

6 Riktlinjer för kommande tillståndsperiod

I detta kapitel redogör vi för de slutsatser om svensk public service-radio och TV som enligt vår uppfattning bör dras mot bakgrund av situationen på mediemarknaden i Sverige och i andra länder. Kapitlet inleds med en sammanfattning av några utvecklingstendenser som vi menar kommer att påverka public service-företagen under den kommande tillståndsperioden.

6.1 Public service-radio och TV i en ny konkurrens-situation

Den utveckling som beskrivits i det föregående kapitlet innebär framför allt att radio och TV i allmänhetens tjänst kommer att verka i en mediasituation där antalet aktörer och kanaler fortsätter att öka. SR, SVT och UR måste förhålla sig till en ökad konkurrens både om publikens uppmärksamhet och om programinnehåll och programproduktion.

Det är dock viktigt att konstatera att det finns konkurrens endast inom en begränsad del av det samlade programutbudet i svensk radio och TV. Kommersiell radio och TV har bidragit till en ökad mångfald inom vissa programområden. Men ett stort antal av de programtyper som görs av public service-radio och TV, särskilt på svenska språket, görs inte av någon annan eller görs i mycket begränsad omfattning av andra. Den starkaste konkurrensen, kvantitativt sett, på den svenska radio- och TV-marknaden finns inom genrerna nöje, fiktion, sport och underhållning. På nyhets-, fakta- och samhällsområdena är programutbudet starkt begränsat i de flesta kommersiella kanalerna på marknaden, både inom radio och TV. På TV-området är SVT och TV4 i stort sett ensamma om en svensk nyhetsverksamhet i traditionell mening. SR har fått konkurrens av kortare nyhetsinslag i vissa av de kommersiella

lokalradiokanalerna, ofta dock vidareändning av nyheter som presenteras i andra medier.

Många av de nischkanaler som erbjuder särskilda programtyper, t.ex. fakta eller naturprogram, är heller inte tillgängliga för hela TV-publiken. Det är fortfarande ca en tredjedel av TV-publiken och en fjärdedel av radiopubliken som endast har tillgång till public service-kanalerna och TV4. Den begränsade tillgången gäller också det utbud som finns på nya tekniska plattformar, särskilt Internet där såväl tillgänglighet som användning varierar kraftigt mellan olika grupper i befolkningen.

Det finns anledning att uppmärksamma att radio- och TV-medierna befinner sig i skilda konkurrenssituationer. Jämfört med svensk radio så finns det på TV-området ett långt bredare utbud, både svenskt och utländskt som är tillgängligt för en stor del av allmänheten. Public service-televisionen möter därmed en konkurrens som på många sätt är hårdare och där det finns flera aktörer som konkurrerar inom skilda programgenrer än vad som gäller för radion. Inom svensk radio finns den huvudsakliga konkurrensen än så länge på musikens område; inom de flesta programgenrer i radion förblir SR än så länge den enda aktören. För både radio- och TV-mediet gäller dock att kampen om publikens uppmärksamhet är hård, både från traditionella medier och nya medieformer.

Det ekonomiska utrymmet för kommersiella radio- och TV-kanaler med ambitioner att erbjuda ett programutbud präglad av mångfald och en hög andel ny produktion av program på det svenska språket är begränsat. Här befinner Sverige sig i samma situation som många andra länder med ett eget språk och små annonsmarknader och därmed en begränsad egenproduktion av radio och TV. Inte minst gäller detta de nordiska länderna där antalet privata aktörer på radio- och TV-området är begränsat till några få. Annonsintäkterna på marknaden tycks inte räcka till för att bära ett större antal breda TV-kanaler av betydande storlek eller till någon större tillväxt inom systemet. Det finns inget som talar för att denna bild kommer att förändras på något avgörande sätt under överskådlig tid. Den konkurrens som kommersiella kanaler bidrar med kommer heller inte i första hand att riktas mot public service utan tenderar att bli en konkurrens mellan kommersiella kanaler i syfte att erövra andelar på annonsmarknaden från varandra.

Mycket talar för att de viktigaste konkurrenterna till SVT under överskådlig tid förblir de tre stora reklamfinansierade TV-kanalerna

TV4, TV3 och Kanal 5. På sikt kommer dock det övriga kanalutbudet, bestående av många små nischkanaler, att vinna allt större publikandelar. För radion kan under överskådlig tid dagens konkurrenssituation i allt väsentligt förväntas bestå. I avvaktan på beslut i digitalradiofrågan kommer inga nya kanaler att tillkomma. Dock minskar antalet aktörer inom den kommersiella lokalradion genom samarbeten och uppköp. Radiolyssnande via andra plattformar än marksänd radio utgör en mycket liten del av det totala lyssnandet och kan förväntas göra så också den närmaste tiden.

Det har blivit allt vanligare att redan etablerade radio- och TV-företag av olika skäl startar sändningar i fler kanaler, ofta kompletterande nischkanaler. För SVT och TV4 har detta varit möjligt genom tillgång till sändningsutrymme i det digitala marknätet. SVT har på senare år startat tre nya TV-kanaler, SVT24, Barnkanalen samt, tillsammans med UR, Kunskapskanalen. Också SR har startat nya kanaler, varav några sänds i digital marksänd radio och några hittills enbart via Internet. Bland kommersiella bolag finns mycket starka tendenser till att starta kompletterande nischkanaler och betalkanaler i syfte att stärka sina positioner på annons- och betalmarknaderna.

TV4 har allt sedan tillkomsten 1991 haft en särskild position på den svenska TV-marknaden. Kanalen har en kommersiell fördel genom att vara den enda reklamfinansierade TV-kanalen vars sändningar når hela befolkningen. Av detta skäl gäller också en rad villkor för programverksamheten. Ett antagande är att SVT och TV4 påverkar varandra så att det uppstår en för publiken fördelaktig konkurrens om kvalitet kanalerna emellan inom skilda programområden (det kan naturligtvis också förhålla sig omvänt mellan TV-kanaler i konkurrens, dvs. en tävlan som leder till mer av likriktning och lägre kvalitet). Det finns en diskussion huruvida TV4:s ställning som relativt bred svensk kommersiell kanal med ambitioner också inom samhälle, nyheter och fakta m.m. är på väg att förändras. Forskning visar att TV4 möjligen är på väg att närma sig sina kommersiella konkurrenter TV3 och Kanal 5 i programbredd istället för att upprätthålla en mittposition på den svenska TV-marknaden. I förlängningen kan detta utgöra en risk för mångfalden i hela TV-systemet; public service-TV får ingen reell konkurrens på bredden samtidigt som de övriga kommersiella alternativen inte behöver anstränga sig för att ta upp kampen med TV4:s bredd.

Digitalisering och teknisk utveckling

Digitaliseringen och framväxten av en rad nya distributions- och kommunikationsvägar är inte bara att betrakta som drivkrafter för ett ökat utbud och därmed ökande konkurrens för public service. Det är en utveckling som får stora konsekvenser också för public service-företagens egen verksamhet. För SVT:s del kommer nedsläckningen av det analoga TV-nätet att leda till en ny situation. Frågan är särskilt viktig mot bakgrund av kravet att public service-radios och televisionens program ska vara tillgängliga för hela befolkningen utan andra kostnader än betald TV-avgift.

Som vi sett breddar många medieföretag sin verksamhet från en till flera verksamheter och utvecklas till multimedieföretag. Detta är en vanlig utveckling också för public service-företag i Europa. Den tekniska utvecklingen skapar dessutom möjligheter för tjänster som är av en annan karaktär än utsändning av radio och TV. Också i Sverige har public service-företagen vidgat sina verksamheter, hittills främst på Internet, både som komplement till kärnverksamheten och som distributionsplattform för delar av radio- och TV-sändningarna. En viktig frågeställning är på vilka villkor de svenska public service-företagen ska kunna erbjuda sitt programutbud på flera olika plattformar och andra tjänster vid sidan av radio- och TV-sändningarna för att ge ett mervärde till publiken.

Publiken

Public service-företagen har tappat publikandelar i takt med en ökad konkurrens om lyssnarnas och tittarnas uppmärksamhet. Även om programföretagen i en internationell jämförelse har klarat denna konkurrens väl och till och med tycks ha stabiliserat sina publikandelar så är det mycket som talar för att minskningen kommer att fortsätta. Sannolikt kommer alla stora radio- och TV-kanaler fortsätta att minska sina publikandelar i takt med att lyssnandet och tittandet fortsätter att spridas på allt fler kanaler och nya medier.

Stora delar av den svenska publiken har emellertid svårt att tillgodogöra sig programinnehållet i radion och televisionen. Olika grupper av funktionshindrade har behov av att programföretag på olika sätt strävar efter att göra sitt utbud tillgängligt. För public

service-företagen utgör denna del av publiken en särskild utmaning, inte minst mot bakgrund av att svenska kommersiella radio- och TV-företag i mycket begränsad utsträckning arbetar med tillgänglighetsfrågor. En viktig fördel med digitaliseringen av radio och TV är att den kan ge förutsättningar för ökad tillgänglighet för personer med funktionshinder.

Ett särskilt problem är att public service-företagen i mindre utsträckning når de unga. Att fortsätta utveckla ett programutbud som upplevs som relevant av unga människor kommer även framöver att vara en särskild utmaning för public service. Även om höga publikandelar i sig inte är en huvudmålsättning för public service-radio och TV så är det viktigt att programföretagen kan erbjuda ett programutbud som människor i alla grupper och i alla delar av samhället upplever som relevant och intressant.

En utveckling som innebär att allt fler TV-hushåll blir flerkanal-hushåll kommer alltså sannolikt att leda till minskade tittarandelar på sikt. Detsamma bör gälla också för radion om en liknande utveckling skulle ta fart även där. Inom TV kommer, som vi sett, sannolikt allt fler hushåll att betala extra för sin TV-konsumtion via abonnemang. Detta kan leda till att särskilda abonnemangavgifter uppfattas som det normala av många TV-tittare, vilket på lång sikt skulle kunna leda till svagare uppslutning kring TV-avgiften.¹ Radion kommer dock knappast att bli ett betalmedium, möjligen för nya digitala tjänster av olika slag.

Ekonomi

Den ökade konkurrensen har medfört en stark ökning av priset på rättigheter till attraktivt programinnehåll. Den utvecklingen visar inga tecken på att mattas av, snarare tvärtom. För alla radio och TV-företag medför detta ökade kostnader och ett behov av prioriteringar. För public service-företagen medför utvecklingen att kostnaderna på vissa programområden ökar snabbare än intäkterna. På längre sikt kan detta innebära att public service-företagen får svårt att bevaka och sända vissa evenemang som helt enkelt blir för dyra. Exempel på sådant är vissa sporträttigheter, som redan i dag går till andra kanaler. Som en följd härav blir sådana evenemang normalt förbehållna delar av publiken, då de sänds i reklam-TV-kanaler med begränsad räckvidd eller i betalkanaler.

---

¹ Hultén 2004.

Public service-verksamhetens andel av de totala intäkterna på radio- och TV-marknaden kommer att fortsätta att sjunka över tid. TV-avgiften och de begränsade sidointäkter programföretagen har kommer inte att kunna öka i samma takt som tillväxten inom kommersiell TV (särskilt betal-TV) och nya tjänster. Fortfarande är det dock public service som står för den absoluta merparten av investeringar i svensk produktion.

Många radio- och TV-kanaler försöker möta konkurrensen genom att öka sitt utbud, dels genom sändningar fler tider på dygnet och dels genom att starta sändningar i nya, kompletterande, kanaler och inom området nya tjänster. Därigenom kan intäkterna för kommersiella företag stiga. Ett problem för TV-avgiftsfinansierade företag är emellertid att ökad sändningstid enbart påverkar utgiftssidan. Även om kostnaderna för produktion av radio och TV kan pressas ned och samma innehåll kan utnyttjas flexibelt och flera gånger i digital form, så finns det gränser för hur långt public service-företag kan gå i ökad kvantitet.

Public service-företagen har ansvaret att finna en balans mellan vad som är önskvärt att göra för att bäst uppfylla public service-uppdraget och vad som är möjligt givet tillgängliga intäkter, utan att kvaliteten i programverksamheten minskar. Public service-företagen har också ett särskilt ansvar för att ständigt ompröva verksamheten i riktning mot ett mer effektivt utnyttjande av tillgängliga resurser för att ge publiken valuta för TV-avgiften. Både SR och SVT har redovisat en ambition att under 2004 och framåt genom rationaliseringar frigöra resurser från administration och andra fasta kostnader till förmån för programverksamheten.

6.2 Vår syn på public service-radio och TV

Under lång tid har det i Sverige funnits ett starkt stöd för att vi ska ha en radio och television av hög kvalitet med ett brett och varierat utbud. Det har ansetts viktigt att radio och TV kan svara för en nyhets- och samhällsbevakning av hög klass med utrymme för en mångfald av åsiktsriktningar. Radio och TV har tillmätts stor betydelse som arenor för den svenska kulturen och det svenska språket, liksom deras betydelse för att skildra Sveriges alla landsdelar och människorna och kulturerna där. Radio och TV utgör också i sig centrala krafter i det svenska kulturlivet genom de uttrycksformer som är specifika för dessa medier. Det har också varit självklart att

radions och televisionens programutbud i möjligaste mån ska vara tillgängligt för alla.

Den utveckling som har skett på den svenska mediemarknaden den senaste 15- till 20-årsperioden visar på den stora betydelse som den svenska radion och televisionen i allmänhetens tjänst har för att dessa målsättningar kan uppfyllas. Undersökningar visar också att allmänhetens förtroende för public service-företagen är fortsatt stort.

De senaste 20 åren har antalet aktörer på radio- och TV-området visserligen blivit fler och valmöjligheterna har ökat. Men som framgår av kapitel 5 har utvecklingen inte på något avgörande sätt ökat mångfalden i det svenska radio- och TV-utbudet. Kommersiell radio och TV har bidragit till ett större utbud inom vissa programgenrer, men utbudets omfattning har ökat mer än mångfalden. Dessutom är tillgängligheten till det ökade programutbudet fortfarande begränsad i stora delar av landet.

Den svenska annonsmarknaden tycks inte räcka till för mer än ett mycket begränsat antal kommersiellt finansierade radio- och TV-kanaler med ambitioner att erbjuda ett brett programutbud med hög kvalitet, också när det gäller produktion på svenska språket. Detsamma gäller i andra länder med små språkområden. När det ökade programutbudet dessutom i mycket stor utsträckning domineras av musik-, lättare fiktions- och underhållningsprogram, ofta hämtat från utlandet, är det särskilt angeläget att hävda berättigandet av medieföretag med ett bredare journalistiskt uppdrag och ett särskilt ansvar för produktion på det svenska språket med en hög grad av lokal och regional förankring.

I den fragmenterade medievärld som växer fram talar således mycket för att den samlande kraft som allmänradion och allmän-televisionen står för får fortsatt starkt stöd. Public service-företagen kan fungera som en motor i den svenska radio- och TV-produktionen, med tillräckliga resurser för att tillhandahålla kvalitetsprogram som ger ett mervärde inom alla genrer. Denna betydelse snarare ökar än minskar i den föränderliga mediesituation vi nu befinner oss. Det finns dessutom fortsatt ett stort behov av en oberoende radio- och TV-verksamhet som genom sitt särskilda uppdrag och sin finansiering genom allmänna resurser kan fokusera på hela publikens skiftande behov utan att ta kommersiella hänsyn. Detta är public service-verksamhetens särart.

Det värde som en radio och TV i allmänhetens tjänst kan skapa har betydelse för människor på flera nivåer. Det skapas dels ett

värde eller en nytta för människor som individer, förutsatt att programverksamheten är utformad för att tilltala hela publiken, såväl breda grupper som smalare intressen. Dessutom skapas värden för människor i deras egenskap av medborgare – och därmed för samhället i sin helhet – genom att programverksamheten på olika sätt syftar till att främja sociala, kulturella och demokratiska processer.

Public service-radio och TV har en mycket stor betydelse på radio- och TV-marknaderna också i våra nordiska grannländer. Ett genomgående intryck vid våra kontakter med våra grannländer i Norden är att public service-radio och TV åtnjuter ett stort förtroende bland allmänheten och kan räkna med ett starkt stöd inför framtiden.

Erfarenheter visar också att public service-radio och TV bidrar starkt till nivån i hela etermediesystemet. Undersökningar av mångfalden på europeiska TV-marknader visar att i länder där public service-företag erbjuder ett högkvalitativt utbud inom alla programgenrer utövas ett positivt tryck på kommersiella kanaler att närma sig public service-utbudet i programvariation och kvalitet. Den konkurrens om kvalitet som blir följden av detta förhållande är enligt vår mening ytterligare ett mycket starkt argument för en fortsatt mångsidig och livskraftig radio och TV i allmänhetens tjänst. Mycket talar för att public service-verksamheten kan vara en sådan normerande kraft också på området ny teknik, t.ex. i den verksamhet på Internet som företagen erbjuder för att öka mervärdet för publiken.

Vissa satellitkanaler som sänder från annat land till en svensk publik behöver inte följa svensk lagstiftning, t.ex. när det gäller reklam riktad till barn under tolv år. Samtidigt pågår en konvergens där olika medieformer smälter samman och där en och samma tjänst eller program kan omfattas av olika regelverk beroende på hur den distribueras eller på hur publiken tar del av den. Denna utveckling kan medföra att det blir allt svårare att genom särskilda regelverk i framtiden främja mångfald och kvalitet i svensk radio och TV och inom nya medier. Ett omfattande utredningsarbete pågår i syfte att utveckla och anpassa regelverket på medieområdet för att säkerställa mediepolitiska målsättningar också i framtiden. Men också mot denna bakgrund är det viktigt att värna en bred och kvalitativ public service-verksamhet som kan driva fram hög standard i konkurrerande medier genom att erbjuda ett program-

innehåll av hög kvalitet såväl i traditionell radio och TV som i nya medieformer.

Slutligen bör sägas att en stark och oberoende public service-verksamhet har goda förutsättningar att kunna fungera som en motkraft mot lokala och regionala mediemonopol på marknader som i allt större utsträckning domineras av ett fåtal aktörer. Public service-radio och TV har också generellt en uppgift att fungera som motkraft mot tendenser till likriktning och utslätning av programutbudet i radion och televisionen.

För att public service-verksamheten ska kunna motsvara dessa förväntningar behöver enligt vår mening följande värden och målsättningar genomsyra public service-uppdraget:

- Public service-företagen ska präglas av *oberoende och en stark integritet*. Verksamheten ska bedrivas *självständigt* såväl från staten som från kommersiella intressen och olika särintressen.
- Public service-radio och TV ska ges ett uppdrag att verka på bredden genom att erbjuda *en mångfald av program*, från det breda anslaget till det mera särpräglade samtidigt som publiken får chansen till nya och överraskande val av program och genrer. I uppdraget ingår ett särskilt ansvar för *den svenska kulturen* och *det svenska språket*. All programverksamhet ska präglas av en ambition om *hög kvalitet och nyskapande form och innehåll*.
- Programutbudet ska vara *tillgängligt för hela publiken* så att också de som inte kan eller vill betala för programinnehåll på framtidens digitala plattformar kan få tillgång till ett varierat utbud av hög kvalitet. Detta innebär bl.a. att public serviceutbudet, både i radio och TV och på nya plattformar, ska vara okodat och fritt tillgängligt utan andra kostnader vid sidan av TV-avgiften. Det innebär också att programverksamheten genom tillgänglighet och mångsidighet ska *tillgodose skiftande intressen och förutsättningar hos hela landets befolkning*.
- Programföretagen bör vara så organiserade att en *spegling av hela landet* blir en realitet i all programverksamhet och att den upplevs som relevant av människor i skilda miljöer. En central del av public service-uppdraget innebär att vara närvarande i hela samhället. Programföretagens decentraliserade organisation är en förutsättning för det.
- För att programverksamheten ska kunna bedrivas utan de krav på lönsamhet som gäller kommersiell radio och TV – och som

får konsekvenser för både bredd och kvalitet – så ska den vara av *icke-kommersiell karaktär* och finansieras genom *TV-avgifter*. Det är också en kvalitet i sig med en frånvaro av kommersiella budskap i en viktig del av svensk radio och television.

- Enligt radio- och TV-lagen gäller att programverksamheten som helhet ska präglas av *det demokratiska statskicketets grundidéer* samt principen om alla människors lika värde och den enskilda människans frihet och värdighet. Även om detta gäller all svensk radio och TV finns det anledning att understryka att en radio och TV i allmänhetens tjänst har ett särskilt ansvar för att skapa förutsättningar för insikt om och förståelse för samhället och den gemensamma värdegrund som en levande demokrati kräver. Public service-företagen kan erbjuda *ett gemensamt rum* där frågor som är av intresse för alla i Sverige kan tas upp och diskuteras.
- Public service-företagen kan bidra till att *stärka medborgarskapet* och samhörigheten mellan alla människor bosatta i Sverige genom att utgöra en oberoende röst för hela publiken. Programverksamheten ska präglas av *opartiskhet och saklighet*. Programverksamheten ska också ha en övergripande folkbildningsambition. Nyhets- och samhällsbevakningen ska präglas av mångfald samt erbjuda sammanhang och genom analys och förklaring begripliggöra komplicerande skeenden. Public service kan erbjuda en arena för gemensamma upplevelser och ett trovärdigt forum för stora delar av det offentliga samtalet.
- Public service-radio och TV har ett särskilt ansvar för att ett perspektiv präglad av *jämställdhet mellan kvinnor och män* är en utgångspunkt i all programverksamhet. Public service ska också fungera som förebild på en rad områden, inte minst när det gäller barn- och ungdomsprogram av hög kvalitet, skildringen av kulturell mångfald i Sverige, tillgänglighet för personer med funktionshinder och återhållsamhet med våldsskildringar i televisionen.
- Programföretagen ska ges goda möjligheter att utveckla sin verksamhet också inom *området ny teknik*. Public service-uppdraget ska därför omfatta såväl nya sätt att distribuera radio och TV som nya kommunikationsformer och plattformar, exempelvis verksamhet på Internet. En förutsättning är dock att de värden och regler i public service-uppdraget som gäller enligt sändningstillstånden också tillämpas för företagens verksamhet på andra tekniska plattformar och för nya program-

kanaler och tjänster. Programföretagen bör överhuvudtaget inte bedriva verksamhet som riskerar att skada förtroendet för kärnverksamheten.

- Public service-radio och TV ska vara *professionella och effektiva organisationer* med hög integritet. Hela verksamheten, dvs. de tre programföretagen tillsammans, bör vara så stark att den klarar att hantera både de inre spänningar som följer av skilda ambitioner inom programföretagen och det yttre tryck som följer av konkurrensen med övrigt medieutbud och förändringar i omvärlden. Verksamheten ska bedrivas rationellt och med god hushållning av tillgängliga resurser.
- En public service-verksamhet finansierad med allmänna resurser måste ha *medborgarnas förtroende*. Detta kräver en stor lyhördhet inför publikens krav och förväntningar. Det innebär inte att programföretagen vid varje givet tillfälle ska sträva efter höga publikandelar. Men det är viktigt att åtminstone stora delar av programverksamheten är uppskattad i alla publikgrupper och att många tycker det är angeläget att titta och lyssna. Det är också viktigt för legitimiteten i TV-avgiftssystemet att publiken anser sig få valuta för pengarna.

6.2.1 Närmare om mångfald och kvalitet

Med mångfald bör för det första avses att programverksamheten ska präglas av en *bredd* i antalet programgenrer, dvs. att program av många skilda slag ges utrymme. Mångfald avser också vida ramar för skilda åsiktsriktningar som kan mötas och brytas, vilket bidrar till att uppfylla kraven på opartiskhet och saklighet i den samlade programverksamheten. Det senare är naturligtvis särskilt viktigt inom nyhetsförmedling och samhällsbevakning, men har relevans också på andra programområden.

Mångfald avser också en annan central aspekt, nämligen *tillgänglighet*. En hög tillgänglighet till en stor variation av radio- och TV-program ger många människor möjlighet att komma i kontakt med andra människors liv, kulturer och sedvänjor. Detta är i sig en viktig del i den förståelse och tolerans som demokratin vilar på. Hög tillgänglighet innebär också att mångfalden ska vara stor också på tider när många lyssnar och tittar.

Att public service-företagens utbud ska göras tillgängligt också för särskilda publikgrupper och olika minoritetsgrupper ska inte tas

som intäkt för att ställa olika grupper mot varandra eller att ställa majoriteten mot olika minoritetsintressen. Det har sedan länge varit public service-företagens uppgift att balansera olika intressen mot varandra så att hänsyn tas till såväl den stora majoriteten som till mer begränsade grupper av befolkningen. I grunden är alla en del av mångfalden i det samhälle som ska skildras. De svenska public service-företagen har påbörjat ett arbete i syfte att integrera ett mångfaldsperspektiv i hela verksamheten där frågor som exempelvis kön, sexuell läggning, etnicitet, kulturell mångfald och funktionshinder blir belysta.

Ytterligare en aspekt på mångfald i public service-verksamheten är att det ska finnas *en mångfald av produktionskällor* samt en geografiskt spridd produktion i landet. En viktig aspekt av public service-verksamhetens demokratiska uppdrag är att sträva efter att hela landet kontinuerligt kan speglas i programverksamheten. Det bör innebära att perspektiv från hela Sverige genomsyrar programverksamheten, men också att program görs i flera delar av landet och att mångfalden i bevakning på den regionala och lokala nivån främjas genom att programföretagen har en omfattande närvaro runt om i landet (se kapitel 11). Mångfalden avspeglas också i att en stor andel utomstående deltar i programverksamheten och att en betydande andel av produktionen i radio och TV görs av fristående producenter.

Kravet på hög *kvalitet* gäller självfallet hela programverksamheten, oavsett om syftet är att informera eller underhålla. Public service-verksamheten måste hävda sin särart. Genom TV-avgiftsfinansieringen är programföretagen oberoende av kommersiella överväganden och kan fokusera på hela publikens skiftande behov och önskemål, satsa på det nya och oprövade och utveckla programkvalitet inom alla genrer. Det ska märkas i radion och televisionen vad som är public service-radio och TV.

Kvalitet bör i princip inte ställas i motsatsförhållande till kvantitet. I public service-uppdraget ligger ett ansvar att tillhandahålla program för alla och göra det tillgängligt på tidpunkter när människor kan titta och lyssna och det kan definitivt hävdas att ett omfattande och varierande utbud i sig är ett tecken på kvalitet. Samtidigt bör det framhållas att det finns risker med alltför omfattande ökning av sändningstider och etablering av nya programkanaler. Det kan begränsa möjligheterna att satsa tillräckligt mycket på *kvalitet och fördjupning*, vilket bör vara ett av public service-verksamhetens kännetecken. Kommittén vill ställa sig

bakom den bedömning som regering och riksdag gjort inför både föregående och nuvarande tillståndsperiod om att public service-företagen generellt ska prioritera hög kvalitet före ökad kvantitet i utbudet² (se också kapitel 7).

6.3 Styrningen av public service-verksamheten

I det följande redovisar vi vår principiella syn på styrningen av public service-verksamheten via sändningstillstånd och andra regelverk.

Statsmakternas styrning av en radio och TV i allmänhetens tjänst innebär en balansgång mellan olika värden. Ett grundläggande villkor för att radio- och televisionsverksamhet ska kunna bedrivas i allmänhetens tjänst är att de programföretag som får uppdraget kan upprätthålla en redaktionell självständighet och integritet i förhållande till statsmakterna, de stora organisationerna och andra maktinnehavare i samhället. Public service får aldrig uppfattas som ”det statliga alternativet”. Av detta skäl är det angeläget att staten i så liten utsträckning som möjligt kan påverka programverksamhetens närmare inriktning och att ingen utomstående ska kunna påverka innehållet i enskilda program.

Samtidigt har riksdag och regering ett ansvar för att ange vissa grundläggande riktlinjer för programverksamheten. Det gäller att formulera ett så tydligt uppdrag att såväl programföretagen som en bredare allmänhet förstår de krav och förväntningar som ställs på verksamheten. Det ska också vara relativt enkelt att följa upp och utkräva ansvar av dem som är satta att sköta verksamheten i allmänhetens tjänst. I regeringens och riksdagens roller som uppdragsgivare ligger också att säkerställa att verksamheten har en effektiv och ändamålsenlig organisation så att public service-uppdraget kan utföras på bästa sätt och att det sker med en god och effektiv hushållning med de medel som TV-avgiftsbetalarna ställer till förfogande.

Vi anser att den allmänna inriktning, när det gäller grunderna i public service-uppdraget, som idag framgår av sändningstillstånd och anslagsvillkor är rimlig. Den uttrycker målsättningar som bör vara vägledande för verksamheten också i fortsättningen. I ett antal frågor i sändningstillstånden kommer vi dock att göra särskilda prövningar av uppdragets utformning. De frågor som avses är de

² Prop. 1995/96:161, s. 58 samt prop. 2000/01:94, s. 33.

som regeringen i direktiven gett oss i uppdrag att behandla. Dessa överväganden redovisas i kapitlen 8 t.o.m. 15.

Som framgått i det föregående anser vi att den utveckling på medieområdet som kan skisseras den närmaste fem-tioårsperioden understryker behovet att värna de värden som svensk radio och TV i allmänhetens tjänst bygger på. Förändringarna på etermedieområdet utgör långtifrån en övergående fas; det är sannolikt att förändringstakten kommer att vara hög under lång tid. En sådan rörlig konkurrenssituation kan ge upphov till skilda slutsatser när det gäller regleringen av public service. Å ena sidan kan man hävda att styrningen bör bli tydligare och kanske mer detaljerad för att motverka att public service-verksamheten alltför mycket påverkas av sina kommersiella konkurrenter och för att motverka en utveckling mot likriktning och utslätning av programutbudet. Å andra sidan kan man hävda att det är av avgörande betydelse för en verksamhet som har att agera på denna marknad att med ett tydligt uppdrag och ett stort mått av självbestämmande kunna möta utvecklingen och hantera olika situationer som uppkommer.

Båda perspektiven har sin relevans. Vi anser dock att det perspektiv som understryker public service-verksamhetens självständiga ställning i förhållande till statsmakten väger tyngst.

Som principiella utgångspunkter för samhällets styrning av radio och TV i allmänhetens tjänst vill vi därför förorda ett uppdrag som är så tydligt som möjligt, men som samtidigt ger programföretagen en god förmåga att anpassa sig till förändringar i omvärlden. De villkor som formuleras bör enligt vår uppfattning fokusera på *vad* som ska åstadkommas, inte på *hur* det ska genomföras.

Våra förslag innebär att programföretagen ges ett stort ansvar att själva driva verksamheten så att målsättningarna i public service-uppdraget kan uppfyllas. För att detta ska bli verklighet vill vi stärka såväl ägarstiftelsen som programföretagens styrelser och ledningar i sina respektive roller genom att förtydliga deras uppgifter. Att driva uppdraget i den anda som formulerats av regering och riksdag ställer höga krav på styrelserna och deras arbetsformer. Det bör vara tydligare och mer överblickbart hur ansvaret för att public service-uppdraget uppfylls är fördelat. I det följande redovisar vi våra förslag för hur ett sådant system för ansvarsfördelning bör vara utformat. Redogörelsen tar sin utgångspunkt i systemet som det ser ut i dag och vi lämnar förslag till förtydliganden där vi anser det motiverat.

6.4 Uppdrag och ansvar

6.4.1 Uppdraget

Besluten om public service-verksamhetens inriktning fattas inte av ägaren, Förvaltningsstiftelsen, utan av regering och riksdag. Ägaren deltar inte i löpande finansieringsbeslut och svarar heller inte för finansieringen av verksamheten. Detta har heller inte varit avsikten, vilket framgår av de motiveringar som anfördes vid stiftelsens tillkomst. Public service-företagens uppgift är heller inte att skapa vinst åt sina ägare utan att uppfylla ett uppdrag i allmänhetens tjänst, genom att bedriva radio- och TV-verksamhet och därmed förenlig verksamhet.

Riktlinjerna för programföretagens verksamhet, dvs. grunderna i public service-uppdraget, beslutas av riksdagen efter förslag från regeringen. Vi anser att riktlinjerna liksom i dag bör fastställas för och gälla under en bestämd tidsperiod. Mot bakgrund av medieområdets särskilda karaktär bör det också fortsatt eftersträvas en bred politisk förankring av dessa riksdagsbeslut.

På grundval av riksdagens beslut bör det liksom i dag vara regeringen som beslutar om public service-uppdraget i sändningstillstånd och andra styrdokument. För att understryka verksamhetens självständighet och skapa goda planeringsförutsättningar bör också de ekonomiska förutsättningarna vara kända och ligga fast för en bestämd tidsperiod. Denna period behöver dock inte vara densamma som tillståndsperioden, en avstämning kan ske av de ekonomiska förutsättningarna efter viss tid (se närmare om detta i det följande).

Public service-uppdraget som det är formulerat i sändningstillstånd och andra styrdokument bör liksom i dag riktas till respektive programföretag. Det bör dock klargöras att det är respektive bolagsstyrelse som är ansvarig för att programbolaget fullgör uppdraget under tillståndsperioden.

Att omsätta uppdragets målsättningar i praktisk verksamhet bör vara programföretagens uppgift. Programföretagen bör därför i lämplig form åläggas att vid ingången av kommande tillståndsperiod tydligt redovisa den långsiktiga planeringen av hur verksamheten ska bedrivas för att klara uppdraget. I denna planering bör ingå att operationalisera public service-uppdraget i mätbara termer samt att utifrån dessa formulera konkreta mål för verksamheten under tillståndsperioden. Programföretagen bör följa upp och

tydligt redovisa hur resultaten utvecklas över tid i förhållande till planeringen. Sådana planer och redovisningar bör beslutas av programföretagens styrelser. När programföretagens verksamhet ska utvärderas bör särskild vikt läggas vid de långsiktiga resultaten, snarare än vid förändringar mellan enskilda år.

På detta sätt blir det programföretagen som själva, utifrån mål och riktlinjer, bestämmer hur programverksamheten ska bedrivas och organiseras för att uppfylla public service-uppdraget.

6.4.2 Programföretagens ägare och styrelser

Ägarens ansvar

Som framgått har ägaren av public service-företagen en något annan funktion än ägare i traditionella koncerner. Förvaltningsstiftelsen utses av regeringen på förslag av de politiska partierna i riksdagen. Stiftelsens ansvar kan sägas vara att på allmänhetens vägnar utöva sina befogenheter som ägare så att verksamheten bedrivs i enlighet med riksdagens intentioner. Detta ansvar utövar stiftelsen genom att utse ledamöterna, exklusive ordförande och en suppleant, i programföretagens styrelser på bolagsstämman samt genom att ta ställning till frågan om ansvarsfrihet för styrelserna. Enligt vår uppfattning bör detta innebära att stiftelsen ska utvärdera hur programföretagens styrelser fullgjort sina uppdrag. Det bör dock klart markeras att förvaltningsstiftelsen inte ska kunna ingripa direkt i programföretagens verksamhet eller överhuvudtaget fatta beslut i frågor som rör det löpande arbetet i programverksamheten.

Om riksdagen fattar beslut om att införa direktfinansiering i linje med direktiven till den särskilde utredaren (se avsnitt 2.2.1) så kommer riksdag och regering inte längre att varje år besluta om medelstildelning till programföretagen. I dag är en av de formella förutsättningarna för riksdagens beslut om medelstildelning att den årliga revisionen visar att respektive programbolags styrelses och verkställande lednings förvaltning är tillfredsställande och har följt tillämpliga regler m.m. I en situation där medlen tillfaller programföretagen löpande, utan riksdagsbeslut varje år, ändras förutsättningarna. Stiftelsens övergripande ansvar för det arbete som programbolagens styrelser bedriver kommer i en sådan situation att framstå med större tydlighet. Stiftelsens ansvar för att varje år

granska hur bolagens styrelser och verkställande ledningar har skött förvaltningen blir enligt vår mening då än viktigare.

Programföretagens styrelser

Programföretagens styrelser har ansvaret för att verksamheten bedrivs i enlighet med uppdraget från riksdag och regering och andra tillämpliga regelverk. Styrelsens ansvar och tillsynsskyldighet kan enligt aktiebolagslagen inte överlåtas på någon annan. I styrelsernas uppgifter ligger att utse VD, att fastställa mål och långsiktiga strategiska planer för verksamheten, att besluta om grundläggande prioriteringar i programverksamheten samt att besluta om företagets budget och viktigare utnämningar.³ Styrelserna ska dock inte ingripa i det löpande programarbetet på redaktionsnivå.

Som framgått av det föregående föreslår vi att programföretagen får ett tydligt ansvar för att formulera verksamhetsmål för programverksamheten i syfte att fullgöra public service-uppdraget. Programföretagen ska därefter löpande följa upp och redovisa hur resultaten utvecklas i förhållande till företagets planering och konkreta styrinstrument. De beslut som blir nödvändiga för såväl planering som uppföljning och redovisning ska fattas av programföretagens styrelser.

6.4.3 Förvaltningsstiftelsens styrelse

Regeringen bör också i fortsättningen utse förvaltningsstiftelsens styrelse på förslag av de politiska partierna i riksdagen. Vi anser emellertid att stiftelsens styrelse bättre än i dag bör avspegla riksdagens partipolitiska sammansättning. Som systemet är utformat i dag är bara fem av riksdagens sju partier representerade. Vi föreslår därför att sammansättningen av förvaltningsstiftelsens styrelse ändras så att varje partigrupp som motsvarar parti som vid valet till riksdagen har fått minst fyra procent av rösterna i hela riket är representerade. I övrigt föreslår vi inga ändringar i de riktlinjer som gäller för stiftelsestyrelsens sammansättning och arbetsuppgifter.⁴

Förvaltningsstiftelsen ska till programföretagens styrelser välja ”personer med företagsekonomisk kompetens samt personer med

---

³ Prop. 1992/93:236, sid. 16.

⁴ Prop. 1992/93:236, bet. 1992/93:KrU28, rskr. 1992/93:377.

bred kunskap om och förankring i det svenska samhället och med erfarenhet från olika sektorer i samhället, t.ex. från folkrörelser, medier, kulturliv, folkbildning, näringsliv eller dylikt.” Vi anser att dessa riktlinjer är ändamålsenliga.

6.4.4 Granskning av hur public service-uppdraget har uppfyllts

Det finns anledning att inledningsvis skilja mellan två granskningsuppgifter. Den ena rör Granskningsnämndens för radio och TV traditionella uppgift att, genom efterhandsgranskning av redan sända program, efter klagomål från enskilda eller på eget initiativ, kontrollera hur lagbestämmelser och tillståndsvillkor efterlevts. Exempel på tillståndsvillkor som vanligen prövas på detta sätt är kraven på saklighet och opartiskhet, respekten för den enskildes privatliv, hänsyn till mediets genomslagskraft samt reglerna om sponsring. Denna granskningsuppgift är reglerad i lag och gäller alla programföretag som lyder under radio- och TV-lagen och för de företag som har sändningstillstånd. Denna del av nämndens uppgifter påverkas inte av våra förslag. Mot bakgrund av att nämndens efterhandsgranskning rör övergripande lagstiftning på radio- och TV-området och att frågan inte nämns i utredningsdirektiven har kommittén uppfattat att det inte ligger i vårt uppdrag att uttala oss om denna del av nämndens uppgifter.

Den andra typen av granskning rör de delar i public service-uppdraget som är mer allmänt formulerade, t.ex. uppgiften att ”erbjuda ett mångsidigt programutbud som kännetecknas av hög kvalitet i alla programgenrer”. Denna form av granskning kan t.ex. ske genom särskilda studier för att belysa enskildheter i programutbudet (mångfald i nyhetsprogram, regional spegling i utbudet etc.). Exempel på detta är Granskningsnämndens årliga studier av mångfalden i utbudet på den svenska TV-marknaden. På detta område är nämndens uppgifter inte reglerade i lag och nämnden tar inte i formell mening ställning till om ett visst villkor har uppfyllts eller inte. Uppföljningen av dessa delar i public service-uppdraget sker vanligen inför beslut om ny tillståndsperiod.

När det gäller bedömningen av hur programföretagen uppfyllt sitt public service-uppdrag finns enligt vår mening svagheter. I dag gäller att Granskningsnämnden har i uppdrag att granska programföretagens public service-redovisningar med avseende på

om de ger statsmakterna och allmänheten ett tillräckligt underlag för en bedömning av hur uppdraget fullföljts. Nämndens rapport tillställs programföretagen och regeringen. Regeringen tar dock inte ställning till frågan under pågående tillståndsperiod. Rapporterna utgör däremot ett av underlagen inför varje ny tillståndsperiod.

Vi anser att denna ordning är otydlig. Det finns i dag ingen uttalad mottagare av de årliga public service-redovisningarna som har till uppgift att uttala sig om hur programföretagen uppfyllt sina uppdrag. Vi anser att det är viktigt att det finns en utomstående bedömare som ger ett utlåtande, dels om kvaliteten på programföretagens redovisningar, dels hur programföretagen uppfyllt sitt uppdrag. En sådan bedömare bör vara fristående både från den som har formulerat public service-uppdraget och från programföretagen själva.

Vi föreslår därför att Granskningsnämnden när den granskar programföretagens redovisningar, utöver att kontrollera dokumentens kvalitet, får i uppdrag att uttala sig om helheten, dvs. hur programföretagen har fullföljt sina uppdrag och om det finns skäl att påtala behov av förändringar eller förbättringar på vissa områden. I nämndens uppdrag bör också ingå att uttala sig om det sätt på vilket respektive programföretag valt att mäta och redovisa sin verksamhet i förhållande till målen i public service-uppdraget.

På detta sätt får programföretagens styrelser ett kvitto från en utomstående bedömare på att verksamheten bedrivs i enlighet med uppdraget eller om förändringar behöver vidtas. Också förvaltningsstiftelsen får som ägare information om huruvida den styrelse man har utnämnt har sett till att verksamheten bedrivs i enlighet med uppdraget.

Det kan tilläggas att en ordning som den som nu föreslås bättre skulle motsvara kraven från EU-kommissionen när det gäller eventuella prövningar om undantag från EU:s statsstödsregler. Kommissionen har bl.a. uttalat att det ska finnas en fristående bedömare som granskar om public service-företag lever upp till uppdraget så som det formulerats av respektive medlemsstat (se kapitel 4).

Vi ser inget behov av att införa några särskilda *sanktionsmöjligheter* i systemet, utöver de som redan är i funktion. Man bör dock överväga att införa en skyldighet för programföretagen att publicera Granskningsnämndens beslut om public service-redovisningarna i radio- och TV-sändningarna, på samma sätt som

sker vid fällningar i Granskningsnämnden vid granskningar av enskilda bestämmelser.

En viktig princip är att public service-uppdraget inte ska ändras under pågående tillståndsperiod om det inte finns särskild anledning till det. Det är dessutom naturligt att en samlad prövning av hur programföretagen uppfyllt sina uppdrag sker först vid utgången av varje tillståndsperiod, som ett underlag för beslut om kommande tillståndsperiod. En eventuell kritik av programföretagen genom Granskningsnämndens prövningar kommer därigenom att kunna beaktas av regering och riksdag inför beslut om nästa tillståndsperiod.

Det är dock viktigt att systemet möjliggör för de olika bolagsorganen att kunna reagera också löpande under tillståndsperioden. Det bör därför framhållas att en av de naturliga sanktionsmöjligheter som finns inbyggda i systemet är att programbolagens styrelser kan besluta om åtgärder om det anses nödvändigt. I sista hand kan styrelsen avsätta VD. På motsvarande sätt kan förvaltningsstiftelsen påverka styrelsens sammansättning vid bolagsstämman, eller på annat sätt klargöra ägarens uppfattning om den mot bakgrund av den granskning som gjorts finner anledning till det.

Ytterligare en form av granskning av programföretagens ekonomi och verksamhet är den årliga *revisionen*. Vi föreslår inga förändringar i dagens system, men vill understryka vikten av att informationen från revisionen kommer ägaren till del inför dess ställningstagande på programbolagens bolagsstämmor. Detta blir enligt vår mening särskilt viktigt om riksdagen skulle fatta beslut om direktfinansiering och detta leder till att de årliga besluten om medelstillelning upphör.

6.4.5 Förenklade public service-redovisningar

De tre public service-företagen har sedan tillståndsperioden 1997–2001 haft i uppgift att årligen redovisa hur man uppfyllt sitt uppdrag i särskilda s.k. public service-redovisningar. Utgångspunkterna för redovisningen är företagets sändningstillstånd och anslagsvillkor. Redovisningarna syftar till att dels utgöra en grund för en allmän debatt om public service-verksamheten, dels fungera som ett underlag för statsmakternas beslut om framtida riktlinjer.

Redovisningarna har kommit att bli mycket omfattande dokument som programföretagen lägger ner ett stort arbete på att ta fram. Rapporterna har ett högt informationsvärde, men omfattningen och detaljrikedomen gör att de har blivit relativt svårgenomträngliga och sannolikt läses endast av en begränsad krets. Vår bedömning är att redovisningarna lever upp till det ena av de två syftena, att utgöra ett underlag för statsmakternas beslut om framtida riktlinjer. Det framgår bl.a. av att public service-redovisningarna utgör ett av de centrala dokumenten för den utvärdering vi i denna utredning gör av särskilda frågor i programverksamheten. Däremot ställer vi oss tveksamma till om redovisningarna kan sägas leva upp till det andra syftet, att utgöra en grund för en allmän debatt om public service-verksamheten.

Vi föreslår att programföretagen istället bör ges i uppdrag att årligen ta fram ett mer översiktligt dokument som belyser väsentliga aspekter på programverksamheten och som i stora drag svarar på frågan hur företagen lever upp till sina uppdrag. En sådan rapport ska inte, som hittills, ha en i det närmaste fullständig täckning av alla aspekter i uppdraget. Dessa dokument bör istället vara utformade så att såväl branschen som en oinvidg allmänhet kan ha behållning av innehållet samt ges en stor spridning för att bidra till syftet att skapa debatt. Utgångspunkten för redovisningarna bör vara sändningstillstånd och andra styrdokument samt de konkreta målsättningar för verksamheten som programföretagen beslutar om vid ingången av tillståndsperioden. Fokus bör vara att nå och informera många människor om helheten.

Det är emellertid viktigt att programföretagen i allmänhetens tjänst präglas av stor öppenhet. Därför bör det grundmaterial som redovisningarna bygger på, i form av tabellmaterial och annat underlag också fortsatt finnas fritt tillgängliga för den som önskar ta del av dem. Inte minst för den fria forskningen och andra utomstående bedömare som vill gå på djupet är det angeläget att det finns ett omfattande och lättillgängligt material om programverksamheten i radio och TV i allmänhetens tjänst. Dessutom kommer ett sådant material också i fortsättningen att vara ett viktigt underlag för regering och riksdag inför beslut om nya tillståndsperioder.

6.5 Tillståndsperiodens längd

En viktig aspekt på programföretagens planeringsförutsättningar är tillståndsperiodens längd. Enligt radio- och TV-lagen ska tillstånd som meddelas av regeringen gälla för en viss tid. Tillståndsperiodernas längd har varierat kraftigt över tid. De fyra senaste perioderna har varit sex, fyra, fem och fyra år. Den senaste längre perioden var mellan 1967 och 1979, dvs. tolv år (dock som ett resultat av förlängning med två år på slutet).

Public service-företagen verkar på en mediemarknad där förutsättningarna ständigt ändras. Detta ställer krav på anpassningsförmåga och utvecklingsarbete inom företagen, men det innebär också att riksdag och regering med jämna mellanrum behöver kunna ta ställning till behov av eventuella förändringar i verksamhetens förutsättningar. Det är dock vår uppfattning att behovet av långsiktiga planeringsförutsättningar gör att tillståndsperioden bör vara längre än de fyra år som gäller i dag.

I flera andra jämförbara länder är public service-verksamhetens grundförutsättningar givna för en längre tidsperiod, medan omprövningar sker med kortare intervall i vissa särskilda frågor, t.ex. resursfördelning. I Storbritannien har t.ex. BBC sedan länge ett uppdrag som gäller i tio år, men där regeringen för något kortare tidsperioder, ca fem år i taget, bestämmer nivån på BBC:s resurser. Också andra särskilda delar, t.ex. möjligheterna för BBC att starta nya kanaler och andra verksamheter, kan prövas under pågående tillståndsperiod utan att hela uppdraget tas upp till omprövning. I våra nordiska grannländer kan public service-verksamheten sägas ha ett ännu mer långsiktigt skydd, genom att grunderna för verksamheten är reglerad i lag. På så sätt gäller public service-uppdraget i Finland, Danmark och Norge på obestämd tid. Detta hindrar dock inte att staten också i dessa länder dels bestämmer ramarna för programföretagens finansiering för tidsbestämda perioder, dels löpande behandlar särskilda frågor som exempelvis digitala sändningar och liknande, utan att grunderna i public service-uppdraget ifrågasätts.

Vid en samlad bedömning har vi fastnat för att föreslå en tillståndsperiod för den svenska public service-verksamheten på *sex år*. Att tillståndsperioden och därmed riktlinjerna för verksamheten är fastlagda under så pass lång tid bör skapa stabilitet och underlätta programföretagens förmåga att verka i en föränderlig mediasituation, vilket är en förutsättning för att de ska kunna fatta de

beslut som krävs. En lång tillståndsperiod understryker dessutom verksamhetens självständighet och integritet. Av dessa skäl är det vår uppfattning att också de ekonomiska förutsättningarna bör vara kända och ligga fast under en lång period.

Det ligger inte i vårt uppdrag att lämna förslag på vilka resurser programföretagen ska ha under kommande tillståndsperiod. Vi förutsätter emellertid att riksdagen i beslutet om public service-uppdraget för nästa tillståndsperiod fattar beslut om principerna för programbolagens resurstilldelning, t.ex. för hur nivån på TV-avgiften ska ändras för att kompensera programföretagen för prisökningar. Mot bakgrund av svårigheterna att för en så lång tid som sex år besluta om de ekonomiska förutsättningarna för en så stor verksamhet som public service-företagens kan det finnas behov av en avstämning efter en viss tid.

6.5.1 Kontrollstation

För att göra det möjligt att kunna ta hänsyn till ändrade förutsättningar under tillståndsperioden vill vi förorda en kontrollstation efter halva tiden. Det kan finnas anledning att öppna för möjligheten att händelser och förändringar av väsentlig natur som vi idag inte kan förutse kommer att göra det nödvändigt att se över delar av uppdraget också under en tillståndsperiod. Att inrätta en kontrollstation kan också föra det goda med sig att den ger ett naturligt utrymme för granskning och fristående bedömningar av verksamheten i syfte att stimulera en bred och livaktig allmän debatt om public service-radion och televisionen.

För att en sådan kontrollstation emellertid inte ska leda till osäkerhet i programföretagen och i branschen i övrigt om vilka förutsättningar som gäller, dvs. i realiteten få karaktären av en ny prövning och därmed kortare tillståndsperiod än avsett, vill vi föreslå en utformning som beaktar detta.

Principen bör vara att public service-uppdraget gäller oförändrat under hela tillståndsperioden. Vid en kontrollstation bör den grundläggande frågeställningen vara om det har skett förändringar i omvärlden, på teknikens område eller i förutsättningarna i övrigt för public service-verksamheten, som gör att någon del av uppdraget i väsentlig utsträckning inte längre är ändamålsenlig.

Vi föreslår att ansvaret för den prövning som ska ske i samband med en kontrollstation ska ligga på programföretagens ägare, dvs.

Förvaltningsstiftelsen. Stiftelsen bör ansvara för att en rapport tas fram som belyser och analyserar väsentliga aspekter på programföretagens verksamhet under tillståndsperiodens första del samt sådana förhållanden i företagens omvärld som påverkar programföretagens ställning och uppdrag.

Det bör vara upp till Förvaltningsstiftelsen att, mot bakgrund av resultaten av genomförda studier, bedöma om den anser att det finns anledning att ta initiativ till förändringar genom att tillskriva regeringen. Den rapport som Förvaltningsstiftelsen tar fram bör i alla händelser tillställas regering och riksdag för kännedom.

Det material och den diskussion som följer på publiceringen av studier som görs vid en kontrollstation bör kunna bli ett inslag i en mer aktiv och återkommande debatt om public service-verksamheten. Samtidigt blir materialet givetvis ett viktigt underlag inför beslut om kommande tillståndsperiod.

Slutligen ska tilläggas att regering och riksdag naturligtvis alltid kommer att ha möjlighet att väcka en fråga genom utredning eller förslag till förändring, också under en pågående tillståndsperiod om det visar sig nödvändigt. Men vi anser att det är lämpligt att på förhand klargöra att riktlinjerna för verksamheten bör gälla under en hel tillståndsperiod. Kontrollstationen i mitten av tillståndsperioden blir mot den bakgrunden inte en regelrätt omprövning av verksamheten med påföljande beslut av regering och riksdag utan en möjlighet att bredda debatten om hur public service-företagen uppfyller sitt uppdrag.

6.6 Ekonomiska konsekvenser

Vår bedömning är att de förslag vi lämnar angående granskning av programföretagens verksamhet och deras omvärld kan förväntas leda till ökade arbetsuppgifter för såväl Förvaltningsstiftelsen som Granskningsnämnden.

Förvaltningsstiftelsen har i dag mycket begränsade administrativa resurser. Stiftelsen har till sitt förfogande endast en person som på halvtid fungerar som kanslichef och förbereder stiftelsestyrelsens ärenden. För att stiftelsen ska kunna utöva det ansvar som vi föreslår den ska ha i samband med en kontrollstation bör den ges resurser för det. Vi anser att kostnaderna för en kontrollstation, på samma sätt som redan i dag gäller för den årliga

revisionen, ska bäras inom koncernen av programföretagen gemensamt.

Utöver den årliga granskningen av programföretagens redovisningar kan också Granskningsnämnden behöva låta genomföra särskilda studier för att belysa centrala aspekter av programverksamheten. Redan i dag har nämnden uppgiften att ta fram ett material som belyser det svenska TV-utbudet, men vi kan tänka oss att nämnden får ett något utvidgat uppdrag som innebär möjligheter att kunna belysa också andra aspekter, t.ex. programutbudet på den svenska radiomarknaden eller undersökningar som belyser innehållet i programmen på annat sätt än genrebredd och liknande. Alla undersökningar behöver givetvis inte genomföras varje år utan kan ges en periodicitet som nämnden avgör.

Vi bedömer att nämnden bör tillföras resurser för att den ska klara de föreslagna uppgifterna. Den närmare nivån på resursbehovet bör avgöras av regeringen efter förslag från nämnden på ett upplägg för granskning under tillståndsperioden. Det ökade anslagsbehovet bör finansieras med TV-avgiftsmedel, som redan i dag utgör två tredjedelar av nämndens finansiering. Den begränsade summa som kan förväntas bli aktuell bör kunna tas från dagens avgiftsintäkter utan att TV-avgiften påverkas.

7 Gränserna för public service-företagens verksamhet

Som framgår av omvärldsbeskrivningen i kapitel 5 har radio- och TV-området genomgått stora förändringar de senaste 15–20 åren. Antalet radio- och TV-kanaler ökar och blir tillgängliga på allt fler plattformar. Den tekniska utvecklingen ger upphov till nya sätt att ta del av medieinnehåll och allt fler aktörer strävar efter att få publiken att ägna uppmärksamhet åt just deras medieplattformar. Public service-företagen har en viktig uppgift att förhålla sig till denna alltmer komplicerade och krävande konkurrenssituation så att verksamheten också fortsatt kan upprätthållas som en sammanhållande kraft på det svenska medieområdet.

Hittills har de svenska public service-företagen lyckats relativt väl med att möta konkurrensen både från nya radio- och TV-kanaler och från nya medieformer och plattformar. Public service-radio och TV är fortsatt centrala aktörer på den svenska mediemarknaden. Programföretagen har hanterat konkurrensen genom att profilera sina radio- och TV-kanaler i skilda hänseenden. Dessutom har företagen under de senaste åren valt att möta utvecklingen genom att vidga sina verksamhetsfält, dels genom att starta nya radio- och TV-kanaler, dels genom att etablera verksamhet på nya plattformar, t.ex. Internet.

Före 1997 hade svensk public service två TV-kanaler och fyra radiokanaler, varav en med regional nedbrytning. I dag består public service-verksamheten dessutom av tre nya TV-kanaler, SVT24, Barnkanalen och Kunskapskanalen, samt ett stort antal nya radiokanaler. Två av TV-kanalerna, Barnkanalen och Kunskapskanalen delar frekvensutrymme i de digitala marksändningarna. De nya radiokanalerna finns dels i de begränsade försökssändningarna med digital ljudradio, dels som webbradio på SR:s hemsida på Internet. De tre public service-företagen har alla dessutom en väl utvecklad Internetverksamhet med information om företagen och programverksamheten och där det också finns stora mängder

kompletterande information kring programmen. Alla tre företagen gör dessutom delar av sitt utbud tillgängligt via datafiler på sina hemsidor.

7.1 Kärnverksamhet, kompletterande verksamhet och sidoverksamhet

Kommittén anser att programföretagen också fortsättningsvis bör ges goda förutsättningar att utveckla sin verksamhet inom området ny teknik och på olika nya tekniska plattformar. Men även om de tekniska förutsättningarna ändras kraftigt så finns det anledning att klargöra att programföretagens *kärnverksamhet* är att producera och sända radio- och TV-program till hela publiken på lika villkor. För en kommersiell verksamhet som arbetar på marknadens villkor kan det tyckas vara konstlat att uppställa gränser för vilka regler som ska gälla olika delar av verksamheten. Men för programföretag som arbetar på uppdrag av det allmänna och som i princip helt finansieras av allmänna resurser finns det anledning att vara tydlig.

Enligt nuvarande riktlinjer gäller sålunda att programföretagens kärnverksamhet utgörs av produktion och sändning av radio och TV till hela allmänheten utan andra kostnader än erlagd TV-avgift. Det är till denna verksamhet som de medel programföretagen får via TV-avgiften ska användas.

Vid sidan av kärnverksamheten kan programföretagen bedriva *kompletterande verksamhet*. I takt med att informationstekniken utvecklas förbättras möjligheterna att göra radio- och TV-programmen tillgängliga på flera skilda sätt och att ge programmen ett mervärde för publiken. Kompletterande verksamhet som bedrivs i syfte att öka tillgängligheten till public service-utbudet, t.ex. i programföretagens verksamhet på Internet, ska liksom kärnverksamheten finansieras med TV-avgiftsmedel.

Förutom kärnverksamhet och kompletterande verksamhet kan programföretagen i begränsad utsträckning bedriva *sidoverksamheter*. Programföretagens verksamhet medför att det inom företagen samlas produkter, kompetenser och resurser som kan användas också för andra ändamål. Produktionsresurser som i första hand är anskaffade för den egna verksamheten i form av personal, lokaler och utrustning kan hyras ut till andra om det innebär att resurserna får en högre nyttjandegrad. Programidéer, rättigheter och färdiga program kan säljas till andra radio- och TV-

företag i Sverige och i andra länder. Distributionsteknik som anskaffats för den egna verksamheten kan också betjäna andra programföretag om det finns en överkapacitet. En central förutsättning är dock att sidoverksamheter ska bedrivas på ett konkurrensneutralt sätt i förhållande till andra företag som tillhandahåller motsvarande tjänster.

I det riksdagsbeslut som ligger till grund för nuvarande uppdrag klargörs att programföretagen inte bör bedriva sidoverksamheter som kan skada kärnverksamheten eller som kan uppfattas strida mot de principer som public service-verksamheten ska vägledas av. Det anförs vidare att programföretagen av detta skäl inte bör bedriva publicistisk verksamhet annat än inom ramen för kärnverksamheten eller som kompletterande verksamhet. Sidoverksamheter får heller inte ges en sådan omfattning att behovet av intäkter till sidoverksamheter medför att kärnverksamheten kommer i andra hand.

Kommittén vill understryka vikten av att programföretagen agerar i enlighet med de riktlinjer som gäller och konsekvent undviker verksamhet som kan riskera att skada förtroendet för kärnverksamheten. Det som nu har sagts innebär att kommittén inte förordar några förändringar i förhållande till de riktlinjer som gäller i dag när det gäller att skilja mellan programföretagens kärnverksamhet, kompletterande verksamheter och sidoverksamheter.¹

7.2 Programföretagens arkiv

SVT har i en skrivelse till kommittén föreslagit att företaget ska ges rätt att ta ut avgifter för vissa elektroniska tjänster, t.ex. i samband med att SVT:s programarkiv digitaliseras.² SVT:s ambition är att starta en särskild tjänst, SVT Öppet Arkiv, som ska vara möjlig för publiken att ta del av på begäran. Arkivtjänsten skulle innehålla både äldre program och redaktionellt sammanställda paket med inslag från viktiga händelser. SVT nämner Internet och bredband som möjliga distributionsvägar. Sådana tjänster kan också kallas ”en till en-tjänster” och skiljer sig från ”en till alla-tjänster” som t.ex. utsändning av TV-program för mottagning av hela allmänheten. För vanliga TV-sändningar har företaget samma kostnad oavsett antalet tittare. Men för den typen av tjänster som enskilda

¹ Prop. 2000/01:94, bet. 2000/01:KrU8, rskr. 2000/01:268.

² SVT:s skrivelse till kommittén 2004-07-08.

användare vill ha på begäran ökar kostnaderna med antalet användare. De kostnader som avses gäller rättigheter, administration och teknik, t.ex. investeringar i dator- och serverkapacitet.

SVT menar att sådana tjänster som enskilda användare vill ha på begäran inte bör finansieras med TV-avgiftsmedel utan med avgifter från dem som vill ha tjänsten. SVT jämför med dagens försäljning av program där en person som köper ett SVT-program får betala oavsett om programmet skickas som en DVD eller VHS per post eller om programmet distribueras på elektronisk väg. Därför föreslår SVT att företaget ges rätt att ta ut avgifter för den arkivtjänst man vill starta.

Kommittén anser att det är av stor betydelse att public service-företagens rika programarkiv kan göras tillgängliga för allmänheten. Det material som genom åren producerats inom SR, SVT och UR utgör en del av vårt gemensamma kulturarv och intresset från allmänheten att få ta del av denna kulturskatt kan förväntas vara högt. Det är emellertid inte oproblemiskt att ta betalt för att göra arkivet tillgängligt. Från TV-avgiftsbetalarnas perspektiv är programmen redan betalda en gång. Det kan finnas en risk att allmänhetens uppslutning kring avgiftsfinansieringen minskar om delar av programverksamheten från public service-företagen kostar extra. Å andra sidan kan det vara rimligt att enskilda som begär att få ta del av ett äldre program från arkivet eller ett visst program efter att det har sänts får betala en särskild avgift som motsvarar merkostnaden för att göra det tillgängligt.

Vår bedömning är att detta är en viktig fråga också för radion. Mot bakgrund av att SR och UR ännu inte har väckt frågan i särskild ordning är vår uppfattning att samtliga programföretag bör återkomma till regeringen med en samlad bedömning av hur arkivfrågan bör hanteras och vilka konsekvenser det skulle få. Vi anser också att SVT bör lämna en mer ingående beskrivning av den planerade arkivtjänsten. Bland de frågor som bör belysas särskilt kan nämnas hur företaget tänker sig att en avgiftskonstruktion ska se ut, hur upphovsrättsfrågor ska lösas samt hur prissättningen ska ske.

Det är också viktigt att företagen visar hur de kan säkerställa att arkivprogram inte i framtiden blir förbehållna dem som betalar en särskild avgift, utan att program av intresse också i framtiden representeras i fritt tillgängliga huvudkanaler. Det får heller inte bli så att möjligheten försämras för allmänheten att ta del av programföretagens program via Internet kort efter att de sänts. Ett

eventuellt införande av betaltjänster får sålunda, enligt vår mening, inte innebära att allmänradion eller allmän televisionen tunnas ut eller att programföretagen gör sig beroende av intäkterna. En sådan utveckling skulle i förlängningen kunna hota legitimiteten i systemet med TV-avgifter och därmed på sikt public service-verksamhetens finansiering.

7.3 Etablering av nya verksamheter

Den utveckling som de svenska public service-företagen har genomgått sedan början av 1990-talet innebär att programföretagens sändningsverksamhet har ökat kraftigt i kvantitativ mening. Tillgängligheten till public service-företagens utbud har därmed ökat och programföretagen har fått möjligheter att sända program på ett sätt som inte tidigare varit möjligt. Programföretagen har själva konstaterat att de nya sändningsmöjligheter som öppnar sig med digital distribution innebär att företagen kan öka mångfalden i det totala programutbudet och ge publiken nya valmöjligheter. Samtidigt ökar programföretagens kostnader för att göra materialet tillgängligt på fler plattformar.

Att de tekniska förutsättningarna medger i princip obegränsad utbyggnad innebär naturligtvis inte att radio och TV i allmänhetens tjänst bör ha möjligheter att starta hur många nya programkanaler och andra tjänster som helst. Som vi konstaterat tidigare finns det gränser för hur långt avgiftsfinansierade programföretag kan och bör gå i ökad kvantitet, även om produktionskostnader kan pressas ned och samma innehåll kan utnyttjas flera gånger i digital form. En av de viktigaste uppgifterna för public service-radio och TV är att fungera som en samlande kraft och erbjuda ett gemensamt rum där frågor som är av betydelse för alla medborgare kan tas upp och diskuteras. För att klara denna uppgift krävs en programverksamhet som har som huvudinriktning att fokusera på oberoende och hög kvalitet i ett begränsat antal programkanaler. Dessutom har programföretag som finansieras av TV-avgifter ett särskilt ansvar att bedriva verksamheten med god hushållning med tillgängliga resurser. Alltför omfattande satsningar på kvantitet i form av ökad sändningstid, nya programkanaler och andra tjänster riskerar att försämra förmågan att satsa på fördjupning och kvalitet.

Kommittén kan konstatera att SVT i ett remissyttrande över ett förslag från Radio- och TV-lagsutredningen (SOU 2004:39) har

anfört att företaget inte har för avsikt att under överblickbar tid starta några nya programkanaler utöver de fem som finns i dag.³ SVT skriver att SVT:s och UR:s samlade programtjänster kommer att bestå av programkanalerna SVT1, SVT2, SVT24 samt en kanal med de två programtjänsterna Kunskapskanalen och Barnkanalen som kommer att sändas i en gemensam kanalplats men under olika tider på dygnet. Anledningen till att SVT tar upp denna fråga är den kritik som framförts bl.a. från kabeloperatörer mot ett tidigare förslag från radio- och TV-lagsutredningen om omfattningen av must carry-reglerna i radio- och TV-lagen.

SR har startat ett stort antal nya kanaler. Samtliga kanaler är tillgängliga på Internet och några sänds i den digitala radion. Mot bakgrund av att inget ännu är beslutat om framtiden för den digitala marksända radion är det dock oklart i vilken omfattning SR vill bedriva sändningsverksamhet i nya programkanaler i framtiden. SR har inte satt några gränser för omfattningen av företagets framtida sändningsverksamhet.

UR har, tillsammans med SVT, startat Kunskapskanalen. Den satsningen innebär ett ökat åtagande för båda företagen. UR har enligt uppgift inga planer på sändningar i ytterligare programkanaler än Kunskapskanalen och SVT:s huvudkanaler.

Kommittén anser att om programföretagen under kommande tillståndsperiod önskar förändra sin verksamhet i någon avgörande riktning, t.ex. genom att starta en permanent ny programkanal eller liknande tjänst av betydande omfattning, bör man först inhämta regeringens medgivande. Inför en eventuell begäran om att kunna starta t.ex. en programkanal bör programföretagen tydligt redovisa skälen till varför denna ska vara en uppgift för public service och på vilket sätt en ny kanal skulle erbjuda mervärden som inte kan erbjudas i dag. Programföretagen bör också redovisa hur man avser att finansiera den föreslagna tjänsten.

För SR:s del är frågan om kanalutrymme mer oklar jämfört med SVT och UR eftersom sändningsverksamheten med digital radio än så länge har karaktären av försöksverksamhet. Frågan är dessutom avhängig framtida beslut om fördelning av kanalutrymme mellan public service-radion och annan radio. Vi anser därför att det är lämpligt att frågan om SR:s kanalutrymme i den digitala radion hanteras av regering och riksdag i samband med behandlingen av förslaget från Digitalradiokommittén (SOU 2004:16).

---

³ SVT:s remissyttrande 2004-07-12 över delbetänkande (SOU 2004:39) från Radio och TV-lagsutredningen.

7.4 Sponsring

I direktiven anges att kommittén ska överväga om det finns skäl att utifrån gällande regler förtydliga riktlinjerna för sponsring inom radio och TV i allmänhetens tjänst.

7.4.1 Regelverket

Huvudregeln i public service-företagens sändningstillstånd är ett förbud mot sponsring. Programföretagen får inte sända sådana sponsrade program där sponsorbidraget har tillfallit företagen direkt eller medfört att företagets kostnader för programmet påtagligt har minskat.

Från denna huvudregel finns två undantag. Sponsring får förekomma dels i SVT:s sändningar i samband med sportevenemang, dels i samband med program i SR och SVT som innebär utsändning av en allmän sammankomst eller offentlig tillställning där programföretaget är arrangör. Förutsättningen i det senare fallet är att det är ett evenemang inom ramen för ett åtagande gentemot Europeiska Radiounionen (EBU) eller ett arrangemang av liknande betydelse samt att programmet direktsänds till flera länder. Programföretagen får emellertid under inga omständigheter sända sponsrade program som huvudsakligen vänder sig till barn under tolv år.

När det gäller sportprogram gäller att program som Sportnytt och Sportspegeln inte får sponsras, på grund av att radio och TV-lagen uttryckligen förbjuder sponsring av nyhetsprogram, dit också sportnyheter räknas.

Kulturutskottet har i ett av riksdagen godkänt betänkande, som behandlade propositionen *En radio och TV i allmänhetens tjänst 1997–2001*, angett vissa ytterligare situationer där sponsrade program bör få sändas.⁴ Det bör, enligt utskottet, vara möjligt för programföretagen att sända samproduktioner som framställts i samarbete med t.ex. programföretag i andra länder, fristående produktionsbolag och fria filmare, där medproducenten fått bidrag från utomstående för sin andel av produktionen. Det bör också vara möjligt för programföretagen att till marknadsmässigt pris köpa en visningsrätt till ett program som erhållit ett bidrag från utomstående i ett tidigare led, t.ex. svensk eller utländsk långfilm.

---

⁴ Prop. 1995/96:161, bet. 1995/96:KrU12 s.29

Sammanfattningsvis kan man konstatera att sponsring får förekomma i fyra urskiljbara fall:

- I SVT:s sändningar i samband med *sportevenemang*
- I SR:s och SVT:s sändningar från direktsända *evenemang inom ramen för ett åtagande gentemot EBU eller liknande där programföretaget är arrangör eller medarrangör*
- I SR:s, SVT:s och UR:s sändningar som är resultat av *samproduktioner* som framställts i samarbete med en medproducent som fått bidrag från utomstående för sin andel av produktionen, samt
- I SR:s, SVT:s och UR:s sändningar av inköpta *visningsrätter* till program som erhållit bidrag från utomstående, förutsatt att bidraget tillfallit medproducenten i ett *tidigare led*.

Detta innebär med dagens regelverk att sponsring förekommer i två huvudformer. Den ena formen är direkt sponsring och innebär att en sponsor erlägger ersättning direkt till programföretaget mot att ett sponsringsmeddelande sänds i samband med den sponsrade sändningen. Den andra formen, indirekt sponsring, handlar om att programföretagen under vissa förutsättningar får sända program där man har varit inblandad i ett samarbetsprojekt eller köpt en visningsrätt till program som erhållit bidrag från utomstående i ett tidigare led. Den indirekta sponsring som lämnats i ett tidigare skede får dock inte ha medfört att företagets kostnader för programmet påtagligt har minskat. För visningsrätter ska programföretagen betala marknadsmässigt pris.

I sändningstillstånden erinras om att bestämmelserna om sponsringsmeddelande finns i radio och TV-lagen. Där föreskrivs att om ett program helt eller delvis har bekostats av någon annan än den som bedriver sändningsverksamheten eller som framställer audiovisuella verk (sponsrat program), ska på lämpligt sätt i början och slutet av programmet eller vid ettdera tillfället anges vem eller vilka bidragsgivarna är. Av sändningstillstånden framgår vidare att en sponsors logotyp får användas endast om det kan ske utan risk för förväxling med tjänst eller vara som sponsorn erbjuder till försäljning. Sponsringsmeddelandet, som ska vara kort, får inte åtföljas av musik och ska även i övrigt ges en neutral utformning.

I radio- och TV-lagen finns också bestämmelser om sanktioner vid brott mot sponsringsbestämmelserna. Granskningsnämnden kan ansöka hos länsrätten i Stockholms län om påförande av en

särskild avgift som lägst kan vara 5 000 kronor och högst 5 miljoner kronor.

7.4.2 Programföretagen och Granskningsnämnden

Sponsring förekommer i dag i varierad omfattning i de tre programföretagen. Den s.k. direkta sponsringen förekommer enbart i SVT:s sändningar, dels i sportprogram och dels i evenemang inom ramen för åtagande gentemot EBU och liknande. Den s.k. indirekta sponsringen, dvs. delfinansiering genom samproduktioner och inköp av visningsrätter där medproducenter fått bidrag från utomstående i tidigare led, förekommer i samtliga företag.

År 2003 uppgick SVT:s intäkter från den direkta sponsringen till 25,8 miljoner kronor. Sponsringsintäkterna varierar mellan år, framför allt beroende på om det rör sig om ett år med flera stora sportevenemang eller inte. Sista året på föregående tillståndsperiod, år 2001, var intäkterna från sponsring 31,8 miljoner kronor.

Sponsring i SVT har varit föremål för en rad prövningar i Granskningsnämnden. Tabell 7.1 visar att Granskningsnämnden sedan år 1997 har avgjort 34 ärenden rörande SVT om reklam/sponsring, varav åtminstone 20 har koppling till sportevenemang. 17 ärenden har lett till fällningar, varav 11 har lett till ansökan om påförande av särskild avgift.

Tabell 7.1. Antal avgjorda ärenden rörande SVT om reklam/sponsring

År	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Totalt
Frianden	1	2	3	1	2	3	3	2	17
Fällningar	3	1	3	1	1	6	2	0	17
varav avgift	1	1	2	1	1	3	2	0	11
<i>Antal ärenden</i>	<i>4</i>	<i>3</i>	<i>6</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>9</i>	<i>5</i>	<i>2</i>	<i>34</i>

Källa: Granskningsnämnden 2004.

Tabellen visar ingen tydlig trend över tidsperioden i antalet ärenden. Dock urskiljer sig år 2002 med fler ärenden än normalt, vilket kan ha samband med att två större idrottsevenemang, vinter-OS och fotbolls-VM, sändes i SVT detta år.

GRN har möjlighet att ansöka hos Länsrätten i Stockholms län om påförande av särskild avgift enligt bestämmelserna i 10 kap. 5 § och 12 kap. 4 § radio- och TV-lagen. Detta har skett elva gånger sedan 1997 (årtal inom parentes anger när GRN fattade beslut om fällning, LK anger att domen har vunnit laga kraft):

- *Rapport Morgon* (1997): GRN yrkade på 1 miljon kr, vilket avslogs i länsrätten. Kammarrätten fastställde länsrättens dom. (LK)
- *OS i Nagano* (1998): GRN yrkade på 1,5 miljoner kr. Länsrätten biföll delvis och satte summan till 100 000 kr. Kammarrätten fastställde länsrättens dom, vilken GRN överklagade till Regeringsrätten. Prövningstillstånd beviljades dock inte.
- *VM i fotboll* (1999): GRN yrkade på 1 miljon kr, vilket avslogs i länsrätten. Kammarrätten avslog GRN:s överklagan, och Regeringsrätten beviljade inte prövningstillstånd.
- *Eurovision Song Contest 1999* (1999): GRN yrkade på 1 miljon kr, vilket avslogs i länsrätten. Kammarrätten biföll delvis och satte summan till 500 000 kr. Ärendet överklagades till Regeringsrätten, som inte gav prövningstillstånd.
- *Magic night* (2000): GRN yrkade på 100 000 kr, vilket bifölls i länsrätten. SVT:s överklagan i kammarrätten avslogs. (LK)
- *Lotto med Vikinglotto* (2001): GRN fällde programmet för såväl sponsring som otillbörligt gynnande och yrkade på en avgift om 1 miljon kronor. I maj 2004 överklagade SVT kammarrättens beslut till regeringsrätten.
- *Svenska idrottsgalan 2002* (2002): GRN yrkade på 175 000 kr, vilket bifölls i länsrätten. SVT:s överklagan i kammarrätten avslogs.
- *K Special* (2002): GRN yrkade på 1 miljon kr. Länsrätten biföll delvis och satte summan till 500 000 kr. SVT har överklagat domen till kammarrätten.
- *Världscupen i skidskytte i Östersund* (2002): GRN yrkade på 200 000 kr, vilket bifölls i länsrätten. (LK)
- *Alpint: Världscupen i Maribor* (2003): GRN yrkade på 200 000 kr, vilket bifölls i länsrätten.
- *Svenska idrottsgalan 2003* (2003): GRN yrkade på 1 miljon kr. Den 29 september 2004 biföll länsrätten delvis och satte summan till 350 000 kr.

Huvuddelen av Granskningsnämndens prövningar av ärenden faller inom området direkt sponsring, dvs. där en sponsor betalar programföretaget direkt mot att ett sponsringsmeddelande sänds i anslutning till programmet.

Ett exempel på ett ärende inom området direkt sponsring som prövats av nämnden är huruvida en sportsändning som växlar mellan SVT1 och SVT2 är att betrakta som ett och samma program, vilket Granskningsnämnden har hävdat, eller om det är att betrakta som skilda program, vilket är SVT:s tolkning. Svaret på frågan har betydelse eftersom SVT enbart har rätt att placera sponsringsmeddelande (skyltar) i början och slutet av ett program. Kammarrätten i Stockholm fann att "innehållet i två olika sändningar, vilka sker efter varandra men på två olika frekvenser (kanaler), mycket väl låter sig definieras som två skilda program". Denna tolkning anses i dag innebära att SVT har rätt att sända sponsringsmeddelanden i båda kanalerna vid varje kanalväxling.

Frågan om sponsringsmeddelanden är för närvarande föremål för utredning av radio- och TV-lagsutredningen (Ku 2000:01). Utredningen behandlar också frågan om elektroniska företagsskyltar i TV-sändningar från internationella idrottsevenemang.

Ett exempel på indirekt sponsring där Granskningsnämnden ingripit avser ett program där SVT köpt en visningsrätt till en produktion som vid köpet av visningsrätten ännu inte hade ägt rum. SVT menar att sådana s.k. förköp av visningsrätter inte är ovanliga. Granskningsnämnden anser att det inte har rört sig om ett renodlat köp av en visningsrätt utan ett kringgående av sponsringsförbudet genom att SVT har låtit ett fristående produktionsbolag svara för produktionen av programmet i utbyte mot den exklusiva rätten att sända programmet i TV. Nämnden anser att SVT har betalat ett pris för visningsrätten som inte hade varit möjligt utan de finansiella bidrag som lämnats till produktionsbolaget. Dessutom, menar nämnden, har SVT inte köpt en visningsrätt för ett färdigt program utan tvärtom gjort sitt köp långt innan produktionen genomfördes. Nämnden ansåg att den ersättning SVT hade erlagt framstod som anmärkningsvärt låg och att företagets kostnader för programmet därmed hade minskat påtagligt. Nämndens ansökan hos Länsrätten i Stockholm innebar att SVT skulle påföras en avgift om en miljon kronor för brott mot sändningstillståndets regler om sponsring. Länsrätten gick på Granskningsnämndens linje, men beslutade att avgiften skulle vara 500 000 kronor. SVT har överklagat domen till kammarrätten.

Också när det gäller SR och UR finns program som Granskningsnämnden fällt och som för närvarande hanteras i domstol. I båda fallen rör ärendena indirekt sponsring, dvs. program där en medproducent i ett tidigare led erhållit bidrag från utomstående.

Enligt sändningstillstånden ska programbolagen till Granskningsnämnden lämna uppgifter som är nödvändiga för nämndens bedömning av om sända program stämmer överens med de villkor som gäller för bolaget. Granskningsnämnden har vid flera tillfällen konstaterat att programföretag genom att inte lämna nödvändiga upplysningar har undandragit sig den granskning som ankommer på nämnden.⁵ Nämnden har till regeringen påpekat att det inte finns någon sanktion mot ett sådant förfarande i radio- och TV-lagen eller i sändningstillstånden.

Frågan om programföretags skyldighet att lämna upplysningar till Granskningsnämnden har varit föremål för utredning av radio- och TV-lagsutredningen.⁶ Utredningen har föreslagit att tillsynsmyndigheterna på radio- och TV-området ska ges en allmän befogenhet enligt radio- och TV-lagen att förelägga den som bedriver verksamhet som omfattas av lagen att tillhandahålla myndigheterna upplysningar och handlingar som är nödvändiga för kontroll av att verksamheten bedrivs i enlighet med lagen samt de villkor och föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen. Utredningen föreslår att myndigheterna får rätten att förena ett sådant föreläggande med vite. Förslaget bereds f.n. i regeringskansliet.

7.4.3 Slutsatser och förslag

Frågan om sponsring av program i public service-företagens sändningar är inte oproblematisk. Å ena sidan ger sponsringsintäkterna i SVT:s fall möjligheter att förvärva sändningsrätten till attraktiva idrottsevenemang och vissa andra direktsända evenemang utan att detta i allt för stor utsträckning går ut över resurserna till andra program. Å andra sidan utgör sponsringsinslaget ett undantag från en i övrigt icke-kommersiell inriktning av företagens sändningar. Företagen får inte göra sig beroende av sponsring så att den programmässiga integriteten kan påverkas. En alltför stor andel

---

⁵ Se t.ex. Granskningsnämndens beslut SB 413/97 och SB 172/01 samt nämndens skrivelse till regeringen 2001-04-18.

⁶ SOU 2004:39 *Nytt regelverk för marksänd digital-TV*, sid. 231 ff.

sponsrade program kan också innebära att publiken i större utsträckning uppfattar SVT som kommersiellt finansierad, även om det rör sig om mycket små summor sett i relation till SVT:s samlade resurser.

De olika regler som har gällt för sponsring i public service-företagen är resultatet av en strävan att uppnå en balans mellan dessa olika önskemål. Det grundläggande syftet bakom reglerna för sponsring är att utomstående inte ska kunna påverka innehållet i sändningarna i strid med public service-uppdraget. Orsaken till restriktiviteten är vikten av att slå vakt om företagens integritet och trovärdighet som självständiga och oberoende medieföretag. Det är dock i slutänden respektive programföretag som har ansvaret för att sponsringen inte påverkar företagens integritet och trovärdighet på ett negativt sätt.

Det är Granskningsnämnden för radio och TV som i efterhand granskar om programföretagen följer de riktlinjer som gäller enligt radio- och TV-lagen och sändningstillståndet. Som framgått av redovisningen ovan pågår för närvarande flera domstolsprocesser där programföretagen och Granskningsnämnden företräder olika uppfattningar. Genom de prövningar som Granskningsnämnden gör och de påföljande utslagen i domstol skapas en praxis på området om hur regelverket ska tolkas. Det kan givetvis inte ankomma på en parlamentarisk kommitté att föregripa utgången av de domstolsärenden som pågår. Det är enligt vår uppfattning dessutom naturligt att den närmare preciseringen av regelverkets innebörd utformas genom prövningar och domstolsutslag.

När det gäller direkt sponsring anser vi att dagens riktlinjer bör fortsätta att gälla. Vi vill emellertid generellt understryka vikten av att programföretagen visar restriktivitet när det gäller omfattningen av den direkta sponsringen. Det är viktigt att publiken inte uppfattar public service-företagen som styrda av en kommersiell logik, t.ex. i samband med kanalväxlingar i televisionen. Sponsringsbegreppet får inte utvidgas eller leda till att sponsring förekommer också inom andra programområden. Kraven på oberoende, integritet och trovärdighet bör sättas mycket högt.

När det gäller den s.k. indirekta sponsringen anser vi för det första att innebörden i de uttalanden som Kulturutskottet gjorde år 1996 bör skrivas in i sändningstillstånden. Det är enligt vår uppfattning naturligt att programföretagen ska ha möjlighet att kunna delta i samproduktioner, t.ex. med public service-företag i andra länder och med fristående filmare, där medproducenten fått ett

bidrag från någon utomstående. Företagen bör också kunna köpa visningsrätter till program som fått bidrag från utomstående.

Kulturutskottets uttalanden kan dock behöva förtydligas något. Mot bakgrund av att syftet med reglerna är att utomstående inte ska kunna påverka programmen på ett sätt som strider mot uppdraget är det enligt vår uppfattning särskilt viktigt att programföretagen ställer tydliga krav när man förvärvar produktioner där medproducenter fått bidrag av någon utomstående. Det är i detta sammanhang av stor betydelse på vilket sätt avtal ingås mellan programföretagen och utomstående produktionsbolag.

Det är utomordentligt viktigt att programföretagen kan säkerställa att de program som sänds inte har varit föremål för otillbörligt inflytande från någon utomstående eller att de på annat sätt strider mot public service-uppdraget. Vi menar att programföretagen, oavsett om det rör sig om samarbetsprojekt eller köp av visningsrätter, i kontrakt eller avtal tydligt bör klargöra programföretagets möjligheter att få insyn i programproduktionen och förvissa sig om att innehållet inte strider mot uppdraget. Om programföretagen dessutom förvärvar en visningsrätt redan innan ett program är producerat, vilket enligt SVT är vanligt förekommande, är det särskilt viktigt att det ställs krav som innebär att programföretaget har möjligheten att kontrollera att innehållet står i överensstämmelse med public service-uppdraget. Det är också viktigt att programföretagen, på det sätt som regelverket föreskriver, informerar publiken om den sponsring som har förekommit. Givetvis ska liksom i dag gälla att programföretagen ska betala marknadsmässiga priser för de rättigheter man köper. Därför måste kontrakt eller avtal också innehålla upplysningar om de ekonomiska relationerna mellan programföretagen och utomstående aktörer.

Vi anser vidare att det bör förtydligas i sändningstillstånden att programföretagen ska vara skyldiga att till Granskningsnämnden redovisa innehållet i de kontrakt och avtal som används i samband med samarbetsprojekt och köp av visningsrätter. Granskningsnämnden har till regeringen påtalat att den haft problem att få tillgång till de dokument som reglerar förhållandet mellan programföretagen och utomstående producenter. Principen ska enligt vår uppfattning vara att det är Granskningsnämnden som avgör vilket material som behövs för att nämnden ska kunna utföra sitt uppdrag att pröva bestämmelser i sändningstillståndet. I den mån sådant material anses utgöra affärshemligheter får programföretagen

ansöka om att Granskningsnämnden sekretessbelägger materialet. I detta sammanhang vill vi nämna ett förslag från radio- och TV-lagsutredningen (SOU 2004:39) som innebär att nämnden i framtiden skulle få förena ett föreläggande om att lämna upplysningar med vite.

8 Kulturansvar

Kommittén ska enligt direktiven utvärdera hur public service-företagen genomför sitt kulturuppdrag samt bedöma om villkoren är ändamålsenligt utformade för att tillvarata de möjligheter radio och TV i allmänhetens tjänst har som kulturskapare och kulturförmedlare.

8.1 Nuvarande villkor

Riksdagens beslut inför nuvarande tillståndsperiod innebar att de principer för kulturansvaret som gällde under den föregående tillståndsperioden skulle fortsätta att gälla. Detta innebär i praktiken ökade krav på programföretagen eftersom de på flera områden förutsattes öka sina insatser.

Enligt sändningstillstånden har SVT och SR följande uppdrag på kulturområdet:

- att i sin roll som kulturbärare fortsatt vidga och fördjupa sitt kulturansvar
- att verka för debatt kring viktigare kulturfrågor, bevaka och granska händelser och utveckling på kulturlivets olika områden
- att tillvarata och utveckla televisionens respektive ljudradions särskilda förutsättningar att ge upplevelser och stimulera fantasin och därigenom ge möjligheter till inlevelse, engagemang och förströelse
- att främja nyskapande programinnehåll, i såväl inköp som i egen skapande verksamhet

- att samarbeta med kulturinstitutioner och fria kulturproducenter i hela Sverige i syfte att erbjuda utsändningar av föreställningar, konserter och andra kulturhändelser. Det årliga antalet utsändningar av föreställningar, konserter och andra kulturhändelser ska öka under tillståndsperioden jämfört med år 2001
- att i samverkan med det övriga kulturlivet stimulera och förmedla olika kulturaktiviteter.

Utöver detta gäller särskilt för SVT att företaget ska bidra till utvecklingen av svensk filmproduktion.

Av nu gällande sändningstillstånd framkommer också att SVT, SR och UR har ett särskilt ansvar för det svenska språket och dess ställning i samhället. Språkvårdsfrågor ska beaktas i programverksamheten. SVT och SR ska tillhandahålla ett mångsidigt utbud av program av hög kvalitet på svenska språket och tillvarata den svenska kulturen i dess vidaste bemärkelse.

Kommittén har under arbetets gång mottagit synpunkter från bl.a. Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd (KLYS), Oberoende Filmars Förbund (OFF), Sveriges TV-producenters Ekonomiska Förening (STVP) och Svenska Filminstitutet (SFI). Generellt understryks vikten av att kvaliteten i programverksamheten säkerställs. Några uttrycker en oro för att förändringar på sändningsorter ute i landet och att utläggning av produktion påverkar programföretagens egna skapande produktion i negativ riktning. Andra menar tvärtom att exempelvis SVT:s produktionsutläggningar och samarbeten borde öka för att gynna TV-produktionsmarknaden. Vidare har kritik framförts som går ut på att dokumentärfilmen drabbats av nedskärningar på senare tid. Flera organisationer har också tagit upp arbetsvillkoren för frilansare och andra medverkande i programproduktionen.

8.2 Sveriges Radio

SR definierar kultur som gestaltande program, uppläsningar, dramatik, lyrik, andakter och gudstjänster, bevakande program och inslag om kultur, religion och musik. Totalt har kulturprogram utgjort ca sex procent av SR:s utbud under tillståndsperioden, plus musiken som har utgjort cirka 46 procent. SR redovisar sitt arbete

inom tre delområden: talad kultur, musik och samarbete med kulturinstitutioner.

Till talad kultur räknar SR sin kulturredaktions verksamhet, radioteatern, de kulturprogram som görs av de lokala kanalerna och religions- och livsåskådningsprogram. Programmen produceras i hela landet. SR Sisuradio har infört kulturnyheter som bevakar den sverigefinska kulturen.

Tabell 8.1. Talad kultur i SR 2001–2003

Sänd tid i timmar	2001	2002	2003
Kultur	6 383	6 533	6 700
Religion	611	578	522
Teater	502	563	338
<i>Totalt</i>	<i>7 496</i>	<i>7 675</i>	<i>7 650</i>

Källa: SR:s public service-redovisning 2003.

Totalt sett har antalet sändningstimmar på kulturområdet ökat under tillståndspanoriden. Sändningstiden för teater ser ut att ha minskat, men så är enligt SR inte fallet. Redovisningen bygger på SR:s kanalstruktur, och därför har det i siffrorna för teater tidigare även ingått en del musik (ca 70 timmar per år som nu särredovisas som musik) samt dokumentärer (ca 140 timmar per år som nu redovisas som aktualiteter). Antalet timmar teater har enligt SR under perioden 2001–2003 legat på ca 330 timmar per år, exklusive musik.

Musik utgör nästan hälften av innehållet i SR:s sändningar. Till största delen består sändningarna av inspelad musik, men SR sänder mer än 6 000 timmar levande musik per år. Till detta räknas bl.a. de ca 300 timmar musik som SR sänder varje år från Sveriges Radios symfoniorkesters och Radiokörens konserter i Berwaldhallen. Omkring tio konserter varje år distribueras internationellt via European Broadcasting Union (EBU).

De olika analoga och digitala kanalerna har olika målgrupper och profiler. ”Seriös musik” (konstmusik inkl. klassisk musik, jazz, improvisationsmusik och traditionsmusik) sänds huvudsakligen i P2, som också har ansvar för samarbete med svenska upphovsmän och musikutövare runt om i landet. P3 riktar sig till ungdomar och spelar samtida former av populärmusik. Utbudet kompletteras av SR:s webbplats, där P3:s sidor hör till de mest besökta. P4 vänder

sig till en lite äldre publik, och har under år 2003 haft i uppdrag att spegla det mångkulturella Sverige. P7 spelar finskspråkig musik, och Sameradion spelar mest samisk musik och annan urfolksmusik.

Tabell 8.2. Musik i SR 2001–2003

Sänd tid i timmar	2001	2002	2003
Lätt grammofonmusik	45 362	45 009	46 248
Seriös levande musik	4 154	4 275	4 387
Seriös grammofonmusik	4 160	3 990	3 938
Lätt levande musik	2 055	2 271	2 238
<i>Totalt</i>	<i>55 731</i>	<i>55 546</i>	<i>56 811</i>

Källa: SR:s public service-redovisning 2003.

Antalet sändningstimmar på musikområdet har ökat under tillståndsperioden. Fördelningen mellan olika kategorier varierar mellan åren. Förutom ren musik ingår även musikjournalistik, musikvetenskaplig granskning och debatt om musik i utbudet.

Utöver utbudet i de analoga kanalerna bedriver SR även en omfattande försöksverksamhet med digitala musikkanaler som riktar sig till olika målgrupper. P3 Star (som även är en mötesplats på webben), SR Klassiskt, SRX och SR Sverige sänds både i den digitala radion och på webben. P3 Rockster, P3 Street och P3 Svea sänds endast på webben.

SR samarbetar med stora kulturinstitutioner, mindre kulturföreningar, konsert- och festivalarrangörer och andra fria kulturproducenter runt om i landet. Till kulturinstitutioner räknar SR alla kulturproducenter som får stöd från stat, kommun eller landsting och dessutom bibliotek, museer, universitet, folkhögskolor och kulturgrupper.

Tabell 8.3. SR:s samarbete med kulturinstitutioner och fria kulturproducenter 2001–2003

Antal utsändningar	2001*	2002	2003
Rikskanaler	725	794	846
Lokala kanaler	1 230	1 801	1 525
<i>Totalt</i>	<i>1 955</i>	<i>2 595</i>	<i>2 372</i>

* Kriterierna i sändningstillståndet ändrades inför innevarande tillståndperiod, varför siffrorna för 2001 är uppskattade.

Källa: SR:s public service-redovisning 2003.

Antalet utsändningar från samarbeten med utomstående har stigit konstant i rikskanalerna, och även i de lokala kanalerna görs fler utsändningar år 2003 än år 2001. De stora variationerna i lokal-sändningarna mellan åren beror enligt SR på att även små förändringar i utbudet ger stort genomslag p.g.a. att det rör sig om 26 olika kanaler.

8.3 Sveriges Television

SVT redovisar i sin public service-redovisning och i särskilda underlag till kommittén hur företaget arbetar med att uppfylla sitt kulturansvar. Förutom de traditionella konstformerna räknar SVT även musik, fiktion, kulturorienterade faktaprogram och religionsprogram till kategorin kulturprogram.

Tabell 8.4. Kulturutbudet i SVT1 och SVT2 exkl. repris (inkl. repris inom parentes)

Sänd tid i timmar	2001	2002	2003	Förändring 2001–2003
Fakta (religion/kultur/humaniora)	312 (769)	381 (880)	443 (1 083)	+131 (+314)
Fiktion/långfilm	848 (1 954)	1 017 (2 160)	1 129 (2 140)	+281 (+186)
Musik	218 (400)	228 (419)	251 (445)	+33 (+45)
<i>Summa</i>	<i>1 378 (3 123)</i>	<i>1 626 (3 459)</i>	<i>1 823 (3 668)</i>	<i>+445 (+545)</i>

Källa: SVT:s public service-redovisning 2003 (bearbetad).

Siffrorna för år 2001 och år 2003 är inte fullt ut jämförbara på grund av att redovisningsmodellen har ändrats¹, men oavsett detta har utbudet ökat under perioden på samtliga områden. SVT har också en omfattande revidering för att ytterligare öka tillgängligheten till programutbudet.

Drama är efter nyheter den genre som SVT avsätter mest resurser till. SVT Fiktion och SVT Väst gör egna drama-produktioner och en mindre del av produktionen läggs ut på fristående produktionsbolag. Totalt sändes 2 140 timmar drama under år 2003, att jämföra med 2 094 timmar år 2001.

Huvuddelen av SVT:s 15 bevakande kulturprogram produceras utanför Stockholm. De olika redaktionerna runt om i landet har olika uppdrag för att bättre täcka in det svenska kulturlivet. SVT samarbetar också med olika kultur- och musikinstitutioner runt om i landet. SVT planerar att utveckla regionala samarbeten för att kunna sända fler teaterföreställningar och konserter. Företaget planerar också att utöka sändningarna från olika musikfestivaler i landet och att utveckla nya samarbetsformer, bl.a. med museer.

Tabell 8.5. Samarbeten med kultur- och musikinstitutioner 2001–2003 (antal samarbeten samt antal förstasändningstimmar i SVT1 och SVT2)

Programkategori	2001		2002		2003	
	Antal	Timmar	Antal	Timmar	Antal	Timmar
Musik	16	21	23	27	23	32
Dans	1	1	0	0	3	5
Teater	2	6	3	4	3	4
Övrigt	20	28	19	17	5	5
<i>Totalt</i>	<i>39</i>	<i>56</i>	<i>45</i>	<i>48</i>	<i>34</i>	<i>47</i>

Källa: SVT:s public service-redovisning 2003.

Antalet samarbeten och sändningstimmar varierar mellan åren, vilket enligt SVT bl.a. beror på variationer i den övriga programverksamheten (exempelvis under valår och stora sportår) samt vad de olika institutionerna har på sin repertoar. Målet att öka antalet

¹ År 2001 fanns kulturansvaret med som ett särskilt område i SVT:s public service-redovisning. År 2003 redovisas utbudet istället genrevis. En annan skillnad är att religion/livsåskådningsprogram tidigare inte räknades till kulturområdet. Vidare redovisas Kulturnyheterna i genren nyheter och inte som kulturprogram, vilket gör att kulturområdet egentligen omfattar något fler timmar än vad som framgår av redovisningen.

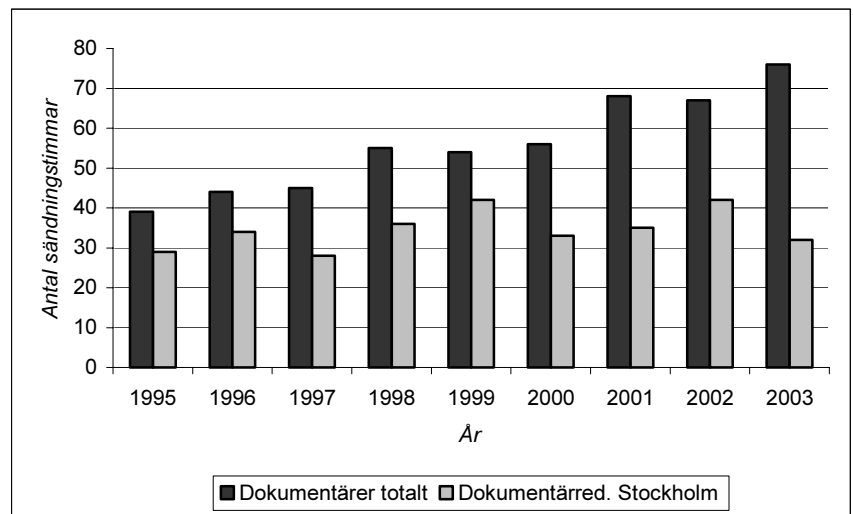
samarbeten kommer enligt SVT att uppnås under tillståndsperioden.

SVT ger inom ramen för det nuvarande filmavtalet (2000 års filmavtal) ett årligt bidrag till Svenska Filminstitutet (SFI) på drygt 40 miljoner kronor. SVT samverkar också med filmbranschen genom samproduktioner, medfinansiering och köp av visningsrätter för de filmer som fått stöd genom filmavtalet. Vidare har SVT ett samarbete med SFI och Film i Väst om novellfilm, och alla enheter utanför Stockholm samverkar med lokala produktionscentra. Denna lokala samverkan har bl.a. resulterat i ett antal dokumentärfilmer. För närvarande pågår förhandlingar om ett nytt filmavtal för perioden 2006–2010. Ett slutgiltigt ställningstagande till frågan om det finns förutsättningar för ett nytt filmavtal kommer att tas under våren 2005.

Kommittén har mottagit synpunkter från olika intresseorganisationer om minskade resurser och sändningstid för dokumentärer i SVT. Enligt SVT stämmer detta delvis, men bara för de två senaste åren och för en delmängd av dokumentärerna, s.k. singeldokumentärer inom samhällsområdet samt för produktionen vid dokumentärredaktionen i Stockholm. Totalt sett ökar både antalet sändningstimmar och resurserna på dokumentärområdet (se nedan).

Produktionsminskningen vid dokumentärredaktionen i Stockholm beror enligt SVT på en satsning på produktion utanför Stockholm de aktuella åren samt att SVT under en tid har satsat på andra dokumentärtyper i ett försök att förnya utbudet. I SVT:s definition av dokumentärer ingår förutom singeldokumentärer även seriedokumentärer och kulturdokumentärer (däremot ingår inte exempelvis aktualitets-, fakta- eller naturprogram och inte heller reportage). Enligt SVT kommer produktionen av singeldokumentärer att öka igen.

Figur 8.1. Dokumentärer i SVT 1995–2003

Källa: Underlag från SVT 2004-10-12.

Av figur 8.1 framgår att det totala antalet sändningstimmar för dokumentärer har ökat sedan år 1995. Produktionen vid dokumentärredaktionen i Stockholm varierar under åren, vilket enligt SVT beror på skilda prioriteringar olika år.

SVT har också redovisat ett material som visar omfattningen av resurser till dokumentärredaktionen i Stockholm och enheter utanför Stockholm. Den produktion som avses är huvudsakligen singeldokumentärer.

Tabell 8.6. Resurser till dokumentärredaktionen i Stockholm och dokumentärproduktion vid enheter utanför Stockholm (huvudsakligen singeldokumentärer)

	Resurser (mkr)
2001	45,8
2002	46,7
2003	46
2004 *	46,1
2005 **	48,7

* Budgeterade medel år 2004.

** Den summa SVT beräknar avsätta år 2005.

Källa: Underlag från SVT: Resurser till dokumentärproduktion i SVT (2004-10-20).

Resurserna till dokumentärredaktionen i Stockholm och enheterna ute i landet har varit ungefär oförändrade de senaste åren. Utöver denna produktion tillkommer t.ex. kulturdokumentärer, som produceras av kulturredaktionen, och andra typer av dokumentärer som produceras av andra enheter inom SVT. Resurserna för dessa kategorier redovisas i andra redaktioners budgetar.

Resursanvändningen har enligt SVT också påverkats av att produktionen har effektiviserats, bl.a. genom att SVT har ökat antalet samproduktioner med SFI och med andra public service-företag, främst nordiska. SVT pekar också på att företaget lägger ut en stor del av dokumentärproduktionen på fria filmare. Företaget säger sig inte ha några planer på att skära ner på dokumentärfilmen.

8.4 Svenska språket

Våren 2002 lämnades betänkandet *Mål i mun. Förslag till handlingsprogram för det svenska språket*. (SOU 2002:27) till regeringen. Betänkandet har remitterats och kommittén har enligt direktiven i uppdrag att beakta de förslag som lämnas i betänkandet om verksamheten inom SR, SVT och UR samt remissutfallet i berörda frågor. Frågorna behandlas också i kapitel 13 om språkliga och etniska minoriteter och i kapitel 11 om spegling av hela landet och mångfald i programproduktionen.

Ett av förslagen i utredningen är att svenska språkets ställning inom kultur och medier ska främjas. Sändningstillstånden bör enligt utredningen uttrycka en viljeinriktning att andelen svensk-

språkiga program i SVT inte bör minska. Utredningen anser att den befintliga formuleringen om spegling av olika kulturer i Sverige i både svenskt och utländskt utbud bör finnas kvar, liksom skrivningen om att programmen bör komma från olika delar av världen. En stor del av programutbudet är idag på engelska och utredningen utgår från att andra språk än engelska bör öka med den formulering som nu finns i sändningstillstånden.

8.5 Antalet unika musikaliska verk i radio och TV

I betänkandet *Radio och TV i allmänhetens tjänst* (SOU 2000:55) refereras statistik om antalet svenska och utländska musikaliska verk som spelas i radio och TV. Statistiken bygger på programföretagens egen rapportering till STIM, och materialet hade tagits fram för ett examensarbete på KTH med finansieringsstöd från branschorganisationerna STIM, IFPI och SAMI.

Undersökningen gällde åren 1989–1999 och utredningen konstaterade att antalet unika verk i SR hade minskat något under perioden, framför allt i P3. Avståndet till den kommersiella konkurrenten Mix Megapol Stockholm, som användes som jämförelse, var dock stort. År 1999 spelade P3 varje verk i snitt 4,6 gånger, medan siffran för Mix Megapol var 181 gånger. SVT hade under perioden kraftigt ökat både utbudet och antalet unika verk.

Vi har tagit del av samma statistik uppdaterad t.o.m. år 2003 och kan konstatera att den stora skillnaden mellan SR och den kommersiella jämförelsestationen Mix Megapol består. Om vi återigen använder P3 som jämförelse spelades under år 2003 drygt 18 000 unika verk i P3 varav 4 662 svenska, medan Mix Megapol spelade 1 145 verk varav 342 svenska. Varje verk spelades i genomsnitt 4 gånger i P3 mot 127 gånger i Mix Megapol. Andelen unika verk är ännu högre i P1, P2 och P4.

Den sjunkande trenden i antalet unika verk som den förra utredningen såg för P3 har fortsatt. Efter en ökning under åren 2000 och 2001 är antalet unika verk år 2003 lägre än år 1999. Det totala antalet spelningar har dock också minskat, vilket gör att snittet för varje verk har sjunkit. Detta beror enligt SR bl.a. på en fortlöpande profilering och omstrukturering av kanalerna, och på att stora sändningsvolymmer musik numera finns i de digitala P3-kanalerna.

SVT har sedan år 1999 ökat det totala antalet spelningar från ca 60 000 till närmare 75 000. Antalet unika verk har ökat från ca 15 000 varav närmare 5 000 svenska, till ca 18 000 varav drygt 5 000 svenska. Snittantalet spelningar per verk och år är i det närmaste oförändrat (4,1 mot 3,9 år 1999).

8.6 Slutsatser och förslag

Public service-företagen har en mycket stor betydelse för att bevaka, spegla och kritiskt granska kulturlivet i Sverige och för att stimulera och förmedla den kulturproduktion som sker runt om i landet. Dessutom är programföretagen några av landets viktigaste kulturarbetsgivare genom deras omfattande produktion av kulturprogram och evenemang.

Public service-företagens bidrag kan dock anses vara störst genom att de gör kulturen tillgänglig för alla människor. Genom radio och TV nås en långt större publik än vad som är möjligt för enskilda kulturinstitutioner och tittare och lyssnare kan ta del av föreställningar, evenemang och annan kulturproduktion från hela landet oavsett bostadsort. Radio och TV har också stor betydelse för att locka ny publik till kulturen genom att publiken möter sådant de inte annars skulle ha uppsökt eller haft möjlighet att uppsöka. Stora delar av de program som public service-företagen gör på kulturens område görs heller inte av någon annan i svensk radio och TV.

Dagens public service-uppdrag pekar tydligt ut kulturansvaret som en central uppgift för programföretagen. Kulturområdet är omfattande, med beröringspunkter till många andra programfrågor, vilket ibland kan försvåra definitioner och avgränsningar. Företagens redovisningar visar att kulturansvaret ofta skär rakt igenom utbudet och de genrer och kategorier som företagen använder för att dela in verksamheten.

Även om programföretagens redovisning inte alltid är kvantifierad kan kommittén konstatera att kulturansvaret prioriteras av företagen. Program inom kulturområdet förekommer inom många olika programgenrer och utgör en mycket stor del av företagens totala utbud. Ett stort antal redovisade programexempel tyder på både bredd och djup i det samlade utbudet. SR och SVT har också ökat sina insatser kvantitativt.

SVT har i en skrivelse till kommittén redovisat att företaget ska öka kulturbevakningen i olika regioner och under åren 2005 och 2006 bedriva fler samarbeten med det lokala och regionala kulturlivet, t.ex. stadsteatrar och regionala teatrar och ensembler.

Kommittén har uppvaktats av olika intresseorganisationer som från skilda utgångspunkter har uttryckt en oro för kvaliteten i public service-utbudet. Särskilt har nedskärningar på dokumentärfilmens område lyfts fram. Enligt SVT beror variationer mellan olika dokumentärtyper dels på att prioriteringar varierar mellan olika år, dels på om produktioner sker i Stockholm eller i övriga landet. Resurserna för området kommer enligt företaget att öka något under tillståndspanoraden genom att enheterna Syd, Väst, Nord och Mellan får utökade medel. Varje enhet ska ges tre miljoner kronor, vilket enligt SVT innebär en ökning med mellan 20 och 50 procent.

Kommittén anser att det är av stor vikt att dokumentärfilm även fortsättningsvis är en prioriterad genre inom SVT:s programutbud. Vi har inga synpunkter på fördelningen enskilda år, men vill understryka vikten av att SVT:s utbud visar på höga ambitioner inom olika dokumentärtyper, både de enklare formerna och de mer genomarbetade dokumentärer som kan erbjuda alldeles egna former av språk och tilltal i televisionen.

Årliga variationer mellan olika programområden är enligt kommitténs mening naturliga och bör inte föranleda några åtgärder från statsmakternas sida. Vi vill emellertid generellt lyfta fram vikten av planering och god framförhållning hos företagen för att hindra att variationerna i produktion av centrala programkategorier inom exempelvis kulturområdet blir alltför stora. När det gäller kända faktorer som exempelvis stora sportevenemang (t.ex. OS, VM och EM) och riksdagsval är det viktigt att programföretagen har långsiktiga planer för resursanvändning och produktion så att inte andra programområden drabbas.

Frågan om utomstående medverkan, produktionsutläggningar och samarbeten m.m. behandlas i kapitel 11. Det ligger inte i vårt uppdrag att ha synpunkter på mera verksamhetsnära frågor som arbetsvillkor för frilansare och andra medverkande i program och produktion. Vi kan emellertid konstatera att public service-företagens utbud har en mycket stor betydelse för upphovsmän och artister av olika slag. Vi utgår från att programföretagen har ett nära och förtroendefullt samarbete med organisationer som företräder frilansare, upphovsmän och konstnärer m.fl.

Kommittén anser att det är av stor vikt att program på svenska språket även fortsättningsvis utgör en stor del av utbudet i public service. Språket är centralt i det svenska samhället, och public service har en viktig roll att spela som kulturproducent och förmedlare av svenskt språk och kultur.

Enligt kommitténs mening bör ett kulturansvar i vid mening även fortsättningsvis vara en central och prioriterad uppgift i public service-uppdraget. Denna uppgift blir än viktigare i ett alltmer kommersialiserat och internationiserat medieutbud. Vi anser att de riktlinjer som nu gäller bör vara vägledande för programföretagen också i fortsättningen. De bör dock kunna formuleras tydligare. I grunden bör uppdraget på kulturområdet omfatta tre perspektiv:

- Programföretagen ska bevaka, spegla och kritiskt granska händelser på kulturlivets olika områden i Sverige och i andra länder.
- Programföretagen ska själva och i samarbete med utomstående producenter och utövare i det svenska kulturlivet svara för en omfattande produktion av kulturprogram i vid mening på det svenska språket.
- Programföretagen ska göra föreställningar, konserter och andra kulturhändelser tillgängliga för hela publiken genom samarbeten med kulturinstitutioner och fria kulturproducenter inom skilda områden i hela Sverige.

Vi utgår från att programföretagen liksom i dag kommer att fortsätta ge kulturområdet en betydande plats i det samlade programutbudet. Några kvantitativa krav bör dock inte formuleras. SVT bör under kommande tillståndsperiod liksom hittills ta ett särskilt ansvar för och bidra till utvecklingen av svensk filmproduktion.

Både SR och SVT redovisar till stora delar sina insatser på kulturområdet med programexempel. Detta gör, tillsammans med områdets omfattning och karaktär, att det är svårt att utläsa utvecklingen över tid och dra slutsatser om förändringar. Kommittén förutsätter därför att programföretagen utvecklar redovisningen av arbetet på området så att tittare och lyssnare lättare kan bedöma hur kulturansvaret förvaltas.

9 Barn och unga

9.1 Nuvarande villkor

Enligt nuvarande sändningstillstånd har programföretagen följande uppdrag:

- ägna ökad uppmärksamhet åt program för och med barn och ungdomar samt i dessa program förmedla kulturella och konstnärliga upplevelser samt nyheter och information
- ta särskild hänsyn till de språkliga behoven hos barn som tillhör språkliga eller etniska minoritetsgrupper
- ta hänsyn till mediernas särskilda genomslagskraft när det gäller programmens ämnen och utformning samt tiden för sändning av programmen
- ägna stor uppmärksamhet åt sättet att skildra våld i nyhetsprogram och andra program som informerar publiken om det faktiska våld som förekommer.

9.2 Sveriges Radio

SR sänder barnprogram i P1, P3 och P4, och har under året satsat på kringmaterial på webben. P1 har fokus på gestaltande program, P4 sänder för de yngsta barnen och i P3 sänds program för äldre barn och ungdomar.

Tabell 9.1. Barn- och ungdomsprogram i SR 2001–2003 exklusive finska och meänkieli

Sänd tid i timmar	2001*			2002			2003		
	4–8	9–14	15–25	4–8	9–14	15–25	4–8	9–14	15–25
Åldersgrupp									
Nyheter		7							4
Aktualiteter/samhälle		98	79		70	298		98	274
Kultur		144	172	5	153	179	52	107	145
Sport		11			11				
Underhållning		39	85		20	90		21	103
Musik		484	1 013		297	1 328		243	1 259
Summa		783	1 349	5	552	1 894	52	469	1 784
Totalsumma		2 132			2 451			2 305	

* Statistik saknas för åldersgruppen 4-8 år eftersom denna inte särredovisats tidigare.

Källa: SR:s public service-redovisning 2003.

Det totala antalet sändningstimmar barn- och ungdomsprogram har ökat sedan år 2001. År 2001 sändes totalt 2 132 timmar barn- och ungdomsprogram, inklusive finska och meänkieli. År 2003 sändes 2 305 timmar barn- och ungdomsprogram plus 771 timmar på finska och meänkieli, totalt 3 076 timmar. Sisuradio och Same-radion erbjuder barnprogram varje vecka.

Sedan år 2001 har antalet sändningstimmar för gruppen 15-25 år ökat, framför allt inom genrerna aktualiteter/samhälle och musik. Även utbudet för barn i åldrarna 4-8 år har ökat. Utbudet för gruppen 9-14 år har däremot minskat, förutom inom genren kultur som har ökat. En stor del av utbudet för barn och unga utgörs av kultur, aktualiteter/samhälle och musik. Kulturutbudet berör bl.a. böcker och författare, sagor, dramatik, barns egna dikter och berättelser, reportage och specialskrivet material. Till barnprogrammen hör också lovteatern och julkalendern.

Program för ungdomar och barn mellan 9-14 år sänds framför allt i P3, och utbudet består till stor del, ca 65 procent, av musik. Kultur och aktualiteter/samhälle utgör närmare 30 procent av utbudet för ungdomar i åldern 15-25 år. Utöver detta sänds även nyheter och underhållning för de äldre barnen och ungdomarna. Två P3-program har under året turnerat runt i landet och bl.a. sänt från olika kulturinstitutioner.

9.3 Sveriges Television

SVT sänder barn- och ungdomsprogram inom genrerna fakta, nyheter, fiktion, musik, nöje och sport. Fiktion är den största genren, följd av nöje och fakta. Fiktion och fakta utgör tillsammans drygt 50 procent av utbudet år 2003. Fördelningen har ändrats sedan år 2001 så att andelen nöje och musik har ökat på bekostnad av framför allt fiktion och fakta. Nyheter och sport ligger på i princip oförändrad nivå. Andelen ungdomsprogram har ökat under perioden, från 26 till 30 procent av utbudet för barn och unga.

Tabell 9.2. Program i SVT1 och SVT2 för barn och ungdomar per programkategori 2001–2003 exkl. minoritetsprogram för barn och unga (inkl. minoritetsprogram inom parentes)

Sänd tid i timmar	2001	2002	2003
Fakta	194	158	155
Nyheter	8	8	9
Fiktion	456	402	371
Musik	67	99	92
Nöje	138	165	224
Sport	34	30	36
<i>Summa</i>	<i>898 (923)</i>	<i>864 (905)</i>	<i>888 (923)</i>
Varav barn	663	622	626
Varav ungdomar	234	242	262

Källa: SVT:s public service-redovisning 2003.

Totalt sände SVT 888 timmar program för barn och unga under år 2003, vilket är i princip samma nivå som år 2001. Antalet timmar förstasändningar har dock ökat sedan år 2001, från 468 till 498 timmar. Barnprogrammen kompletteras med material på SVT:s webbplats. SVT sänder barn- och ungdomsprogram varje dag och på helgerna även program för språkliga och etniska minoriteter samt barn med teckenspråk som förstaspråk.

Barnprogram på teckenspråk fyller en särskild funktion eftersom yngre barn med teckenspråk som förstaspråk har sämre möjligheter att ta del av andra barnprogram. De metoder som används för att tillgängliggöra programmen för andra, exempelvis dubbning eller textning, fungerar inte för dem som inte kan höra eller läsa. Program för barn och unga utgjorde år 2003 ungefär en tredjedel av

SVT:s totala utbud på teckenspråk, vilket är en kraftig ökning från en knapp femtedel år 2001.

Tabell 9.3. Textade barn- och ungdomsprogram av svenskt ursprung i SVT1 och SVT2, förstasändningar hela dygnet (2003)

Sänd tid i timmar	Dold	Öppen	Summa	Totalt utbud	Andel textat
Barn	50	6	55	215	26 %
Ungdom	40		40	151	27 %

Källa: SVT:s public service-redovisning 2003.

För att öka tillgängligheten till det övriga barn- och ungdomsutbudet textas en del av programmen. En mindre andel program dubbas eller förses med berättarröst eller kommentator.

Barnkanalen

Utöver de analoga sändningarna har SVT under år 2003 sänt totalt 1 967 timmar program i den digitala temakanalen Barnkanalen. Under större delen av året har kanalen endast sänt på vardagar, men från och med december sänds program även på helgerna. Enligt SVT skiljer sig Barnkanalen från andra temakanaler för barn genom att den är reklam- och våldsfri¹, att den sänder egenproducerade svenska program i alla genrer (inte bara animerat material), speglar hela landet, fortbildar och engagerar, har interaktivitet med publiken, har svenska programledare och genom att den sänder program för finsktalande och för döva barn.

En stor del av redovisningen består av programexempel. Bland dessa kan nämnas SVT:s julkalender, sommarlovsmorgon- och jullovsmorgonprogram och dokumentärer för barn. SVT nämner också att ett antal dokumentärer, dramaserier och animationer har producerats inom ramen för Nordvisionen och EBU. Som framgår av kapitel 13 om språkliga och etniska minoriteter har många program fokuserat på etnisk och kulturell mångfald, såväl vad gäller medverkande som programledare.

¹ Se även avsnitt 9.5.

9.4 Sveriges Utbildningsradio

UR:s utbud för barn och unga styrs av de styrdokument och läroplaner som gäller för förskolan och skolan. För båda kategorierna sänds både utbildnings- och folkbildningsprogram.

UR uppger att företaget strävar efter en hög grad av medverkan av barn i programmen för förskolan och de yngsta barnen. I enlighet med önskemål från förskollärare har UR under år 2003 prioriterat radio för den yngsta målgruppen, och utbudet har bl.a. bestått av uppläsningar, dramatiseringar, intervjuer, musik och reportage. Webben har en viktig roll, även för Barnradion som presenteras i samarbete med SR. Enligt en undersökning som UR genomfört år 2002 använder 34 procent av förskollärarna program från UR i sitt arbete.

Programutbudet för ungdomsskolan (6–19 år) är förankrat i läroplaner och kursplaner och ska enligt UR inspirera barnen. Många program har tillhörande webbsidor, och alla programserier har lärarhandledningar. Det största ämnet i TV-sändningarna är språk, som utgör en dryg tredjedel av utbudet. Därefter kommer samhällsämnet. I radio är samhälle den absolut största kategorin följt av främmande språk och svenska. Enligt en undersökning gjord av UR använde 80 procent av lärarna i årskurs 4–6 UR-program i undervisningen under år 2002.

Tabell 9.4. Barn- och ungdomsprogram i UR 2001–2003

Sänd tid i timmar	2001		2002		2003	
	TV	Radio	TV	Radio	TV	Radio
Förskola	50	17	0	55	0	64
Ungdomsskola	259	213	302	186	329	186
<i>Totalt</i>	<i>539</i>		<i>543</i>		<i>579</i>	

Källa: UR:s public service-redovisning 2003.

Antalet sändningstimmar för barn och unga har ökat sedan år 2001. För förskolan har fokus helt lagts på radio, medan det för ungdomsskolan har skett en mindre omprioritering till TV.

9.5 Rapporter och undersökningar på området

Granskningsnämnden för radio och TV redovisar i rapporten *Svenskt TV-utbud 2003*² att SVT1 och SVT2 är de enda TV-kanaler där det förekommer nyhets- och faktaprogram riktade till barn och unga. SVT är också ensamt om att erbjuda program för barn och unga som tillhör minoritetsgrupper. Andelen animerade program i SVT och TV4 är betydligt lägre än hos de kommersiella konkurrenterna TV3 och Kanal 5, där i princip hela utbudet utgörs av sådana program. Ungdomsprogram utgör en betydligt mindre del än barnprogrammen i samtliga kanaler. Kanal 5 har i princip inga program alls som särskilt riktar sig till ungdomar enligt rapportens definition.

I en rapport från Medierådet (tidigare Våldsskildringsrådet)³ konstateras att nationella TV-kanaler i många länder har svårt att upprätthålla sin produktion av barnprogram p.g.a. konkurrens från satellitkanaler och särskilda barnkanaler med mycket animerat material. Under första hälften av 1990-talet ökade andelen utländska animerade barnprogram i public service-kanalerna i Europa enligt en studie som refereras i rapporten. De nordiska länderna låg enligt undersökningen närmast den ursprungliga public service-idén med mer egenproduktion och mångfald.

Denna trend har enligt rapportförfattaren sannolikt fortsatt. Studier av TV-utbudet i Sverige visar emellertid på skillnader mellan de kommersiella kanalerna och public service. TV3 och Kanal 5 domineras helt av USA-producerade animerade program, medan variationen är betydligt större i SVT och även i TV4 både gällande programinnehåll och ursprungsland. SVT har en tredjedel animerade program, medan hela utbudet i TV3 och Kanal 5 är animerat.

Kanalerna har också, enligt författaren, olika målsättningar. SVT har bl.a. som mål att inspirera, uppmuntra till kritiskt tänkande, vara ett forum för barns egna tankar och åsikter och medverka till förståelse över etnicitets- och klassgränser. TV3 och Kanal 5 däremot har som mål att underhålla tittarna. Detta påverkar naturligtvis utbudet, som enligt rapporten skiljer sig kraftigt åt mellan SVT och de kommersiella konkurrenterna. Ett exempel på detta som tas upp i rapporten är att andelen ”svårbegripliga och skrikiga” program samt program med högt tempo är högre i de kommersiella kanalerna.

---

² Granskningsnämnden 2004, *Svenskt TV-utbud 2003*.

³ Våldsskildringsrådet 2004, skriftserie nr. 31.

En hög andel animerade program är vidare inte helt oproblematiske p.g.a. programmens karaktär. Enligt rapporten karaktäriseras dessa av en mycket uttalad mansdominans och det finns exempel på rasism och etnisk diskriminering.

Animerade program innehåller också ofta en hög andel våld. Enligt en svensk studie av TV-utbudet 1997 innehöll drygt 70 procent av de animerade programmen våld och 40 procent ganska mycket eller mycket våld. Här fanns dock en stor skillnad mellan SVT och TV4 och ena sidan och de kommersiella kanalerna å andra sidan: majoriteten av SVT:s program innehöll inget våld alls och detsamma gällde för TV4. För TV3 och Kanal 5 var förhållandet det motsatta.

9.6 Slutsatser och förslag

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att både SR och SVT har en betydande egenproduktion av program för barn och unga inom flera olika genrer. En stor del av UR:s produktion är riktad till förskolan och ungdomsskolan. Det totala utbudet för barn och unga har ökat i sändningarna hos SR och UR, och i SVT har antalet förstasändningar ökat även om det totala antalet sändningstimmar är ungefär detsamma som år 2001. Därutöver sänder SVT ett stort antal timmar barnprogram i den digitala Barnkanalen.

Studier från Granskningsnämnden och Medierådet visar att SVT har betydligt större mångfald i sitt utbud för barn och unga än kommersiella TV-kanaler. SVT är ensamt bland TV-bolagen om att erbjuda nyhets- och faktaprogram, samt minoritetsprogram för barn och unga. Studierna tyder också på att kvaliteten genomgående är högre i SVT jämfört med de kommersiella kanalerna, om man med kvalitet menar exempelvis pedagogiskt innehåll och en balanserad bild av förhållandet mellan män och kvinnor eller olika etniska grupper. Medierådets rapport visar att våldsskildringar i princip inte förekommer i SVT:s barn- och ungdomsprogram. På radiosidan sänder de kommersiella kanalerna i princip inga barnprogram i traditionell mening. Däremot har många kanaler ett musikutbud som riktar sig till yngre målgrupper.

Kommittén anser att ett varierat utbud av angelägna och pedagogiska program av hög kvalitet och på svenska för barn och unga är en mycket viktig del av public service-uppdraget. Public service-företagens roll på detta område är särskilt betydelsefull eftersom de

kommersiella TV-bolagens utbud till stor del utgörs av utländska animerade program och eftersom den kommersiella radion i princip bara sänder musik. Kommittén vill också understryka vikten av att programföretagen ser barn och unga som en heterogen grupp av individer med olika behov och intressen, bl.a. beroende på ålder.

Det är tydligt att program av hög kvalitet för och med barn och unga är en prioriterad fråga för de svenska public service-företagen. Utbudet innehåller en betydande del egenproduktion, och håller en hög kvalitet med bredd och variation. En stor del av utbudet är på svenska, vilket kommittén anser är av stor betydelse för barnen och deras språkliga utveckling. Hänsyn tas också i enlighet med kraven till språkliga och etniska minoriteter, både avseende medverkande och språk i programmen.

Kommittén anser att det är av stor betydelse att public service-företagen fortsätter att vara en förebild vad gäller program riktade till barn och unga och även fortsätter att låta barn och ungdomar själva medverka i programmen. Detta är inte minst viktigt för barn med teckenspråk som förstaspråk, eftersom dessa har sämre möjligheter att ta del av andra barnprogram.

Det är angeläget att arbetet på detta område även fortsättningsvis redovisas tydligt för att möjliggöra uppföljning av hur verksamheten för barn och unga bedrivs.

10 Nyheter i SVT

År 2001 togs kravet på två självständiga nyhetsredaktioner bort. SVT:s nyhetsverksamhet ska i stället bedrivas så att de olika självständiga redaktionerna inom företaget oberoende av varandra kan fatta beslut med skilda perspektiv. Regeringen har gett Granskningsnämnden för radio och TV i uppdrag att följa och utvärdera hur de gjorda förändringarna påverkat mångfalden i nyhetsutbudet.

Kommittén ska mot bakgrund av bl.a. Granskningsnämndens arbete bedöma om SVT:s uppdrag utifrån ett mångfaldsperspektiv på nyhetsverksamheten behöver förändras.

10.1 Inledning

Mediernas uppgift i ett demokratiskt samhälle är bl.a. att informera om viktiga händelser, granska maktens företrädare och låta olika åsikter komma till tals. Nyhets- och samhällsbevakningen i SVT och SR är särskilt betydelsefulla härvidlag. De två programbolagens nyhetssändningar når i princip hela befolkningen och publikundersökningar visar att stora delar av allmänheten tar del av programmen regelbundet. Uppgiften att bidra till att medborgarna har kunskap om de förhållanden som påverkar deras liv och levnadsvillkor har vidgats i och med Sveriges inträde i EU liksom generellt med nationens ökade beroende av internationella förhållanden.

Nyhetsverksamheten vid public service-företagen är reglerad i sändningstillstånd och anslagsvillkor. Sändningstillstånden för SVT och SR slår fast att sändningsrätten ska utövas opartiskt och sakligt. Nyhetsverksamheten ska bedrivas så att en mångfald i nyhetsurval, analys och kommentarer kommer till uttryck i olika program. Företagen ska meddela nyheter och stimulera till debatt. Verksamheten ska spegla hela landet, ge allsidig information och göra det möjligt för medborgarna att orientera sig och ta ställning i samhällsfrågor. I anslagsvillkoren för SVT konstateras också att

nyhetsverksamheten ska bedrivas så att de olika självständiga redaktionerna inom företaget oberoende av varandra kan fatta beslut med skilda perspektiv.

10.2 Nyhetsverksamheten vid SVT

Nyhetsverksamheten vid SVT har varit föremål för diskussioner under lång tid. Under 1960-talet ville den dåvarande radiochefen ha en sammanhållen nyhetsorganisation för såväl radio som TV, även efter starten av en andra TV-kanal.

Idén med en gemensam nyhetsredaktion för radio och TV kom dock aldrig att förverkligas. Huvudinriktningen var att de två TV-kanalerna skulle verka i stimulerande tävlan. I diskussionerna konstaterades emellertid att nyheter var ett programområde där TV-kanalerna kunde samarbeta.

I början av 1990-talet började SVT samordna sina båda kanaler bl.a. som svar på framväxten av nya kommersiella kanaler. De två nyhetsredaktionerna, Rapport och Aktuellt, påbörjade ett visst samarbete bl.a. när det gällde utrikeskorrespondenter.

I slutet av 1990-talet vidareutvecklades samarbetet bland annat till följd av starten av nyhetskanalen SVT 24. En central nyhetsdesk tillskapades med ansvar för planering och bevakning samt för att samordna resurser och specialkompetens för verksamheten i Stockholm. Under år 2003 samordnades redaktionerna för de analoga och digitala nyhetssändningarna och Rapportredaktionen tog över ansvaret för kortsändningarna i SVT 24.

Från nyhetsdesken bokar de stockholmsbaserade redaktionerna inom enheten Nyheter och Samhälle de produktionsresurser de behöver för att genomföra sina uppdrag. Nyhetsdeskens resurser innefattar reportrar, produktionspersonal, utrikeskorrespondenter, översättare och grafisk personal m.m. Inom enheten Nyheter och Samhälle ryms Rapports och Aktuells redaktioner och även bl.a. ABC, Text-TV/Webb, Agenda, Kobra och finskspråkiga Uutiset.

Rapport och Aktuellt har, liksom övriga redaktioner, egna fasta medarbetare och egna ansvariga utgivare. I SVT:s publiceringspolicy beskrivs de två nyhetsredaktionernas profiler. Rapports huvudsändning ska enligt policyn innehålla dagens viktigaste händelser på inrikes- och utrikesområdet. Bredden i rapporteringen och antal nyhetsinslag prioriteras i förhållande till fördjupning av enskilda nyheter. Aktuells huvudsändning ska vara det för-

djupande nyhetsprogrammet som ska skapa sammanhang och ta sig tid att problematisera viktiga ämnen.

Utöver de nyhets- och samhällsredaktioner som är baserade i Stockholm har SVT regionala nyhetsredaktioner i tio distrikt samt regionalt producerade samhällsprogram som Uppdrag granskning och Debatt. De nyhets- och samhällsredaktioner som inte ligger i Stockholm har sina produktionsresurser regionalt och påverkas enligt företaget inte av bildandet av nyhetsdesken i Stockholm.

10.3 Mångfald i nyhetsbevakningen?

De överväganden som legat till grund för regleringen av nyhetsbevakningen i public service har haft som centralt tema att verksamheten ska bedrivas så att en mångfald i nyhetsurval, analyser och kommentarer kan komma till uttryck i verksamheten.

Det tidigare kravet i anslagsvillkoren på två självständiga nyhetsredaktioner vid SVT, samt att även text-TV-verksamheten skulle ha en separat nyhetsredaktion, omformulerades inför innevarande tillståndsperiod. I regeringens proposition inför den nuvarande tillståndsperioden konstaterades att riktlinjerna avseende nyhetsverksamheten och kravet på mångfald kvarstod, men att villkoret som det då var formulerat borde ändras. Anslagsvillkoret borde i stället ta fasta på att de olika redaktionerna inom företaget skulle kunna fatta beslut med skilda perspektiv oberoende av varandra. Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens förslag.¹

Regeringen menade vidare att de samordningsvinster som en förändrad nyhetsorganisation på SVT kunde komma att innebära borde leda till en ökad satsning på fördjupning i nyhets- och samhällsjournalistiken och att detta även borde komma den regionala nyhetsverksamheten till del. För att understryka vikten av fortsatt mångfald på området anförde regeringen att man avsåg att ge Granskningsnämnden i uppdrag att följa och utvärdera hur de gjorda förändringarna påverkat mångfalden i nyhetsutbudet.

Granskningsnämnden gav professor Olle Findahl vid Institutionen för Kultur och Medier vid Umeå universitet i uppdrag att granska nyhetsmångfalden i SVT. Resultaten har publicerats i två rapporter.² I slutrapporten jämförs nyhetsmångfalden i Rapports

---

¹ Prop. 2000/01:94, bet 2000/01:KrU8, rskr. 2000/01:268

² Granskningsnämnden 2002, *Mångfald i TV-nyheterna 1* och Granskningsnämnden 2004, *Mångfald i TV-nyheterna 2*.

och Aktuellt's huvudsändningar. Urvalet omfattar fyra veckor per undersökningstillfälle. Mätperioderna infaller år 1998 (innan SVT omorganiserade nyhetsverksamheten), år 2001 (kort efter SVT:s omorganisation) och år 2003.

Undersökningen syftar till att mäta andelen unika inslag i Rapport och Aktuellt med utgångspunkt i deras sändningar klockan 19.30 respektive 21.00. Med unika inslag menas nyheter som bara förekommer i ett av programmen. Undersökningen har också tittat på huruvida de gemensamma nyheterna skiljer sig åt i presentation och kommentarer samt om det förekommit några nyhetsinslag som varit exakt lika i de båda programmen. I undersökningen mäts alla nyhetsinslag, såväl de längre reportagen som de korta telegramnyheterna.

Undersökningsmetoden innebär att mångfalden är som störst om de två nyhetsprogrammen inte har några gemensamma nyheter alls. Författaren menar att detta inte kan vara ett självändamål utan att det är rimligt att ett antal nyheter varje dag är av den karaktären att de bör rapporteras i SVT:s båda nyhetsprogram. Den nyhetsvärdering som leder till att det varje dag finns ett antal nyheter som är gemensamma i alla nyhetsmedier är inte speciell för Sverige, menar författaren.

I rapporten görs skillnad på tre olika typer av nyhetsinslag. Den första är tidsaktuella nyheter som är planerade i förväg, t.ex. längre reportage om politiska skeenden eller granskande undersökningar av olika slag. Den andra typen är planerade dagsaktuella nyheter där redaktionerna i förväg vet vad som ska hända som t.ex. presskonferenser, invigningar m.m. Slutligen studeras oplanerade dagsaktuella nyheter som olyckor och katastrofer.

Den största andelen av de unika nyhetsinslagen förekommer bland de tidsaktuella planerade nyheterna. Förklaringen bör, enligt författaren, vara att den redaktionella självständigheten blir som tydligast när det gäller reportage och granskningar som inte utgår från dagsaktuella händelser utan som avser att spegla ett skeende och som i allmänhet kräver ett mer långsiktigt journalistiskt arbete.

De dagsaktuella planerade nyheterna är däremot sällan unika. Utfallet av den redaktionella planeringen av vilka händelser som är värda att bevaka en viss dag visar att den journalistiska nyhetsvärderingen är relativt samstämmig, vilket torde gälla oavsett redaktionell självständighet och medium. De dagsaktuella oplanerade nyheterna är i något större utsträckning unika.

I undersökningen konstateras att mångfalden, i detta sammanhang i betydelsen andelen unika inslag i Rapport respektive Aktuellt, inledningsvis minskade i samband med omorganisationen vid den mätning som gjordes år 2001. Vid den senaste mätningen år 2003 hade antalet unika nyhetsinslag ökat och låg på en nivå strax under vad som gällde före införandet av en gemensam nyhetsdesk.

Rapportens författare drar slutsatsen att nyhetsredaktionerna i viss utsträckning lärt sig motarbeta tendenser till ökad likformighet. De direkta kopiorna, där exakt samma nyhetsinslag sänds i såväl Rapport som Aktuellt, förekommer enligt undersökningen inte längre. Det har också skett en ökning av antalet nyheter där de olika redaktionerna har olika infallsvinklar, och/eller låter olika röster kommentera händelsen, även i de fall nyhetsinslagen behandlar samma ämne.

SVT har årligen gjort egna undersökningar av nyhetsmångfalden från och med starten av den nya organisationen. I dessa har man mätt reportagen i Aktuellt 18, Rapport 19.30 samt Aktuellt 21. SVT har i sitt urval inte räknat med telegramnyheter och bildsatta telegramnyheter som läses av programledaren i direktsändning.

Även SVT:s undersökning visar en ökad andel unika nyheter och en minskning av antalet reprisar.³ SVT konstaterar sammanfattningsvis att fler unika ämnen än tidigare sänds endast i Aktuellt 18 samt att Rapport har 80 procent unika ämnen.

SVT:s ambition, som den kommer till uttryck i ett underlag till kommittén, är att fortsätta arbetet med att göra Rapport och Aktuellt alltmer olika till innehåll och form samt att de två nyhetsprogrammen ska erbjuda publiken skilda perspektiv på omvärlden. SVT påpekar dock att det finns en gräns för hur stora skillnaderna kan vara om båda programmen ska ge den allsidiga information som medborgarna behöver för att ta ställning i samhällsfrågor.

10.4 Slutsatser och förslag

Programbolagens trovärdighet inom områden som nyheter, fakta och samhälle har stor betydelse för allmänhetens förtroende för public service. Att bedriva en kvalificerad nyhetsverksamhet och samhällsbevakning tillhör de mest centrala uppgifterna för en radio och TV i allmänhetens tjänst.

---

³ SVT 2003 *Aktuellt och Rapport – mätningar av unika ämnen*.

Mångfald är ett viktigt kriterium för nyhetsverksamhet och samhällsbevakning. Begreppet kan anses täcka flera olika aspekter. Det kan avse betydelsen av att det finns mångfald när det gäller de ämnen som speglas och bevakas, att det finns en geografisk mångfald i såväl inrikes- som utrikesnyheterna, att det finns plats för en mångfald av åsikter och kommentarer samt att det finns utrymme för skilda sociala perspektiv. En studie om jämställdheten i SVT:s nyhetsverksamhet tas upp i kapitel 14.

Enskilda länder är i långt större utsträckning än tidigare beroende av utvecklingen på den internationella arenan. Nyhetsmediernas informerande och granskande uppdrag är nödvändigt för att ge medborgarna ett bra underlag för att ta ställning i vår tids viktiga frågor. Betydelsen av det journalistiska uppdraget har enligt vår bedömning också vidgats i och med Sveriges inträde i EU. Den traditionella uppdelningen i inrikes- och utrikesnyheter har inte längre samma relevans eftersom politiska diskussioner och beslut på europeisk nivå har en direkt inverkan på svenska förhållanden.

Även om denna framställning tar sin utgångspunkt i SVT:s centrala nyhetsverksamhet konstaterar kommittén att den regionala nyhetsverksamheten i stor utsträckning bidrar till mångfalden i SVT:s samlade nyhets- och samhällsbevakning. SR:s och SVT:s regionala nyheter bidrar också till en ökad medial mångfald i lokalsamhället. De dagliga nyhetsprogrammen kompletteras av nyhetsmagasin, granskande program, dokumentärer och debattprogram. Granskningsnämndens rapport Svenskt TV-utbud 2003 visar att programområdena nyheter och fakta tar 47 procent av bästa sändningstid i anspråk i SVT:s två huvudkanaler.

Kommittén anser att redaktionell självständighet är en förutsättning för att motverka en likriktning av nyhetsverksamheten. Det är av stor vikt att förändringar i nyhetsorganisationen inte leder till att de redaktionella bedömningarna centraliseras. Vår bedömning är att nuvarande riktlinjer på området är ändamålsenliga och bör gälla också i fortsättningen. De journalistiska beslut som fattas på de olika redaktionerna ska ske självständigt och syfta till att ge den allsidiga information medborgarna behöver för att orientera sig och ta ställning i samhällsfrågor. Det ska finnas stort utrymme för fördjupning, analys och förklaringar av sammanhang. I de fall redaktionerna rapporterar om samma nyhet bör de sträva efter att belysa händelsen ur olika perspektiv och låta olika röster komma till tals.

Vi noterar att SVT i en skrivelse till kommittén förklarat att företagets ambition är att fortsätta arbetet med att göra Rapport och Aktuellt olika till innehåll och form samt att programmen generellt sett ska erbjuda publiken skilda perspektiv på omvärlden. Vi vill understryka att ett sådant arbete är nödvändigt för att mångfalden i nyhetsbevakningen ska värnas.

Det är viktigt att SVT fortlöpande följer och redovisar hur nyhetsverksamhetens organisation påverkar mångfalden. Det kan också finnas anledning att ge Granskningsnämnden fortsatt uppdrag att studera nyhetsmångfalden i SVT.

11 Spegling av hela landet samt mångfald i programproduktionen

I utredningsdirektiven anges att kommittén ska behandla de villkor i public service-uppdraget som rör företagens interna organisation och arbetssätt. Kraven i sändningstillstånd och anslagsvillkor tar inte direkt sikte på organisationen som sådan, utan avser frågor som fördelningen av produktion och resurser mellan Stockholm och övriga landet samt utomståendes medverkan, samarbeten, inköp och utläggningar av produktion på producenter utanför programföretagen.

De uppgifter som används i detta kapitel är hämtade dels från programföretagens egna redovisningar, dels från en studie som Granskningsnämnden för radio och TV på regeringens uppdrag har låtit genomföra.¹ Undersökningen, som publicerades i december 2004, har genomförts av Bo Reimer, Henrik Larsson och Tobias Nilsson vid institutionen för konst, kultur och kommunikation vid Malmö högskola.

11.1 Fördelning av produktionsresurser för allmänproduktion

I den proposition som ligger till grund för nuvarande riksdagsbeslut om public service-uppdraget anges flera syften med de villkor som gäller på detta område.² Den produktion som sker ute i landet ska spegla den lokala och regionala särarten, men samtidigt förväntas lokal och regional produktion bidra till mångfalden i programutbudet i stort, särskilt på nyhets-, kultur- och samhällsområdena och därigenom utgöra en motvikt till det stockholmsperspektiv som annars hotar att dominera. Regeringen anför att en betydande del av programproduktionen också i fortsättningen ska

---

¹ Granskningsnämnden 2004, *Spegling, produktion och mångfald*.

² Prop. 2000/01:94, s. 47 ff.

ske i decentraliserade former, vilket bl.a. bör skapa förutsättningar för att programmen präglas av skilda perspektiv.

Mot denna bakgrund föreslog regeringen att villkoret att minst 55 procent av allmänproduktionen ska ske utanför Stockholm skulle kvarstå. Regeringen skärpte dessutom kravet genom att föreslå att också den andel av resurserna för allmänproduktion som förbrukas av enheterna utanför Stockholm skulle behållas på minst den nivå som gällde vid slutet av föregående tillståndsperiod. Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens förslag.

Utöver 55-procentskravet framgår också av anslagsvillkoren för SR och SVT att företagen ”ska ha en decentraliserad organisation med en sådan uppbyggnad att goda förutsättningar skapas för mångfald och självständigt beslutsfattande även på regional (SR: lokal) nivå och att förhållanden i hela landet kan speglas och representeras i programutbudet.”

Kravet på public service-företagen att en viss andel av allmänproduktionen ska ske utanför Stockholm har funnits länge. På 1960-talet var målsättningen att en fjärdedel av produktionen skulle ske utanför Stockholm. Under 1970- och 80-talen byggdes distriktsverksamheten ut kraftigt både inom televisionen och inom radion och inför den avtalsperiod som inleddes år 1979 sattes ambitionen till 40 procent. År 1995 gav riksdagen som sin mening till känna att kravet borde höjas till 50 procent. Kulturutskottet påpekade dock att denna nivå i realiteten redan var uppnådd, vilket alltså innebar att riksdagens beslut endast var en bekräftelse på vad som redan uppnåtts. Inför tillståndsperioden 1997-2001 skärptes kravet ytterligare till den nivå som gäller i dag, 55 procent. Också denna höjning avspeglade i huvudsak den faktiska fördelningen av allmänproduktion mellan Stockholm och övriga landet.

I det följande redovisas utvecklingen inom SVT och SR. Villkoret gäller inte för UR, som heller inte har den regionala och lokala produktionsverksamhet som de övriga två företagen har.

11.1.1 Sveriges Television

Andelen allmänproduktion utanför Stockholm uppgick under år 2003 till 59 procent av den totala allmänproduktionen inom SVT. Mätt i produktionsvolym var detta en ökning med drygt 100 timmar jämfört med året innan. Jämfört med år 2001, som var det sista året på föregående tillståndsperiod, är ökningen ca

140 timmar i regionerna. Andelen allmänproduktion utanför Stockholm var då 55 procent.

Tabell 11.1. Allmänproduktion i SVT1 och SVT2, rikssänt utbud i förstasändning

Sänd tid i timmar	2001	2002	2003	Förändring 2001–2003
Stockholm	673	664	654	-19
Regionerna	815	846	957	142
<i>Totalt</i>	<i>1 488</i>	<i>1 510</i>	<i>1 611</i>	<i>123</i>
<i>Procentuell fördelning</i>				
Stockholm	45%	44%	41%	
Regionerna	55%	56%	59%	

Källa: SVT:s public service-redovisning 2003.

Alla typer av produktion görs både i Stockholm och ute i landet, men i regionerna dominerar produktionen av fakta-, musik- och nöjesprogram. Merparten av fiktion och långfilm produceras i Stockholm. När det gäller den andel av företagets resurser för allmänproduktion som förbrukas av enheterna utanför Stockholm är bilden likartad.

Tabell 11.2. Fördelning av resurser för allmänproduktion 2001–2003, mkr

År	2001	2002	2003
<i>Totalt</i>	<i>1 298</i>	<i>1 244</i>	<i>1 274</i>
Stockholm	714	675	691
Enheter i övriga landet	584	569	583
Enheter i övriga landet, %	45%	46%	46%

Källa: Underlag från SVT 2004-10-13.

Av de totalt 1 274 miljoner kronor som SVT:s allmänproduktion kostade år 2003 användes knappt 46 procent av företagets enheter utanför Stockholm. Det är en liten ökning i förhållande till sista året i föregående tillståndspano, år 2001. SVT har också lämnat en redovisning av personalstyrkans fördelning. Av SVT:s ca 2 700 tillsvidareanställda år 2003 var 39 procent anställda i enheterna utanför Stockholm, vilket är samma fördelning som gällde år 2001.

SVT genomför sedan en tid en omorganisation av verksamheten på flera områden som sammanfattningsvis syftar till en omfördelning av resurser från administration, teknik och distribution till programverksamheten. Beslutet, som fattades av SVT:s styrelse i februari 2004, avser en strategisk planering för åren 2004-2006.³ De delar av omställningsarbetet som direkt rör den regionala verksamheten är dels en rationalisering inom den allmänna programverksamheten som påverkar verksamheten både i Stockholm och i Göteborg, dels ett projekt för att ersätta gammal produktionsteknik med en modern digital teknik på samtliga 28 orter runt om i landet där företaget har allmänproduktion, nyhetsproduktion eller fasta korrespondenter.

Genom rationaliseringen av företagets administration räknar SVT med att dra in i storleksordningen 160-170 tjänster, varav 130-140 i Stockholm. I den allmänna programverksamheten räknar SVT med att antalet tillsvidareanställda kan minska med ca 130 tjänster i Stockholm och 30 tjänster i Göteborg. Digitaliseringen av den regionala produktionsapparaten beräknas i sig inte påverka den regionala bemanningen. Däremot påverkas produktionsorterna Luleå, Växjö, Karlstad, Sundsvall och Örebro genom att dessa orter vid kommande investeringar får s.k. lätt teknik, exempelvis begränsad studiokapacitet. Den tyngre produktion som kräver särskilda studior och mer avancerad produktionsteknik kommer att fokuseras till en ort per enhet. En av anledningarna till detta är, enligt SVT, att flera studior under en tid har haft alltför låg nyttjandegrad.

Den omställning från gammal till ny produktionsteknik som nu genomförs i regionerna har tidigare genomförts på andra programområden, t.ex. inom nyhetsverksamheten i Rapport och Aktuellt. SVT pekar bl.a. på att den digitala produktionstekniken underlättar programmedarbetarnas arbete och att den leder till förbättrade kommunikationer inom alla delar av företaget. Detta kommer enligt SVT att stärka företagets förmåga att spegla hela landet, både i den vanliga programproduktionen samt i nya verksamheter, t.ex. i SVT24 och på Internet. SVT pekar också på att företaget kommer att kunna öppna nya regionala fönster i huvudkanalen SVT2. Utöver dessa beräknade vinster i en effektivare produktion utgår SVT också från att kostnaderna för den tekniska utrustningen som sådan kommer att minska kraftigt.

---

³ SVT, skrivelse till kommittén 2004-03-01

En utgångspunkt för omställningen av produktionsteknik är, enligt SVT, att företaget fortfarande ska uppfylla kravet på att minst 55 procent av allmänproduktionen ska ske utanför Stockholm samt att sådan produktion också i fortsättningen ska ske på samtliga elva produktionsorter i landet. Sammanlagt ska SVT vara representerade och ha resurser för programproduktion på 27 orter runt om i landet, varav 16 orter, liksom i dag, kommer att vara lokalredaktioner.

I en skrivelse till kommittén redovisar SVT att företaget under 2005 och 2006 kommer att lägga ytterligare 50 miljoner kronor per år på regional programverksamhet och de fyra programproducerande enheterna utanför Stockholm.⁴ Bland de åtgärder som ska vidtas kan nämnas en utökning av resurserna för dokumentärfilmsproduktion utanför Stockholm, fler utsändningar av kulturevenemang från regionala teatrar och ensembler, ett nytt regionalt förankrat kulturprogram, nya samhällsprogram från företagets elva regioner, ökade resurser för programutveckling ute i landet samt utveckling av regional text-TV.

11.1.2 Sveriges Radio

Av SR:s ca 2 000 anställda arbetar nästan hälften utanför Stockholm. Företaget har en redaktionell bemanning på ett 50-tal orter i landet, dels på de lokala kanalernas 25 huvudorter, dels med kontor och redaktionell bemanning på ytterligare ett trettiootal orter. Av den totala sändningstiden i SR:s kanaler utgör sändningarna i de lokala kanalerna 64 procent.

Alla typer av program görs både i Stockholm och på de lokala enheterna ute i landet. De största producenterna av riksprogram är SR Göteborg och SR Malmö. Också SR Norrbotten, SR Västerbotten och SR Kronoberg har enligt SR en omfattande riksproduktion.

---

⁴ SVT, skrivelse till kommittén 2004-11-09

Tabell 11.3. Sändningstid för allmänproduktion i rikssändningarna 2001–2003

År	Stockholmsproduktion		Lokal produktion	
	Timmar	Andel	Timmar	Andel
2001	8 068	45%	9 798	55%
2002	7 729	43%	10 089	57%
2003	7 924	44%	10 177	56%

Källa: SR:s public service-redovisning 2003.

De lokala enheternas andel av allmänproduktionen har varit i stort sett oförändrad sedan år 2001. År 2003 producerade de lokala enheterna 56 procent av företagets samlade allmänproduktion. Totalt använde SR år 2003 ca 480 miljoner kronor för allmänproduktion, varav 160 miljoner kronor, eller ca 34 procent, användes för sådan produktion ute i landet. Denna andel har varit i stort densamma sedan år 2001.

SR anser att de kvantitativa kraven på detta område, liksom i övrigt i public service-uppdraget, bör undvikas under den kommande tillståndsperioden. SR menar bl.a. att det faktum att vissa krav är precist uttryckta i kvantitativa termer medan andra villkor inte är det innebär oredovisade och kanske oavsiktliga nedprioriteringar av vissa delar i uppdraget.

11.2 Utomståendes medverkan och utläggningar av produktion m.m.

Public service-uppdragets inriktning på mångfald i programverksamheten innebär också att det ska finnas många produktionskällor och medverkan i programproduktionen även från andra än företagens egna anställda. Också på detta område har det sedan länge funnits särskilda krav på programföretagen. Under 1990-talet fanns i uppdraget krav om att utomståendes medverkan och frilansmedverkan av olika slag skulle öka i samtliga programföretag. Dessutom ställdes krav om att produktionen i ökad utsträckning skulle ske i samarbete med eller läggas ut på fristående producenter och produktionsbolag.

I riksdagsbeslutet om det nu gällande uppdraget gjordes några förändringar.⁵ Regering och riksdag ansåg att det finns en risk att

⁵ Prop. 2000/01:94, bet. 2000/01:KrU8, rskr. 2000/01:268

SVT gör sig alltför beroende av utomstående produktionsbolag och därmed får svårare att hävda sin särart som public service-företag. Därför gäller kravet att lägga ut en allt större andel av produktionen på utomstående producenter inte längre för SVT. Omfattningen av utläggningar ska inte öka, men "fortsatt hållas på en hög och jämn nivå". Också omfattningen av utomståendes medverkan ska hållas på "ungefär nuvarande nivå" men inte öka. Det senare kravet gäller också för UR.

Däremot ska SR "sträva efter en högre grad av utläggningar, samarbetsprojekt och inköp av program". SR ska också öka omfattningen av utomståendes medverkan och frilansmedverkan av olika slag jämfört med år 2001. I förarbetena sägs att SR på detta sätt bör bidra till att stimulera den fria produktionsmarknaden för radio när det gäller en programproduktion präglad av mångfald och hög kvalitet.

11.2.1 Sveriges Television

Inom SVT medverkar ett stort antal personer inom konstnärlig, publicistisk och opinionsbildande verksamhet, dels som gäster i programmen, dels som medverkande i olika delar av produktionsprocessen. Antalet medverkande i SVT:s program varierar under perioden mellan 10 000 och 11 500 personer per år. SVT redovisar också omfattningen av resurser till utomstående uttryckt i utbetalda arvoden.

Tabell 11.4. Utomstående medverkan i SVT, utbetalda arvoden, mkr i fasta priser

År	2001	2002	2003
Stockholm	133	133	133
Övriga landet	63	48	46
<i>Summa</i>	<i>196</i>	<i>181</i>	<i>178</i>
Varav kulturarbetare	104	111	108

Källa: SVT:s public service-redovisning 2003 (vår bearbetning: avrundat till hela mkr).

SVT:s kostnader för att anlita utomstående har minskat jämfört med sista året i föregående tillståndsperiod. Hela minskningen har skett i regionerna utanför Stockholm. Kostnaderna för anlitande av kulturarbetare har dock ökat något under samma period.

En annan del av medverkan i SVT:s program är ersättningar för musikerättigheter till ett antal upphovsrättsorganisationer. År 2003 uppgick dessa ersättningar till drygt 50 miljoner kronor, vilket är ungefär samma nivå som de senaste tre åren. Dessa resurser ingår inte i kostnaderna för medverkande i tabell 11.4 ovan.

Också när det gäller produktionsutläggningar, samproduktioner och inköp av program redovisas omfattningen med uppgifter om företagets kostnader.

Tabell 11.5. SVT:s samarbete med utomstående svenska producenter, mkr i fasta priser

	2001	2002	2003
<i>Stockholm, varav</i>	217	205	207
Produktionsutläggningar	109	49	39
Samproduktioner	21	46	48
Inköp	87	110	121
<i>Övriga landet, varav</i>	51	42	61
Produktionsutläggningar	11	14	12
Samproduktioner	11	18	40
Inköp	29	10	9
<i>Totalt</i>	269	247	268

Källa: SVT:s public service-redovisning 2003 (vår bearbetning: avrundat till hela mkr).

Totalt sett låg omfattningen av SVT:s samarbete med utomstående producenter år 2003 på ungefär samma nivå som det sista året av föregående tillståndspériod, år 2001. Däremot har det skett stora förskjutningar inom området. Samproduktioner har som samarbetsform med utomstående producenter ökat kraftigt, både i Stockholm och i övriga landet. I Stockholm har utläggningar av produktion minskat kraftigt, medan inköp har ökat. I övriga landet används produktionsutläggningar i princip i samma omfattning, medan inköp av färdiga program har minskat kraftigt.

SVT har i en skrivelse till kommittén framfört att det vore lämpligt om företaget på egen hand kunde avgöra graden av utläggningar och pekar bl.a. på att det inte enbart handlar om utrymmet för företaget att engagera produktionsbolag, utan också fria filmare, kulturutövare och utomstående specialister inom olika områden.⁶

⁶ SVT, skrivelse till kommittén 2004-05-24

SVT pekar också på den kvalitetshöjande effekt för den externa produktionsmarknaden som SVT:s utläggningar och inköp ofta leder till. Generellt anser dock SVT att företaget också i fortsättningen måste ha en hög nivå av egen produktion och pekar på att förutsättningarna för att bygga programutbudet på externa krafter i form av samproduktioner, utläggningar och inköp varierar mellan olika programkategorier. De kategorier som enligt SVT lämpar sig för extern produktion är främst fiktion och nöje, medan företaget för programområden som nyheter, sport och fakta anser att det är nödvändigt att i mycket hög grad producera själv.

11.2.2 Sveriges Utbildningsradio

Omfattningen av utomståendes medverkan och frilansmedverkan uppgick inom UR år 2003 till ca 42 miljoner kronor. UR:s definition på området inkluderar såväl s.k. projekt- och mångfaldsanställda som teknikpersonal. Omfattningen av utomståendes medverkan har ökat jämfört med år 2001 då kostnaderna på området var 37,5 miljoner kronor.

När det gäller produktion utanför företaget har stora förändringar skett inom UR.

Tabell 11.6. Produktionsvolym för radio och TV fördelade på produktionskategorier, timmar per år

	2001	2002	2003
<i>TV</i>			
Egenproduktion/samproduktion	144	123	136
Inköp	38	106	71
Utläggningar	6	4	5
<i>Totalt</i>	<i>188</i>	<i>233</i>	<i>212</i>
<i>Radio</i>			
Egenproduktion/samproduktion	441	260	260
Inköp	4	2	3
Utläggningar	22	7	2
<i>Totalt</i>	<i>467</i>	<i>269</i>	<i>265</i>

Källa: UR:s public service-redovisning 2003 (vår bearbetning; avrundat till hela mkr).

Av UR:s totala volym för TV-produktion på 212 timmar år 2003 stod inköp och utläggningar av produktion för 71 respektive 5 timmar, dvs. 36 procent. Det är en kraftig ökning från år 2001 då denna andel var 23 procent. Totalt sett har UR:s produktionsvolym för TV ökat med 13 procent sedan år 2001. Detta beror dock inte på ökad egenproduktion, utan på en kraftigt ökad andel inköp.

Detta innebär att UR har gått från en grad av egenproduktion i förhållande till total produktionsvolym på ca 77 procent år 2001 till 64 procent år 2003. Enligt uppgifter som UR lämnat till kommittén avser företaget under kommande två åren öka andelen inköp ytterligare till 42 procent av total produktionsvolym år 2005.⁷

På radioområdet har en kraftig minskning skett av produktionsvolymen. Enligt UR beror förändringen, som inträffade mellan åren 2001 och 2002, på en omläggning av produktionen för P4. Det betyder emellertid också att UR producerar avsevärt mindre radio år 2003 jämfört med år 2001.

⁷ UR underlag till kommittén 2004-10-18

11.2.3 Sveriges Radio

Utomståendes medverkan förekommer inom alla SR:s programproduktioner. Totalt betalade SR år 2003 närmare 300 miljoner kronor till utomstående. SR redovisar dock utomståendes medverkan annorlunda än SVT, bl.a. ingår både musikrättigheter och inköp av program, vilket SVT särredovisar.

Tabell 11.7. Utomståendes medverkan i SR 2001–2003, kostnad i mkr i fasta priser

	<i>Kulturarbetare</i>	<i>Projektanställda</i>	<i>Övrigt</i>	<i>Inköp</i>	<i>Musikrättigheter</i>	<i>Totalt</i>
2001	43	78	28	32	102	283
2002	48	80	24	41	100	293
2003	48	81	21	43	100	293

Källa: SR:s public service-redovisning 2003 (vår bearbetning: avrundat till hela mkr).

SR:s kostnader för olika former av utomståendes medverkan i programmen har ökat med 10 miljoner kronor eller 3,5 procent mellan åren 2001 och 2003. Enligt SR har kostnaderna för utläggningar ökat från 56 miljoner kronor år 2002 till 63 miljoner kronor år 2003. Dessa kostnader är dock delvis de samma som kostnaderna för utomståendes medverkan i tabell 11.7, eftersom SR, till skillnad från SVT, inte redovisar dessa kategorier särskilt.

I nuvarande tillståndsperiod pekats produktionsutläggningar, samarbetsprojekt och inköp av program särskilt ut som områden där SR ska öka sina insatser. Här bör nämnas att radions arbets- och programformer gör att vad som är att betrakta som en utomstående producent varierar mer än inom televisionen. I SR:s fall ingår en rad enskilda journalister som deltar i delar av program, t.ex. olika inslag i längre studioprogram. SR redovisar såväl kostnader för detta som en rad exempel på program där utomstående producenter deltar. Bland de programexempel som nämns finns Ketchup Fanclub, Sommartoppen, Flipper och Frispel (alla P3), Deadline (P1) samt Mitt i musiken (P2).

11.3 Granskningsnämndens rapport ***Spegling, produktion och mångfald***

Den studie som genomförts under 2004 vid avdelningen för konst, kultur och kommunikation vid Malmö högskola är inriktad på två av public service-företagens uppgifter, dels hur programföretagen klarar att bevaka hela landet i sitt programutbud, dels hur de samarbetar med producenter utanför den egna verksamheten.

Studiens författare har mot bakgrund av ämnets omfattning valt att arbeta utifrån ett flertal perspektiv och med flera metoder. Undersökningen, som avser SR och SVT, bygger på intervjuer med programföretagens ledningar och fackliga företrädare, med lokala och regionala chefer, analyser av programföretagens redovisningar, en kvantitativ studie av det lokala och regionala utbudet samt en kvalitativ studie av utbudet under en specifik vecka hösten 2004. Författarna understryker att man inte ansett sig kunna ge några slutgiltiga svar på de frågor som studerats. Syftet har istället varit att ge så många infallsvinklar som möjligt på de företeelser man har studerat.

När det gäller programföretagens förmåga att spegla hela landet konstaterar författarna att det finns flera viktiga förklaringar till public service-företagens sätt att skildra hela landet. Programföretagen har uppgiften att finna en rimlig balans mellan principer som rör publicistiska bedömningar, demokratiska överväganden eller rättvisefrågor och vad författarna kallar folklighetens princip, dvs. det faktum att programföretagen vill göra program som samlar stora grupper av tittare och lyssnare. Programföretagen har, enligt författarna, mot denna bakgrund skäl att både fokusera på specifika orter och att samtidigt försöka ge en mer heltäckande bild av landet. Författarnas bedömning är att både SR:s och SVT:s programutbud som helhet ger inblickar i händelser och skeenden i hela landet i en sådan omfattning att man inte kan hävda att kraven på programföretagen att spegla hela landet inte är uppfyllda.

Programverksamheten utanför Stockholm kännetecknas enligt studien både av en vilja att arbeta utifrån traditionella journalistiska principer och en uppfattning om att det område man bevakar och befinner sig i har så speciella karakteristika att det journalistiska arbetet blir annorlunda. I de nyhetsinslag för riksnyheter som produceras lokalt och regionalt tycks det traditionella journalistiska förhållningssättet vara viktigare än lokal och regional särprägel och egenart. Däremot tycks det inom andra lokalt och regionalt produ-

cerade programområden gjorda för rikssändningar vara vanligare att mer av det som är specifikt lokalt och regionalt också avspeglas i programmen.

När det gäller frågan om i vilken mån programföretagen är närvarande i hela landet konstaterar författarna att båda programföretagen uppfyller kraven i anslagsvillkoren om att minst 55 procent av allmänproduktionen ska ske utanför Stockholm, men ifrågasätter samtidigt om detta kvantitativa mått är meningsfullt i dag. Författarna pekar också på att både SR och SVT befinner sig i förändringsprocesser som ännu inte är avslutade, vilket gör det svårt att bedöma resultatet av dem. Bedömningen är ändå att de förändringar som nu sker inte verkar leda till att programföretagen totalt sett minskar sin närvaro i landet. Däremot innebär förändringarna en annan sorts närvaro. Författarna för i detta sammanhang ett resonemang om att programföretagen har en viktig uppgift att balansera ibland motstridiga perspektiv som effektivitet, kraven i public service-uppdraget samt företagets programmässiga kreativitet.

I fråga om styrkerelationen mellan central nivå å ena sidan och lokal och regional nivå å den andra konstateras att både SR och SVT i jämförelse med andra public service-nationer befinner sig på ovanligt många orter. Författarna menar dock att de organisationsförändringar som nu genomförs inom SVT, men på sikt också inom SR, innebär att den centrala ledningen får en tydligare kontroll över organisationen.

När det gäller produktionsutläggningar anser författarna att det inte finns några klara definitioner av vad som menas med de olika formerna av samarbete mellan public service-företagen och aktörer i deras omvärld. Författarna pekar på att SR än så länge bedriver samarbetsprojekt i mycket begränsad omfattning. Studien refererar den diskussion som pågår om public service-företagens möjligheter att kunna säkerställa att fristående producenter klarar att samarbeta och göra goda public service-program.

11.4 Slutsatser och förslag

Spegling av hela landet

Public service-verksamhetens decentraliserade organisation är en förutsättning för den mångfald som ska präglade all programverksamhet och därmed för programföretagens möjligheter att kunna uppfylla sitt uppdrag. För att programföretagen ska kunna spegla den verklighet som människor bosatta i Sverige lever i är det nödvändigt att företagen är närvarande i hela landet. För att denna närvaro ska vara trovärdig måste programföretagen vara så organiserade att både löpande bevakning och programproduktion i vid mening inom såväl nyhets- och samhällsbevakning som på kulturområdet och andra programområden blir möjlig i alla delar av landet.

Det bör framhållas att målsättningen på detta område – att public service-företagen i sin programverksamhet ska spegla hela landet – inte bara uppnås genom var allmänproduktion sker. Programföretagens verksamhet runt om i landet innebär långt fler perspektiv än bara allmänproduktion. Det viktigaste bidraget till spegling av förhållanden runt om i landet vid sidan av allmänproduktionen kommer från den lokala och regionala nyhetsverksamheten. SR:s och SVT:s lokala och regionala nyhetsverksamheter har mycket stor betydelse för speglingen av hela landet. Lokal och regional nyhets- och samhällsbevakning har också stor betydelse för mångfalden i stort på dessa marknader runt om i landet.

De villkor som formuleras för programverksamhet och organisation bör vara så utformade att de inte hindrar programutveckling och organisatoriska förändringar som motiveras av utvecklingen på medieområdet och ett effektivt resursutnyttjande. Exempelvis kan en teknisk utveckling som förändrar förutsättningarna för programproduktion behöva leda till förändringar i den produktionsapparat som medieföretag av public service-företagens storlek förfogar över.

En central förutsättning för att den lokala och regionala organisationen inom public service-verksamheten effektivt ska kunna främja mångfalden i programutbudet är givetvis att den ges goda resurser. Det är också viktigt att centrala beslutsfunktioner i programproduktionen inte enbart koncentreras till Stockholm,

utan att det också i dessa frågor finns ett stort mått av inflytande ute i den lokala och regionala organisationen.

Både inom SVT och SR har de regionala respektive de lokala enheternas andel av allmänproduktionen under hela tillståndsperioden legat över det uppsatta villkoret om 55 procent. I SVT:s fall har andelen ökat från 55 procent till 59 procent. Också i den utvärdering som gjordes inför nuvarande tillståndsperiod fann den dåvarande utredningen att allmänproduktionen hade denna fördelning mellan Stockholm och resten av landet. Därtill gäller att både SVT och SR år 2003 hade samma fördelning av resurser för allmänproduktion mellan Stockholm och övriga landet som år 2001.

I praktiken innebär detta att programföretagen sedan mitten av 1990-talet har haft en i princip oförändrad fördelning av sin allmänproduktion mellan Stockholm och övriga landet. Även om kvantitativa data av denna typ inte säger allt så bör detta enligt kommitténs mening kunna tas till intäkt för att programföretagen har funnit en rimlig balans mellan central och lokal och regional verksamhet. Vi utgår från att programföretagen i fortsättningen kommer att klara att upprätthålla en hög andel allmänproduktion, men föreslår att kravet att 55 procent av allmänproduktionen ska ske utanför Stockholm kvarstår. Vi anser emellertid inte att man i regelverket på förhand bör avgöra resursfördelningen mellan Stockholm och övriga landet. Det skulle kunna uppfattas som ett hinder för produktivitetsökningar, något som bör gälla alla delar i företaget.

Vi föreslår vidare att en allmän målsättning för programverksamheten i alla tre programföretag formuleras. Ett övergripande mål bör enligt vår mening vara att all programverksamhet ska präglas av ett perspektiv där förhållanden i hela Sverige kan speglas så att programutbudet därmed kan upplevas som relevant av människor i alla miljöer. Programföretagen ska säkerställa att organisationen utformas med syfte att möjliggöra en hög närvaro ute i landet av medarbetare med kunskap om de olika regionerna, vilket är en förutsättning för att det övergripande målet om spegling av hela Sverige ska uppfyllas.

Programföretagen bör ges i uppdrag att, i linje med vad kommittén föreslår i kapitel 6, vid inledningen av den kommande tillståndsperioden formulera konkreta riktlinjer för verksamheten som syftar till att uppfylla kravet att i all programverksamhet spegla hela landet. Programföretagen bör också förtydliga sin redovisning på detta område, bl.a. genom att lämna klagörande information

om vad som kännetecknar den produktion som sker ute i landet, t.ex. på vilka olika sätt den lokala och regionala produktionen faktiskt bidrar till att spegla förhållanden i hela landet.

Utomståendes medverkan, produktionsutläggningar, samarbeten och inköp

Kraven på mångfald i programproduktionen var naturligtvis särskilt viktiga i en tid då public service-företagen var ensamma om att sända radio och TV i landet. Men mot bakgrund av företagens storlek och den betydelse public service-radio och TV fortfarande har för mångfalden och bredden i det samlade radio- och TV-utbudet i Sverige, finns anledning att också i fortsättningen hävda vikten av stor variation när det gäller produktionskällor och utomståendes medverkan i program och produktion.

Vi kan konstatera att programföretagen i stor utsträckning lever upp till villkoren på området. Vid utgången av år 2003 hade resurserna för SVT:s produktionsutläggningar och inköp minskat jämfört med sista året i föregående tillståndsperiod. Däremot har resurserna för samproduktioner ökat, vilket sammanlagt innebär att omfattningen av SVT:s samarbete med utomstående producenter har varit i stort oförändrad. SR:s resurser förväntas under nuvarande tillståndsperiod öka, vilket också har skett under periodens två första verksamhetsår.

För UR har stora förändringar skett. Enligt gällande uppdrag ska omfattningen av utomståendes medverkan och frilansmedverkan av olika slag hållas på en hög och jämn nivå men inte öka. Vi kan dock konstatera att UR ökat omfattningen hittills under tillståndsperioden. UR har dessutom kraftigt ökat andelen inköp av program i företagets samlade programvolym och planerar enligt uppgift att öka denna andel ytterligare. UR har därmed en allt mindre andel av egenproduktion i sitt samlade programutbud. UR:s verksamhet behandlas i kapitel 15, varför denna fråga inte kommenteras vidare här.

Vi anser att riktlinjerna på detta område bör förtydligas. Sedan en längre tid har kraven enbart riktats mot produktionsvolymen, antingen att företagen ska öka andelen utomstående, produktionsutläggningar och inköp eller att omfattningen ska ligga på samma nivå som tidigare. Vi tror att en målformulering som tar sikte på

vad som bör känneteckna programverksamheten är mer ändamålsenlig.

För det första bör enligt vår mening en generell målsättning på området vara att programföretagen ska främja mångfald i all programverksamhet genom en stor variation när det gäller programproduktion utanför den egna verksamheten. Det är också viktigt att programföretagen generellt sett har en omfattande medverkan av personer utanför företagen. Regelverket bör dock inte peka ut exakt hur stor denna andel ska vara. Omfattningen bör kunna variera över tid, men inte i sådan omfattning att mångfalden eller programföretagens egen kompetens riskerar att urholkas.

För det andra är det viktigt att det märks att också produktion som görs av utomstående, av enskilda producenter eller av produktionsbolag, håller public service-klass när det gäller variation i innehållet och hög kvalitet. Programföretagens upphandling av produktioner utanför företaget bör vara så organiserad att respektive företag tydligt kan ta ansvar för både produktionsprocess och programinnehåll så att public service-kraven också gäller denna typ av produktion. Programföretagen bör lämna tydliga redovisningar av hur detta säkerställs.

12 Tillgänglighet för personer med funktionshinder

I direktiven anges att kommittén ska följa upp och utvärdera det arbete för ökad tillgänglighet som bedrivs inom public service-företagen och då särskilt lösningar för uppläst textremsa i TV samt användningen av annan ny teknik. Vi ska även ta del av internationella erfarenheter på området. Vidare ingår i uppdraget att analysera om nuvarande krav på insatser och redovisning är ändamålsenliga samt att undersöka om ytterligare krav ska ställas på företagen för att öka tillgängligheten. Om så är fallet ska kommittén lämna förslag på hur kraven bör formuleras.

12.1 Nuvarande villkor

Riksdagens beslut inför nuvarande tillståndsperiod innebar bl.a. att programföretagens insatser för att göra programmen tillgängliga för funktionshindrade ska öka. Ett mål ska vara att uppläst textremsa kan erbjudas under tillståndsperioden. Kulturutskottet skärpte regeringens förslag genom ett krav på att textningen ska öka till minst hälften av SVT:s sändningar med svenskt ursprung.

SVT tilldelades ett engångsbelopp om tio miljoner kronor för insatser för ökad tillgänglighet för funktionshindrade. I propositionen anförde regeringen vidare att SVT bör öka andelen textade program i det rikssända utbudet med svenskt ursprung påtagligt samt pröva möjligheten att texta regionala nyhetssändningar.

Sändningstillstånden

För samtliga bolag gäller att de ska beakta funktionshindrades behov. Program ska även produceras för speciella målgrupper. Insatser för att göra programmen tillgängliga för funktionshindrade ska öka under tillståndsperioden jämfört med år 2001.

Vidare gäller att ”i fråga om program om och för funktionshindrade får SVT, SR och UR sinsemellan fördela ansvaret för olika slags insatser.”

Speciellt för SVT gäller att minst 50 procent av förstagångssändningarna med svenskt ursprung bör vara textade vid utgången av tillståndsperioden. Ett mål ska vara att uppläst textremsa kan erbjudas under tillståndsperioden. Inriktningen på programverksamheten för döva ska vara att sända främst nyheter, information och kulturprogram på teckenspråk. Barn och ungdomar ska prioriteras särskilt.

Speciellt för SR gäller att god hörbarhet i sändningarna ska eftersträvas. För UR gäller att andelen textade program ska öka påtagligt under tillståndsperioden jämfört med år 2001.

Anslagsvillkoren

För samtliga bolag gäller att överenskommelser rörande insatser för funktionshindrade ska tillställas Kulturdepartementet och Granskningsnämnden för radio och TV.

För SVT gäller även att produktionsanläggningarna för programverksamhet för döva i Leksand ska användas i minst samma utsträckning som under år 2001 också i den fortsatta verksamheten.

12.2 Sveriges Radio

SR arbetar inte specifikt med tillgänglighet för funktionshindrade, utan har istället området som en av många aspekter i sitt arbete mot diskriminering och för mångfald. SR har sedan år 2002 två personer anställda med ansvar för mångfald inom programproduktionen och personalområdet.

Bolaget menar i sin public service-redovisning att flera steg framåt har tagits på området under Europeiska Handikappåret 2003. Som exempel nämns en intern handbok för journalister, ett seminarium, en temavecka och att man haft praktikanter med funktionshinder. SR tar vidare upp ett antal exempel på program och serier som rör funktionshindrade, bl.a. anges att SR International har utökat sin bevakning av frågor kring funktionshinder ur ett invandraperspektiv.

Radioteatern, andakter och gudstjänster tas upp som exempel på hur SR ökar tillgängligheten till kultur och service som rörelsehindrade annars kan ha svårt att ta del av. Även lokalerna hos SR i Stockholm och vid flera lokala kanaler har anpassats till besökare och medarbetare med funktionshinder. För att öka tillgängligheten för synskadade sänds ofta programinformation och trailrar, och det finns ett telefonnummer man kan ringa och få tablåerna upplästa.

SR pekar på insatser som under året har genomförts för att öka hörbarheten i sändningarna, bl.a. har tekniker fått särskilda uppdrag, ljudmattor tagits bort under nyhetssändningar och man försöker minska antalet telefonintervjuer. SR hävdar att digitalradion kommer att öka användarnyttan för lyssnare med funktionshinder genom bättre ljudkvalitet och tilläggstjänster.

<http://www.sr.se>

SR har under 2003 satsat på utveckling av sin webbplats, vilket företaget menar ökar möjligheten att tillgodogöra sig och få ut mer av radion. Snabb webbpublicering av nyheter, trafik- och serviceinformation kan underlätta för hörselskadade, även lokalt, och många program kan även avlyssnas i efterhand.

SR:s synpunkter på nuvarande krav

SR anser inte att det bör ställas några krav på bolaget att producera program om och för funktionshindrade. Istället vill man integrera funktionshindersaspekten i hela verksamheten som en del av sitt mångfaldsarbete, och istället presentera funktionshindrade som exempelvis skattebetalare eller yrkespersoner. Av integritetsskäl förs ingen statistik över medverkande, och det förs heller ingen statistik över program med funktionshindersinriktning (vilket omöjliggör en redovisning där det går att följa utvecklingen över tid).

12.3 Sveriges Television

SVT har på begäran från kommittén inkommit med ett kompletterande underlag om vissa frågor, bland annat tillgänglighet för funktionshindrade. Där anges att SVT arbetar efter följande principer:

- Genom befintlig och ny teknik öka möjligheterna för funktionshindrade att ta del av programmen
- Inom ramen för programföretagens totala utbud utnyttja mediernas särart för anpassning till funktionshindrades olika behov
- Producera program för speciella grupper av funktionshindrade
- Inom ramen för ordinarie utbud inom respektive programföretags eget ansvar också belysa aspekter på olika frågor för funktionshindrade och deras situation
- Genom samordning av programföretagens insatser på bästa sätt utnyttja tillgängliga resurser.

Programtextning

SVT arbetar med en omorganisation av textningsverksamheten, som bl.a. syftar till att öka effektiviteten och möjliggöra att kravet på att texta 50 procent av alla svenskspråkiga förstasändningar uppfylls innan tillståndsperiodens slut år 2005. Textningsmålet i sändningstillståndet gäller enbart svenskspråkiga program, eftersom SVT redan textar allt material på andra språk. Detta innebär att andelen textade program egentligen utgör en klart större andel än bara det svenskspråkiga utbudet. Inklusive översättningstextning textades 58 procent av det totala utbudet i mars 2004.

Tabell 12.1. Textning i SVT1 och SVT2, förstasändningar 2001–2003 (antal timmar inkl. reprisar inom parentes)

Sänd tid i timmar	2001	2002	2003	Förändring 2001–2003
Dold text-TV-text	1 000 (1 865)	1 282 (2 076)	1 425 (2 418)	425 (553)
Öppen text (sv-sv)	13 (723)	20 (850)	32 (937)	19 (214)
<i>Summa</i>	<i>1 013 (2 588)</i>	<i>1 302 (2 926)</i>	<i>1 456 (3 355)</i>	<i>443 (767)</i>

Till ovanstående kan läggas översättningstext: 2 076 timmar år 2001, 2 069 timmar år 2002 och 1 976 timmar år 2003.

Källa: SVT:s public service-redovisning 2003.

SVT uppger i sin public service-redovisning att textningen av direktsända program har ökat under år 2003 och att man har arbetat mycket med kvaliteten i textningen. Exempelvis har rapporteringen kring stora nyhetshändelser som EMU-valet, Irak-kriget och mordet på utrikesminister Anna Lindh till större delen direkttextats. Av förstasändningarna av program med svenskt ursprung var totalt 29 procent (1 307 timmar) textade under 2003. Under bästa sändningstid (kl. 18–23) textades 58 procent (1 171 timmar) av programmen med svenskt ursprung.

Tabell 12.2. Textning av program med svenskt ursprung i SVT1 och SVT2, förstasändningar hela dygnet (2003)

Sänd tid i timmar	Dold	Öppen	Summa	Totalt utbud	Andel textat
Fakta	587	6	593	817	73 %
Nyheter	290	1	290	2 042	14 %
Fiktion/Långfilm	182	2	185	192	96 %
Musik	6		6	82	8 %
Nöje	111		111	242	46 %
Sport	17	1	18	444	4 %
Service	0	2	3	221	1 %
Barn	50	6	55	215	26 %
Ungdom	40		40	151	27 %
Minoriteter	5	0	5	145	4 %
<i>Summa</i>	<i>1 289</i>	<i>18</i>	<i>1 307</i>	<i>4 552</i>	<i>29 %</i>

Källa: SVT:s public service-redovisning 2003.

I kompletterande underlag till kommittén anger SVT att andelen textade program i början av år 2004 har ökat till ca 35 procent av alla svenskproducerade förstasändningar. För att nå målet 50 procent avser SVT att texta alla nyhetssändningar mellan 06.00 och 24.00, tävlingsdelen av större sportevenemang samt allt material som lämpar sig för textning under bästa sändningstid, eftersom det är då de flesta tittar på TV. Det är även då de flesta viktiga förstasändningar sker.

Alla program som textas i de analoga sändningarna av SVT1 och SVT2 textas även i de digitala sändningarna av samma kanaler. Hela utbudet i Kunskapskanalen textas från kanalens sändningsstart i september 2004.

SVT använder sig huvudsakligen av dold textning (som är tillgänglig via text-TV), förutom på repriserna som textas med öppen

text (som ses av alla). Öppen text underlättar för dem som vill spela in programmen på video samt för äldre som har svårt att använda text-TV och fjärrkontroller, men upplevs ofta som störande av andra tittare. Efter övergången till digital-TV kommer SVT emellertid att vilja sända all text dold, eftersom det kommer att vara möjligt att ställa in automatisk textning i digitalboxarna för dem som vill.

Vad gäller textning av regionala nyhetssändningar uppger SVT att detta inte har varit möjligt av tekniska och resursmässiga skäl. När den nya digitala tekniken och de system som beskrivs under "Annan ny teknik" i det följande införs planerar SVT emellertid att förse samtliga regionala nyheter med stödtextning.

SVT tilldelades i och med riksdagens beslut inför den nuvarande sändningstillståndsperioden ett engångsanslag på tio miljoner kronor för att förbättra tillgängligheten för funktionshindrade. SVT har i ett särskilt underlag till kommittén redovisat att dessa medel har använts till utveckling av system för omvandling mellan text och tal samt för produktionsutrustning och nya tjänster på textningsavdelningen.

SVT erbjuder också information till hörselhandikappade i text-TV i samarbete med de tre hörselhandikappförbunden. En mindre andel program dubbas, huvudsakligen barnprogram, och några förses med berättarröst eller kommentator.

Teckenspråk

Sverige erkände år 1981 som första land i världen teckenspråket som de dövas första språk. Under år 2003 har SVT i Leksand (Dövas TV) prioriterat barnprogram och nyheter/aktualiteter. Ambitionen är bland annat att skapa nya former för program som bygger på visuellt språk, bygga broar mellan hörande och döva och göra det möjligt för döva att på sitt förstaspråk ta del av samhällsdebatten. Som den enda svenska producenten av program på teckenspråk är SVT språkledande.

Tabell 12.3. Teckenspråk i SVT1 och SVT2, förstasändningar 2001–2003 (antal timmar inkl. repriserna inom parentes)

Sänd tid i timmar	2001	2002	2003	Förändring 2001-2003
Fakta	10 (11)	15 (28)	19 (25)	14
Nyheter	36 (36)	29 (30)	26 (26)	-10
Nöje	3 (3)	2 (3)		-3
Sport	1 (1)			-1
Barn	7 (17)	8 (21)	14 (26)	9
Ungdom	6 (9)	4 (4)	1 (1)	-8
<i>Summa</i>	<i>63 (77)</i>	<i>58 (86)</i>	<i>59 (78)</i>	<i>-4 (1)</i>

Källa: SVT:s public service-redovisning 2003.

Antalet sändningstimmar på teckenspråk ligger på ungefär samma nivå som tidigare år. Varje dag produceras fem minuter nyheter, och varje lördag sänds ett entimmesprogram som ska täcka alla genrer. Genrerna fakta, nyheter och barn- och ungdomsprogram utgör ungefär en tredjedel av utbudet vardera. Barn- och ungdomsprogrammen har ökat från ca 22 procent av utbudet år 2001 till ca 33 procent år 2003.

Under EMU-folkomröstningen teckentolkades 4,4 sändningstimmar i SVT, vilket motsvarade 7 procent av den totala sändningstiden. Enligt en rapport från Granskningsnämnden teckentolkades under år 2003 i genomsnitt en timme och 25 minuter per vecka i SVT, vilket motsvarar en procent av den totala sändningsvolymen.

Dövas TV har under året uppmärksammat stora nyhetshändelser som Irak-kriget och mordet på Anna Lindh. Vidare har ett utvecklingsarbete inletts för att utnyttja den nya digitala och mobila teknikens möjligheter till kontakt med publiken.

Uppläst textremsa

I sändningstillståndet åläggs SVT att före innevarande tillståndsperiods slut kunna erbjuda tittarna uppläst textremsa. En sådan tjänst skulle möjliggöra för synskadade och andra grupper med läsvårigheter att kunna ta del av program på andra språk än svenska och frågan har fått starkt stöd från flera håll. Totalt beräknas ca en miljon svenskar kunna dra nytta av tjänsten, varav ca 40 000 svårt synskadade.

Projektet är enligt SVT tekniskt komplicerat och de alternativa system som fanns tillgängliga när nuvarande sändningstillstånd förbereddes är inte längre aktuella. VoxIT:s modell med relativt dyr utrustning i hemmet finns inte längre på marknaden. Även projektet Verbal Digitalius, som ville erbjuda uppläsning av textremsan via telefon, har lagts ner. SVT gjorde under år 2002 en utvärdering av hur man ska gå vidare med arbetet. UR har informerats i efterhand, eftersom SVT bedömer att frågan huvudsakligen berör SVT:s utbud och UR kommer att kunna använda den lösning SVT väljer.

SVT har inlett provsändningar med uppläst textremsa under våren 2004 med målet att successivt införa tjänsten under hösten samma år. Tekniken bygger på de översättningstextfiler som produceras av SVT Undertext. Uppläsningen kommer att ske med syntetisk röst, eftersom företaget anser att det vore för resurskrävande med mänsklig röst och den syntetiska rösten enligt SVT har visat sig fungera bra i tester.

Möjligheten att få textremsan uppläst kommer att finnas i de digitala sändningarna och användarna kommer att behöva en digital-box som följer en viss standard (Digital Video Broadcasting, DVB). Många av de billigare boxarna idag följer inte DVB-standard, vilket enligt SVT är ett problem. Ett ytterligare problem är att det idag krävs två boxar för att kunna ta emot både den talade textremsan och originalljudet.

Annan ny teknik

Det vanligaste sättet att texta program är att utgå från ett manus och med hjälp av särskilda undertextdatorer skriva in texterna. Detta är emellertid inte möjligt vid direkttextning, dvs. när texterna skrivs in och sänds ut i direktsändning. Då används istället speciella tangentbord (Velotype) som gör det möjligt att skriva ca 900 tecken per minut istället för 300 som är maxhastigheten på ett vanligt tangentbord. För att bli en bra Velotype-textare krävs minst 1,5 års utbildning och flera års träning. SVT har nu börjat titta på mindre resurskrävande metoder för textning.

Röststyrning, som idag bl.a. används av BBC och testas av italienska RAI, japanska NHK och norska NRK, innebär att två personer och två datorprogram samarbetar. En person lyssnar till texten i programmet, redigerar den och läser upp den för ett

taligenkänningsprogram. Ett annat datorprogram skapar sedan själva textraden, som kontrolleras av en ytterligare person innan den läggs ut i sändning. Ett problem med metoden är att det saknas bra taligenkänningsprogram för svenskt tal, eftersom svenskan är ett litet språk och marknaden därmed liten. Vidare krävs utbildad personal och särskild datorutrustning. SVT arbetar emellertid med utveckling av ett sådant program och planerar att testa röststyrd textning inför publik under 2005.

Under 2004 kommer SVT att införa ett digitalt textningssystem (Meta II) som gör det möjligt att importera manus och annan färdigskriven text och använda den för textning. Detta ska automatisera flera arbetsmoment och därmed effektivisera textningsprocessen, även om viss redigering fortfarande krävs. Bl.a. måste fortfarande ca 30–40 procent av det som sägs redigeras bort för att man ska hinna läsa texten och det krävs även färg- och tidkodning samt vissa andra tekniska moment.

SVT har också tillsatt en utredning för att undersöka om någon form av *textpresentation av nyheterna* kan tas in i det journalistiska uppdraget, exempelvis i form av en ständigt rullande textremsa med en sammanfattning av den talade texten (en s.k. ”ticker”). Detta skulle tillsammans med ny grafik, webben och super-text-TV kunna öka tillgängligheten till SVT:s nyheter.

Teckentolkning är en teknik som underlättar för döva och hörsel-skadade att ta del av TV-program. Idag finns ingen bra teknik för att erbjuda teckentolkning. Brittiska BBC sänder digitalt nattetid eftersom bilden blir kraftigt förändrad och i Norge pågår försök som förutom digitalbox även kräver två TV-apparater. Med den teckentolkningsteknik BBC använder krymps bildrutan mot övre vänstra hörnet och en teckentolk syns i en delvis överlappande ruta som placeras i nedre högra hörnet.

Syntolkning är en metod som underlättar för synskadade att ta del av TV-program. Metoden innebär att man utnyttjar luckor i dialogen till att beskriva vad som händer i bild. BBC håller på att utveckla en teknisk lösning för detta.

<http://www.svt.se>

SVT:s webbplats är delvis anpassad för synskadade. Den följer WAI-riktlinjerna¹ och man kan bl.a. surfa utan att använda musen, ändra storlek på texten och få texten uppläst. Enligt SVT är synskadade nöjda med användbarheten.

SVT:s synpunkter på nuvarande krav

Enligt SVT skapar kravet på att 50 procent av alla svenskspråkiga förstasändningar ska textas en oönskad styrning som är till nackdel för tittarna. Företaget menar att det vore bättre att texta allt som företaget bedömer lämpar sig för textning och använda text-TV och webben för kompletterande information om resterande material. Enligt SVT ligger fokus idag på tekniken snarare än tillgängliggörandet och företaget skulle vilja flytta det till tittarmål istället för procentmål.

SVT önskar även att all textning (även översättning, text-TV, webben och nya plattformar) ska räknas in i bedömningen av textningsverksamheten. SVT menar att dels är textning till nytta för personer med funktionshinder, dels kräver textning resurser oavsett vilken typ det rör sig om. SVT avser att öka sina insatser i takt med den tekniska utvecklingen, med målet att på sikt texta allt som lämpar sig för textning. Fram till att detta är möjligt vill SVT rikta textningsinsatserna till bästa sändningstid och de program som har flest tittare, vilket företaget anser vara mer ändamålsenligt än dagens krav.

12.4 Sveriges Utbildningsradio

Utgångspunkten för UR:s arbete med tillgänglighet är ”de frågeställningar som är aktuella inom olika utbildningsområden”. UR arbetar också med att öka det allmänna programutbudets tillgänglighet för personer med funktionshinder.

---

¹ WAI (Web Accessibility Initiative) är ett internationellt samarbete lett av World Wide Web Consortium (W3C), som bl.a. har tagit fram riktlinjer för att göra webbplatser mer tillgängliga för personer med funktionshinder (information om WAI finns på <http://www.w3.org/WAI/>).

Tabell 12.4. Sändningar av program för och om funktionshindrade i TV (timmar per år, procentandel av total sändningsvolym inom parentes)

	2001		2002		2003		Förändring 2001–2003	
	TV	Radio	TV	Radio	TV	Radio	TV	Radio
Förstasändning	12	35	5	17	2	19	-10	-16
Återutsändningar, repriser	36	70	19	16	6	17	-30	-53
<i>Summa</i>	<i>48</i>	<i>105</i>	<i>24</i>	<i>33</i>	<i>8</i>	<i>36</i>	<i>-40</i>	<i>-69</i>
	(7%)	(15 %)	(3%)	(4%)	(1%)	(4%)		

Källa: UR:s public service-redovisning 2003.

UR uppger i sin public service-redovisning för år 2003 att man arbetar med behovsanalyser, programmens ljudmix, information på lätt svenska, talstöd och textning av program för att underlätta tillgängligheten för funktionshindrade. Företaget har under perioden 2000–2003 minskat den specifika produktionen av program om och för funktionshindrade för att istället satsa på tillgängligheten. Därför har sändningstiden i TV minskat till totalt 8 timmar, med framför allt riktade till barn. I radio sändes 36 timmar, framför allt program riktade till vuxna.

Programtextning och program på teckenspråk

UR textar alla sändningar av program för publik över tio år (de som är yngre än tio år anses inte kunna tillgodogöra sig textning), förutom språkprogram som av pedagogiska skäl sänds otextade första gången. Den tredje gången ett program sänds sker det med öppen text för att underlätta för dem som inte har text-TV.

UR använder text-TV för att ge ytterligare information om program och tablåer. Bland UR:s text-TV-sidor finns även sidor på lättläst svenska för personer med utvecklingsstörning eller personer med läs- och skrivsvårigheter.

Teckenspråksprogram görs i första hand av Dövas TV (SVT). Diskussioner har förts om samarbete, dock utan konkreta resultat och UR säger sig överväga att släppa programområdet teckenspråk. När det gäller uppläst textrensa hänvisar UR till SVT.

<http://www.ur.se>

UR arbetar med att WAI-anpassa sina webbplatser enligt europeisk standard, vilket bl.a. innebär att samtliga webbplatser har ljudstöd. Via UR:s webbplatser kan man också komma åt Mediebiblioteket som är en webbplats där tittare och lyssnare kan ta del av UR:s program (både TV och radio) i för- eller efterhand samt söka bland material som UR har producerat från och med år 2001. Varje post har en beskrivning på lättläst svenska. Webbplatsen har ljudstöd och innehåller en symbolsökmotor som ska underlätta för personer med olika slags lässvårigheter.

12.5 Internationella erfarenheter

SVT tar i sin kompletterande redovisning upp att EU-direktivet ”Television utan gränser”, som är under omarbetning, sannolikt kommer att innehålla skrivningar om textning, syntolkning och teckentolkning. Direktivet omfattar även kommersiella TV-bolag. SVT nämner även en workshop under handikappåret 2003 som resulterade i en rapport med krav på tillgänglighet för funktionshindrade. Frågan om tillgänglighet för funktionshindrade har även behandlats i konferenser inom EU, bl.a. under de spanska och grekiska ordförandeskapen år 2002 och 2003.

Även inom European Broadcasting Union (EBU) bedrivs utvecklingsarbete. En grupp inom EBU med ordförande från SVT har tagit fram riktlinjer för tillgänglighet för funktionshindrade². I rapporten konstateras att public service har ansvar för att ge service till hela samhället och att kraven på tillgänglighet ökar. Däremot kan inte hela ansvaret för tillgängligheten läggas på det sändande företaget, utan hela kedjan inklusive distribution och teknisk utrustning hos mottagarna är av betydelse.

Storbritannien – BBC

I Storbritannien har statsmakterna till skillnad från i Sverige reglerat de kommersiella TV-företagens arbete med tillgänglighet, och ställer krav på bland annat textning av program. Inga motsvarande krav ställs på BBC, men BBC har frivilligt åtagit sig att

---

² EBU Information I44-2004.

uppfylla samma villkor och blivit ledande i Europa på området tillgänglighet för funktionshindrade. All verksamhet ryms inom den ordinarie budgeten.

BBC textar idag 100 procent av utbudet under bästa sändningstid (18.00–22.30) i BBC1 och BBC2. I de digitala sändningarna är siffran 50 procent. I kanalen News24 där hela utbudet är direktsänt är ca 50 procent textat. BBC:s direkttextningsverksamhet har ett nätverk av anställda över hela landet som sitter hemma, ser på TV och stenograferar via uppkopplade datorer. Metoden ger en kort fördröjning men har ändå stora fördelar, bland annat att man kan anställa folk lokalt. All textning är dold, dvs. aktiveras i text-TV eller digital motsvarighet.

Syntolkning (audio description) är en relativt ny service. För att kunna ta del av tjänsten krävs en särskild digital-TV-box, som har tagits fram i samarbete mellan BBC, den kommersiella operatören Sky och boxtillverkarna. En annan service är teckentolkning, som inte kan döljas och därför bara används i sändningar nattetid (ca 01.30–03.00). BBC beräknar att det kommer att dröja fyra–fem år innan ett system för dold teckentolkning kan tas fram.

Storbritannien har liksom USA en stor fördel jämfört med exempelvis Sverige på området direkttextning eftersom man där använder sig av stenografer inom rättsväsendet. Detta innebär att det finns både teknisk utrustning och utbildad personal att tillgå, vilket saknas för svenska språket idag. Naturligtvis har BBC ytterligare en stor fördel i företagets mycket stora ekonomiska resurser, vilket bör beaktas vid en jämförelse med svensk public service. Vid en eventuell jämförelse bör även SVT:s översättnings-textning räknas in för att få något mer jämförbara siffror.

Danmark – DR

Det danska public service-bolaget DR åläggs i sitt public service-kontrakt (ett avtal som ingås mellan DR och kulturministern och reglerar DR:s verksamhet) att sörja för att stärka handikappades tillgång till public service-utbudet genom att utnyttja ny teknik, exempelvis textning eller liknande av danskspråkiga TV-program. DR:s insats på området ska öka under kontraktperioden.

På TV-sidan arbetar DR liksom SVT med textning och teckenspråk. Enligt DR:s public service-redogörelse för 2003 textar företaget huvudsakligen repriserna, men har i uppdrag att öka textningen av förstasändningar. Däremot sänds inga särskilda program för döva. För radion saknas redovisning.

Finland – YLE

Finska public service-företaget YLE regleras av Lagen om Rundradion AB. I lagen finns två paragrafer som kan tillämpas på funktionshindersområdet, nämligen att YLE ska

- stödja en fungerande demokrati genom att tillhandahålla ett mångsidigt utbud av fakta, åsikter och diskussioner i samhällsfrågor, *även för minoriteter och specialgrupper* [kommitténs kursivering]
- [...] tillhandahålla tjänster på samiska, romani och *teckenspråk* och i tillämpliga delar även för andra språkgrupper i landet [kommitténs kursivering].

Det framgår dock inte av bolagets redovisningar hur arbetet på de olika områdena bedrivs.

Norge – NRK

I stadgarna för norska public service-företaget NRK anges att bolagets programutbud ska ha ett innehåll som appellerar till breda lager av befolkningen och som tillvaratar intressena hos minoriteter och särskilda grupper. Vidare gäller att utbudet i TV ska göras tillgängligt för döva och hörselskadade genom att NRK ska ta sikte på att alla program ska textas. Det framgår dock inte av bolagets årsredovisning hur arbetet bedrivs.

12.6 De berördas egna åsikter

Kommittén anordnade den 6 maj 2004 en hearing med representanter för de funktionshindrades organisationer samt Hjälpmedelsinstitutet (HI).³ Vid hearingen framkom bl.a. att flera av organisationernas företrädare ansåg att samarbetet med SVT fungerar dåligt, bl.a. eftersom de inte inkluderar funktionshinder i sitt mångfaldsarbete vilket SR och UR (och även brittiska BBC) gör. BBC framhölls generellt som ett gott exempel på mångfaldsarbete och tillgänglighet.

Flera av organisationerna framförde önskemål om att funktionshindrade bör synas i medierna i andra roller än som representanter för kategorin funktionshindrade. Samtliga önskade ett ökat samarbete mellan organisationerna och PS-företagen. Mer och bättre textning efterfrågades och flera påpekade vikten av att ny teknik görs tillgänglig och användarvänlig. Önskemål framfördes också om bättre information om utbudet, dvs. tablåer och liknande. Sveriges Dövas Riksförbund krävde fler program på teckenspråk varje dag.

12.7 Slutsatser och förslag

Personer med funktionshinder är inte en enhetlig grupp, utan individer med mångskiftande behov och förutsättningar som public service-företagen har i uppdrag att beakta. En huvudfråga på området är tillgänglighet till utbudet, men därutöver har det också till kommittén framförts önskemål från de funktionshindrades egna organisationer om att personer med funktionshinder i större utsträckning bör synliggöras i programutbudet som en del av den breda allmänheten istället för att behandlas som ett särintresse.

Dessa båda aspekter har sin motsvarighet i den nationella handikappolitiken. Enligt riksdagens beslut om en nationell handlingsplan för handikappolitiken⁴ ska insatserna koncentreras till tre områden: att handikapperspektivet ska genomsyra alla samhällssektorer, att skapa ett tillgängligt samhälle samt att förbättra bemötandet.

Kommittén är medveten om att tidpunkten för utredningen medför att bedömningen endast kan grundas på uppgifter från

---

³ Deltagarlista finns i bilaga 3.

⁴ Prop. 1999/2000:79, bet. 1999/2000:SoU14, rskr. 1999/2000:240.

åren 2002 och 2003 samt den tidigare tillståndsperioden, vilket innebär att programföretagen fortfarande har halva den nuvarande tillståndsperioden på sig att uppfylla kraven. Mycket talar för att de mål som ännu inte uppnåtts kommer att uppnås under den tid som återstår av perioden.

De nu gällande villkoren för programföretagen föreskriver att insatserna på området ska öka. Detta kan, som hittills varit fallet, tolkas som att antalet textade timmar eller antalet sändningstimmar av särskilt riktade program ska öka. En grundtanke bör emellertid snarare vara att tillgängligheten ska förbättras, vilket även kan ske på andra sätt. Som SVT påpekar kan ett rent procentkrav göra att företagen styrs att göra ”fel” saker, exempelvis att texta program med få tittare om dessa är enkla att texta, istället för att fokusera på största möjliga tillgänglighet till utbudet i stort.

En annan tolkning av kravet skulle kunna vara att fler ska kunna ta del av utbudet genom att programföretagen exempelvis prioriterar textning och tillgängliggörande av program under bästa sändningstid eller av program som har många tittare. Med en vidare tolkning kan även andra aspekter, exempelvis de möjligheter som den nya tekniken ger, räknas in även om de inte går att redovisa i absoluta tal.

En viktig aspekt är också att åtgärder som ökar tillgängligheten för funktionshindrade även gynnar andra grupper. Textning av program liksom god hörbarhet i sändningarna ökar exempelvis tillgängligheten också för äldre och personer med annat modersmål än svenska. Uppläst textremsa är till stor hjälp för personer med läs- och skrivsvårigheter.

Kommittén kan konstatera att programföretagens arbete för ökad tillgänglighet för funktionshindrade, oavsett hur det mäts, går i rätt riktning. På TV-området har andelen textade program ökat kraftigt och satsningar på fler textade program under bästa sändningstid i SVT har lett till att fler tittare har möjlighet att ta del av det textade utbudet. SVT kommer enligt uppgift att nå målet att texta 50 procent av de svenskspråkiga sändningarna innan tillståndsperiodens slut och tjänsten uppläst textremsa kommer enligt företaget att introduceras.

På radiosidan arbetar SR kontinuerligt med att förbättra hörbarheten i sändningarna på olika sätt, bland annat genom ny teknik. Alla programföretagen använder sig av ny teknik för att förbättra tillgängligheten, exempelvis genom att lägga ut material och information om utbudet på sina webbplatser. De svenska public

service-företagen ligger även enligt kommitténs uppfattning bra till i en nordisk jämförelse.

En viktig utgångspunkt för företagens arbete måste vara behoven hos de berörda, dvs. personer med funktionshinder. Ett exempel på detta är frågan om särskilda program för och om funktionshindrade. Å ena sidan finns de som anser att sådana program är bra och behövs, å andra sidan anser andra att det finns en risk att programmen bidrar till att befästa bilden av funktionshindrade som ett särintresse istället för som vanliga medborgare. Kommittén förutsätter att programföretagen för att kunna prioritera och säkerställa att rätt åtgärder vidtas har ett mycket nära samarbete med representanter för de berörda grupperna. En annan fråga där kontakt med organisationer som representerar personer med funktionshinder kan vara av stor betydelse är spridning av information och kunskap om de tjänster som redan finns.

Funktionshindrades möjligheter att tillgodogöra sig public service-företagens utbud bör fortsatt vara en prioriterad fråga och ambitionsnivån bör höjas. Målet bör på längre sikt vara att hela utbudet i möjligaste mån görs tillgängligt för alla medborgare och på kort och medellång sikt att tillgängligheten fortsätter att förbättras. Med denna målsättning klargjord vill kommittén överlåta åt programföretagen att närmare avgöra hur arbetet ska bedrivas i praktiken. Detsamma gäller det konkreta arbetet med att integrera funktionshindrersperspektivet i verksamheten. Kommittén förutsätter att arbetet redovisas tydligt.

13 Språkliga och etniska minoriteter

De demografiska förändringarna i Sverige har gått snabbt de senaste åren. Idag finns nästan hela världen representerad i Sverige. År 2002 bodde ca en miljon människor från fler än 200 olika länder i Sverige, en dramatisk ökning från knappt 200 000 år 1950. År 2002 utgjorde invandrarna 11,8 procent av den svenska befolkningen.

I Sverige finns fem erkända nationella minoriteter och minoritetsspråk. De nationella minoriteterna är samer (som också räknas som urbefolkning), Sverigefinnar, tornedalingar, romer och judar. Minoritetsspråken är samiska (alla varieteter), finska, meänkieli, romani chib (alla varieteter) och jiddisch. Minoritetspolitiken syftar till att ge de nationella minoriteterna skydd och inflytande i frågor som berör dem samt att främja deras kultur och språk så att dessa kan överleva.

I direktiven anges att kommittén ska undersöka om dagens krav på programföretagen är lämpliga för att tillgodose kraven på tillgänglighet för språkliga och etniska minoriteter. Kommittén ska särskilt analysera hur företagen redovisar insatserna på området.

13.1 Nuvarande villkor

Riksdagens beslut inför nuvarande sändningstillståndsperiod innebär bl.a. att programföretagen fortsatt ska beakta språkliga och etniska minoriteters intressen och att insatserna på området skulle öka. Minoritetsspråken samiska, finska, meänkieli och romani chib skulle inta en särställning.

Samiskans särställning motiverades av samernas status som urbefolkning och finskans av de historiska banden mellan länderna och antalet finstalande. Tornedalingarna anses tillhöra Sveriges ursprungliga inhemska befolkning och romerna har funnits i Sverige under lång tid och har uttalade behov av information. De

jiddischtalande ansågs däremot för få för att språket skulle få inta en särställning, men regeringen föreslog att hänsyn skulle tas till att jiddisch har status som minoritetsspråk.

Enligt beslutet ska resurserna för språkliga och etniska minoriteter fortsätta att öka. Särskilt angeläget är att SR ökar tillgängligheten för den finska språkgruppen, som liksom meänkieli hade minskat under föregående sändningstillståndsperiod.

Sändningstillstånden

Samtliga bolag har i uppdrag att beakta språkliga och etniska minoriteters intressen. Insatserna på området ska öka under tillståndsperioden jämfört med år 2001. Minoritetsspråken samiska, finska, meänkieli och romani chib ska inta en särställning. I fråga om verksamhet för språkliga och etniska minoriteter får SVT, SR och UR sinsemellan fördela ansvaret för olika slags insatser. Samtliga bolag har också i uppdrag att ta särskild hänsyn till de språkliga behoven hos barn som tillhör språkliga eller etniska minoritetsgrupper (se även kapitel 9). Bolagen ska även tillhandahålla ett mångsidigt utbud som speglar de olika kulturer som finns i Sverige.

SR och SVT har något mer specificerade krav än UR. SR:s tillstånd 13§: "SR ska tillhandahålla ett mångsidigt utbud som speglar de olika kulturer som finns i Sverige. Det utländska programutbudet ska spegla olika kulturkretsar. Program om och från de nordiska grannländerna ska sändas i syfte att stärka den nordiska kulturgemenskapen."

SVT:s tillstånd 11§: "SVT ska tillhandahålla ett mångsidigt utbud som speglar de olika kulturer som finns i Sverige. Det utländska programutbudet ska spegla olika kulturkretsar och i större omfattning än hittills innehålla program från olika delar av världen. Program om och från de nordiska grannländerna ska sändas i syfte att stärka den nordiska kulturgemenskapen."

UR:s tillstånd 12§: "UR ska tillhandahålla ett mångsidigt utbud som speglar de olika kulturer som finns i Sverige och innehålla program från olika delar av världen."

Anslagsvillkoren

Följande anslagsvillkor gäller för samtliga bolag:

- Resurserna till programverksamhet för språkliga och etniska minoriteter ska öka under tillståndsperioden jämfört med år 2001.
- Överenskommelser mellan SVT, SR och UR rörande insatser för språkliga och etniska minoriteter samt funktionshindrade ska tillställas Kulturdepartementet och Granskningsnämnden för radio och TV.

13.2 Sveriges Radio

SR arbetar efter en modell där språkliga och etniska minoriteter ingår i det vidare begreppet mångfald. I mångfaldsarbetet inkluderas även kön, ålder, funktionshinder, sexuell läggning och trosuppfattning. SR har sedan år 2002 två personer anställda med ansvar för mångfald inom programproduktionen och personalområdet. Företaget menar i sin public service-redovisning för år 2003 att arbetet med att spegla det mångkulturella samhället genomsyrar all programverksamhet och även syns i enskilda program. Ett antal exempel från både rikskanalerna och de lokala kanalerna nämns.

SR bedriver programverksamhet på 18 olika språk¹. Enligt SR:s public service-redovisning för år 2003 kommer minoritetsspråket jiddisch att uppmärksammas under åren 2004 och 2005, dock inte genom reguljära sändningar för jiddischtalande utan i program riktade till den breda allmänheten.

---

¹ De 18 språken är år 2004 dels fyra av de fem inhemska minoritetsspråken (finska, meänkieli, samiska och romani chib), dels de utländska språken albanska, arabiska, assyriska/syriska, persiska, serbiska/kroatiska/bosniska, spanska, turkiska, somaliska, kurdiska, engelska, tyska, ryska, lettiska och estniska. SR hade också under år 2003 en grekisk nyhetssida och år 2004 polska sändningar på webben.

Tabell 13.1. SR Sisuradios sändningar i P7, P2 och P4 2001–2003 (timmar)

	2001	2002	2003	Förändring 2001–2003
P7 (digitalt)	3 393	5 609	5 679	2 286
P2 (analogt, rikssändningar)	626	621	621	-5
P4 (analogt, regionala sändningar)	1 756	1 740	1 754	-2
<i>Summa</i>	<i>5 775</i>	<i>7 970</i>	<i>8 054</i>	<i>2 279</i>

Källa: SR:s public service-redovisning 2003 (bearbetad).

Sändningarna på finska och meänkieli hanteras av enheten SR Sisuradio, som huvudsakligen sänder digitalt. Antalet sändningstimmar har ökat med 2 279 timmar under perioden 2001–2003. Hela ökningen har skett i de digitala sändningarna, de analoga ligger på ungefär samma nivå som tidigare. SR påpekar dock att de analoga sändningarna hade ökat under åren 2000 och 2001 (en ökning med 37 procent 1999–2001), vilket innebär att en ökning ändå har skett jämfört med den nivå den förra utredningen och riksdagen inför sitt beslut hade utgå ifrån. Vidare menar SR att tillgängligheten har ökat genom att allt material finns tillgå via SR:s webbplats.

Utbudet på meänkieli har enligt SR varit konstant under perioden 2001–2003. År 2001 låg utbudet på cirka tio procent av det totala finskspråkiga utbudet.

Tabell 13.2. Antal sändningstimmar för minoritets- och invandrarprogram 2001–2003

	2001	2002	2003	Förändring 2001–2003
Finska	5 226	7 260	7 317	2 091
Meänkieli	549	711	737	188
Invandrarspråk	806	866	919	113
Samiska	466	467	464	-2
Romani chib		35	57	57
<i>Summa</i>	<i>7 047</i>	<i>9 338</i>	<i>9 492</i>	<i>2 445</i>

Källa: SR:s public service-redovisning 2003 (bearbetad).

SR Sameradion sände under år 2003 totalt 464 timmar, varav 203 timmar riksprogram och 261 timmar regionala program över Norrbotten och Stockholm. 412 av dessa timmar sändes även i Finland och Norge. Fyra samiska nyhetssändningar produceras och sänds dagligen i samarbete med finska YLE och norska NRK, varav två hörs i Sverige. Både Sisuradio och Sameradion sände under år 2003 barnprogram varje vecka, ofta med gestaltande innehåll och barn som medverkande.

Utbudet på romani chib bestod år 2003 av två program varje vecka. Dels sändes ett veckomagasin innehållande romska nyheter dels ett mer informellt program med mer direkt publikkontakt. Båda programmen kommer enligt SR att sändas i Europa via kort- och mellanvåg.

Utöver utbudet på de erkända minoritetsspråken sände SR under år 2003 på nio utländska språk i Sverige och hade en nyhetssida på ett ytterligare språk på Internet. SR bedriver också sändningar riktade mot utlandet på tyska, ryska, lettiska, estniska, engelska och svenska. Nyheter, aktualiteter och samhällsprogram utgör enligt SR:s public service-redovisning minst 90 procent av sändningstiden på utländska språk. Fokus ligger på utvecklingen i det svenska samhället, med särskild tyngd på frågor som rör de berörda språkgruppernas vardag och på information från respektive språk-område.

Tabell 13.3. Kostnader för minoritets- och invandrarprogram 2001–2003 (mkr)

	2001	2002	2003	Förändring 2001–2003
Finska	71,8	75,0	68,5	-3,3
Meänkieli	4,4	4,6	3,8	-0,6
Invandrarpråk	28,6	29,1	27,5	-1,1
Samiska	13,5	12,6	12,0	-1,5
Romani chib		1,2	1,3	1,3
<i>Summa</i>	<i>118,21</i>	<i>122,5</i>	<i>113,1</i>	<i>-5,4</i>

Källa: SR:s public service-redovisning 2003 (bearbetad).

SR har under perioden ökat sändningstiden kraftigt för språkliga och etniska minoriteter, men kostnaderna har minskat. De minskade kostnaderna beror enligt SR på att de digitala sändningarna begränsats, vilket ger lägre distributionskostnader.

SR redogör vidare i sin public service-redovisning för sitt samarbete med de nordiska grannländerna, vilket bl.a. sker genom sameradion, inom den finska verksamheten samt i Öresundsregionen (med Danmark) och Jämtland (med Norge). SR har även medarbetare i Helsingfors och Oslo och bevakar Danmark genom SR Malmö. I norr finns Radio Barents, ett samarbete mellan journalister från Ryssland, Norge, Finland och Sverige.

Som komplement till stora publikundersökningar använder sig SR av fokusgrupper i sin publikkontakt. Sedan år 2001 har sex sådana undersökningar genomförts med olika grupper med invandrarbakgrund. Deltagarna i grupperna har haft varierande ålder, bakgrund och utbildningsnivå, men slutsatserna har i stort sett varit samma. De intervjuade har dels önskat att själva få synas i media, både som intervjuare och intervjuade, dels att SR bör arbeta för att skapa förebilder istället för stereotyper för att medierna ska kunna spegla hela Sverige.

SR har också under året startat på försök startat en digital kanal med mångkulturell profil, SR Sverige, som beskrivs som "en gränsöverskridande jorden runt-resa med populärmusik från världens alla hörn". Kanalen sänder dygnet runt och kan under vissa tider höras också i P6 International i Stockholm samt i P4.

13.3 Sveriges Television

SVT redovisar i sin public service-redovisning för år 2003 utbudet på finska, samiska, meänkieli och romani chib. SVT har också inkommit med en skrivelse till kommittén där man tar upp exempel på program som sänts i enlighet med ledningens nyårslofte inför år 2003: "SVT lovar att spegla det nya Sverige. I minst 50 av årets program läggs tyngdpunkten på att öka förståelsen mellan människor med olika etnisk, kulturell och religiös bakgrund." Detta mål har enligt SVT nåtts genom ämnesurval, medverkande och programformer.

SVT har också tillställt kommittén sin policy för etnisk och kulturell mångfald. I denna berörs bl.a. SVT:s roll i utvecklingen av ett mångkulturellt samhälle samt hur frågan ska behandlas i

programverksamheten och personalpolitiken. I linje med detta har ett mångkulturellt center (MKC) med två anställda inrättats på SVT i september 2003. MKC ska samarbeta med den verkställande ledningen, programverksamheten och administrationen för att bl.a. påverka rekryteringen av medarbetare och medverkande i programmen i ett mångfaldsperspektiv. MKC ska också bevaka utvecklingen i omvärlden och utbilda de anställda i mångfaldsfrågor.

Tabell 13.4. Den rikssända programverksamheten i SVT1 och SVT2 per programkategori för etniska minoriteter (2001–2003)

Sänd tid i timmar	2001	2002	2003	Förändring 2001–2003
Finska	117	105	84	-33
Romani			3	+3
Samiska	40	52	66	+26
Meänkieli	4	4	7	+3
Summa	161	160	159	-2

Källa: SVT:s public service-redovisning 2003 (bearbetad).

Mellan år 2002 och 2003 minskade sändningarna från den finska redaktionen i Stockholm med 21 timmar. Produktionsminskningen har skett inom egenproducerade faktaprogram och barnprogram. Totalt har utbudet minskat med 33 timmar mellan år 2001 och 2003. Nyhetsutbudet var emellertid oförändrat jämfört med år 2002 och en finsk temakväll hade sänts under året. På grund av bättre sändningstider når det finskspråkiga utbudet enligt SVT trots den minskade sändningstiden ut till fler tittare.

Sändningarna på samiska ökade med 14 timmar jämfört med år 2002. Totalt har sändningstiden ökat med 26 timmar sedan år 2001. Under år 2003 har sändningar på romani införts och sändningarna på meänkieli har ökat. Sammanlagt för alla minoritetspråken har sändningstiden minskat med två timmar under perioden 2001–2003. En stor del av utbudet består av nyheter och faktaprogram.

Tabell 13.5. Kostnader för minoritetsspråksredaktioner (löpande priser inom parentes)

	2001	2002	2003	Förändring 2001-2003
Finska redaktionen	23,7 (22,6)	20,6 (20,2)	18,9 (18,9)	-4,8 (-3,7)
Samisk produktionsgrupp	6,1 (5,8)	6,5 (6,4)	9,2 (9,2)	3,1 (+3,4)
Meänkieli	1,1 (1,0)	2,0 (2,0)	1,7 (1,7)	0,6 (+0,7)
Summa	30,8 (29,3)	29,2 (28,6)	29,8 (29,8)	-1,0 (+0,5)

Källa: SVT:s public service-redovisning 2003 (bearbetad).

SVT redovisar resurserna för språkliga och etniska minoriteter på två sätt. Räknat i fasta priser har resurserna minskat med 1 miljon kronor under perioden 2001–2003, men om man räknar i löpande priser har resurserna istället ökat med 500 000 kronor.

SVT:s barn- och ungdomsprogram har under år 2003 arbetat med att spegla barns vardag i olika sammanhang, både internationellt och i olika delar av Sverige. Detta har skett genom turnéer runt i landet, genom inköpta program från olika delar av världen och genom dramaproduktioner om barn med olika bakgrund. Etnisk och kulturell mångfald har också synts i programverksamheten genom ämnesvalen och genom att medverkande och personal i stor utsträckning haft annan bakgrund än etniskt svensk. I flera program var andelen medverkande med invandrabakgrund mellan 50 och 80 procent.

Även SVT använder sig av fokusgrupper i sitt arbete med att utveckla programubudet. En sådan undersökning² från år 2004 behandlar TV-vanorna hos personer från de största utomnordiska språkgrupperna i Stockholm. Enligt undersökningen önskar de intervjuade ett mer mångkulturellt utbud som ger en mer nyanserad bild av invandrare, mer information om det svenska samhället samt längre nyhetssändningar som inte är lika västvärldsdominerade. SVT förknippas med nyheter och fakta, vilket är uppskattat, men önskemål finns också om bl.a. mer underhållningsprogram. Hälften av de tillfrågade tycker att SVT gör många eller ganska många program som är bra och 84 procent tycker att SVT1 och SVT2 skiljer sig mycket eller ganska mycket från övriga svenska kanaler.

² Ett mångkulturellt SVT? SVT 2004.

13.4 Sveriges Utbildningsradio

UR:s policy för området nationella minoritetsspråk är att utbudet ska produceras av, för och med snarare än om den enskilda gruppen. UR ska även producera program för andra språkliga och etniska minoriteter inom olika ämnen, exempelvis samhällsprogram på lätt svenska. Vidare anser UR att eftersom deras program finns tillgängliga på AV-Mediecentraler och bibliotek kan man prioritera olika grupper mer vissa år istället för att göra mindre för alla grupper samma år.

Tabell 13.6. Sändningar av minoritetsprogram 2001–2003 (timmar)

	2001	2002	2003
TV	12	25	79
Radio	17	17	8
<i>Summa</i>	<i>29</i>	<i>42</i>	<i>87</i>

Källa: UR:s public service-redovisning 2003 (bearbetad).

Totalt sändes 79 timmar TV och 8 timmar radio för språkliga och etniska minoriteter under år 2003. TV har ökat kraftigt på radions bekostnad, vilket avspeglar en generell prioritering hos UR eftersom företaget menar att TV har större användning och genomslagskraft. De stora variationerna i antal sändningstimmar beror på att UR år 2000 ändrade sin definition av minoritetsprogram. Så kallade mångkulturella program, som inte riktades speciellt till någon av minoritetsgrupperna, flyttades till det ordinarie utbudet, vilket påverkar statistiken.

I TV sände UR 15 timmar finska och 7 timmar romani chib, framför allt riktat till barn och unga. 14 procent av sändningsvolymen utgjordes av svenska som andraspråk. UR textar även program på bl.a. arabiska, och sänder program på originalspråk som stöd för modersmålsundervisning. I radio sändes 5,5 timmar på meänkieli riktat till vuxna lyssnare samt en mindre del romani chib. Vad gäller barn och unga har UR enligt sin public service-redovisning för år 2003 prioriterat de som talar finska och romani chib. En serie har även producerats på meänkieli.

Tabell 13.7. Kostnader för minoritetsprogram 2001–2003 (mkr)

	2001	2002	2003
Nationella minoritetsspråk	2,6	4,4	4,2
Svenska som andraspråk	2,0	2,1	2,1
Övriga språkliga och etniska minoriteter	0,0	4,0	8,4
<i>Summa</i>	<i>4,6</i>	<i>10,5</i>	<i>14,7</i>

Källa: UR:s public service-redovisning 2003 (bearbetad).

I en skrivelse till kommittén påpekar UR att bolaget i enlighet med kraven i sändningstillståndet har ökat resurserna för språkliga och etniska minoriteter från 4,6 mkr år 2001 till 14,7 mkr år 2003. Den kraftiga ökningen beror enligt UR på fokuseringen på TV och följaktligen på att TV är dyrare än radio att producera.

13.5 Internationella erfarenheter

Ett antal europeiska länder ställer krav på sina public service-företag att beakta språkliga och etniska minoriteters behov³. Till dessa hör Norge, Finland, Spanien, Portugal, Italien, Lettland, Ungern, Slovakien och Albanien.

Det danska public service-bolaget DR har inga krav på sig angående sändningar på minoritetsspråk eller riktade sändningar till minoritetsgrupper. DR har aldrig haft några sådana program i TV eller FM-radio, men tillhandahåller nyheter på olika språk på webben och via telefon. Tidigare har nyheter på olika språk också sänts på mellanvågsradio.

I lagen som reglerar finska public service-företaget YLE finns två paragrafer som kan tillämpas på minoritetsområdet, nämligen att YLE ska

- stödja en fungerande demokrati genom att tillhandahålla ett mångsidigt utbud av fakta, åsikter och diskussioner i samhällsfrågor, *även för minoriteter och specialgrupper* [kommitténs kursivering]
- [...] tillhandahålla tjänster på samiska, romani och teckenspråk och i tillämpliga delar även för andra språkgrupper i landet.

³ Betzel 2003.

Det framgår dock inte av bolagets redovisningar hur arbetet på de olika områdena bedrivs.

I stadgarna för norska public service-företaget NRK anges att bolagets programutbud ska

- ha ett innehåll som appellerar till breda lager av befolkningen och som tillvaratar intressena hos minoriteter och särskilda grupper
- samlat ha en bred samhällsmässig täckning och således avspeglar den mångfald av kultur, livssyn och livsvillkor som finns i de olika delarna av landet
- innehålla dagliga sändningar för den samiska befolkningen
- innehålla program för nationella och språkliga minoriteter
- innehålla program som avspeglar mångfalden i norskt kulturliv.

Vidare gäller att NRK i sin kärnverksamhet ska lägga särskild vikt på sin roll som utvecklare och förmedlare av norsk och samisk konst och kultur. Bolaget redogör utförligt för den samiska verksamheten i sin redovisning.

13.6 De berördas egna åsikter

Kommittén anordnade den 16 juni 2004 en hearing med representanter för de nationella minoriteternas organisationer samt Samarbetsorgan för etniska organisationer i Sverige (SIOS) som är en paraplyorganisation för ett antal invandrarorganisationer (bl.a. romerna).⁴ Även diskrimineringsombudsmannen (DO) var inbjuden men hade inte möjlighet att delta.

De deltagande organisationerna (Sametinget, Sverigefinländarnas delegation, Svenska Tornedalingars Riksförbund och SIOS) framförde bl.a. uppskattning för det nordiska samarbetet och de tydliga skrivningarna i de gällande villkoren. SIOS påpekade att program riktade till särskilda grupper kan verka exkluderande snarare än inkluderande, och önskade en närmare koppling mellan integrationspolitiken och medie/kulturpolitiken. Representanter för Sverigefinländarna och Tornedalingarna framförde uppskattning för SR:s arbete men uttryckte missnöje med SVT:s nedskränningar inom de olika språkområdena. Sametingets representant påpekade

---

⁴ Deltagarlista finns i bilaga 4.

bl.a. problem med att många sändningar på samiska idag bara sänds i norra delen av landet.

13.7 Slutsatser och förslag

Sverige är ett alltmer mångkulturellt samhälle. Public service-företagen har i uppdrag att nå hela befolkningen, och för att kunna göra det krävs att programutbudet i rimlig omfattning görs tillgängligt för olika minoritetsgrupper. Inga andra rikstäckande medier riktar sig särskilt till dessa grupper, vilket ger public service ett särskilt ansvar.

I sammanhanget bör en åtskillnad göras mellan två olika kategorier av minoritetsgrupper som har olika behov och förutsättningar. Den första gruppen är de inhemska nationella minoriteterna vars språk har erkänts som minoritetsspråk och som omnämns särskilt i sändningstillstånden. Dessa grupper har oftast inte problem att ta till sig det ordinarie programutbudet, utan snarare behov av att genom radio och TV bibehålla och utveckla och även sprida information om den egna kulturen.

Den andra kategorin är de invandrade minoriteter som lever i Sverige och som kan ha större problem med att ta till sig programföretagens utbud på svenska. Dessa grupper kan behöva information om vad som händer i Sverige och omvärlden på sitt eget språk för att känna sig delaktiga i det svenska samhället. En viktig service som också ökar tillgängligheten för andra grupper kan vara att erbjuda program och information på lätt svenska.

Gemensamt för båda grupperna är deras självklara rätt att inkluderas och synas som delar i den breda allmänheten. Representanter för båda grupperna understryker vikten av att de kan delta och synliggöras i medier på samma villkor som övriga medborgare istället för som ett särintresse. Särskilt viktigt för båda grupperna är att det också finns program riktade till barn och unga, för att ge dem möjligheter att föra språkliga och kulturella traditioner vidare.

När det gäller de nationella minoriteterna har Sverige emellertid åtagit sig ett särskilt ansvar genom att underteckna internationella konventioner, som bl.a. anger att deras språk och kultur ska främjas för att överleva. Samerna har också status som ursprungsbefolkning i Sverige. Här har public service-företagen en särskilt viktig roll att spela, inte minst för spridning av kunskap om våra inhemska mino-

riteter hos den breda allmänheten. För dessa språkgrupper är också program för barn och unga av särskild vikt.

I den proposition som föregick nuvarande public service-uppdrag anför regeringen att programföretagen bör ta hänsyn till det faktum att även jiddisch har status som minoritetsspråk i Sverige. Kommittén delar den uppfattningen.

Kommittén kan konstatera att programföretagen idag i huvudsak arbetar i enlighet med sändningstillståndens krav. Samtliga företag sänder program på de nationella minoritetsspråken, och SR sänder sedan många år också på andra språk. Program produceras också om, för och av de berörda grupperna, ibland med särskilda målgrupper. De inhemska minoritetsspråken samiska, finska och meänkieli intar en särskild ställning, både vad gäller sändningstimmar och resurser. Romani chib har precis börjat få sin plats i företagens programverksamhet. Jämförelsen försvåras dock av att antalet sändningstimmar på övriga minoritetsspråk inte särredovisas, vilket också har påpekats av Granskningsnämnden.

Insatserna ökar på flera områden. Samtliga bolag har antagit policydokument på området, som bl.a. föreskriver att de ska spegla det mångkulturella Sverige. Arbete pågår med att integrera mångfaldsaspekten i hela verksamheten, bl.a. genom inrättande av särskilda tjänster för detta. Både SR och UR har ökat det totala antalet sändningstimmar för språkliga och etniska minoriteter, och SVT har ökat antalet sändningstimmar på alla språk utom finska som dock har fått bättre sändningstider och därmed fler tittare. Det nordiska samarbetet uppges fungera väl och är även uppskattat av de berörda grupperna.

Kommittén anser att språkliga och etniska minoriteters tillgänglighet till public service även fortsättningsvis bör vara ett prioriterat område och att målsättningen bör vara att tillgängligheten ska fortsätta att förbättras. Detta kan göras på många olika sätt, exempelvis genom förändrade sändningstider, bättre utnyttjande av den digitala tekniken eller företagens webbplatser. Det bör vara programföretagen som bestämmer den närmare inriktningen på hur detta kan ske. Programföretagen bör även kontinuerligt följa utvecklingen i andra länder för att kunna ta till sig goda exempel.

Programföretagens arbete med att låta ett mångfaldsperspektiv genomsyra verksamheten är bra och bör uppmuntras. SR:s mångfaldssekretariat och SVT:s mångkulturella centrum bör kunna ge positiva effekter när det gäller att låta mångfaldsfrågor integreras i hela verksamheten.

Kommittén förutsätter att programföretagen för att kunna prioritera och säkerställa att rätt åtgärder vidtas har ett mycket nära samarbete med representanter för de berörda grupperna. Kommittén förutsätter också att arbetet redovisas tydligt i företagens public service-redovisningar. Detta avser även de områden där det inte finns direkt kvantifierbara mål.

14 Jämställdhet

Av kommitténs direktiv framgår följande:

I 6 kap. 1 § radio- och TV-lagen (1996:844) föreskrivs att programverksamheten som helhet ska präglas av det demokratiska statsskickets grundidéer samt principen om alla människors lika värde och den enskilda människans frihet och värdighet. Denna bestämmelse gäller för alla typer av radio- och TV-sändningar som omfattas av lagen.

Av regeringens proposition *Radio och TV i allmänhetens tjänst*¹ framgår att uttrycket ”alla människors lika värde och den enskilda människans frihet och värdighet” avser de sidor av demokrati-begreppet som anknyter till bl.a. förhållandet mellan människor, t.ex. fördömande av rasism, våld och brutalitet samt hävdande av jämställdhet mellan kvinnor och män. I propositionen anges vidare att programverksamhetens utformning och innehåll bör utgå från ett perspektiv präglat av jämställdhet mellan kvinnor och män.

Kommittén ska analysera om villkoren om redovisning av programverksamheten i detta hänseende är tillräckliga för att bedöma om programföretagen uppfyller kraven. Programföretagens sändningstillstånd reglerar inte uttryckligen jämställdhetsfrågan utöver det som nämns i förarbetena.

14.1 Sveriges Radio

SR redovisar inte jämställdhet som ett särskilt område i sin public service-redovisning. Kön är istället tillsammans med bl.a. funktionshinder och etnicitet ett av de områden som ingår i SR:s arbete med mångfald (se kapitel 12 och 13).

SR har tillställt kommittén sin jämställdhetspolicy, som har tagits fram av företagets jämställdhetskommitté och som reglerar

---

¹ Prop. 2000/01:94, s. 32, bet. 2000/01:KrU8, rskr. 2000/01:268.

jämställdhetsarbetet utifrån villkoren i radio- och TV-lagen. Enligt denna finns mål och konkreta åtgärder både på enhetsnivå och företagsövergripande nivå som följs upp regelbundet.

Inom programverksamheten ska SR enligt policyn vara ett föredöme på jämställdhetsområdet och arbeta aktivt med att ändra traditionella mans- och kvinnobilder, spegla samhället men också redovisa snedbalanser, visa förebilder och aktivt leta medverkande och experter av det underrepresenterade könet. På personalområdet gäller bl.a. att könsfördelningen ska vara jämn i yrkesgrupper och arbetsgrupper, att ingen lönediskriminering eller sexuella trakasserier får förekomma samt att det ska gå att förena arbete och föräldraskap.

Inga externa undersökningar har genomförts av hur jämställdheten ser ut inom företaget. De uppgifter som finns tillgängliga i SR:s personalberättelse för år 2003 visar att könsfördelningen inom olika yrkeskategorier idag är relativt jämn, förutom bland tekniker där män dominerar kraftigt (92 procent av de tillsvidareanställda teknikerna är män) och bland administratörer (den enda gruppen med fler kvinnor (76 procent) än män). Även bland anställda musiker och chefer är männen i ganska stor majoritet med 69 respektive 64 procent av de tillsvidareanställda. Medellönerna är i princip lika för män och kvinnor, förutom bland cheferna där männens löner ligger något högre.

14.2 Sveriges Television

Enligt SVT:s jämställdhetspolicy ska jämställdheten vägas in i programutbudet både avseende ämnesval och inriktning och i andelen medverkande av respektive kön. Det långsiktiga målet är att andelen kvinnor eller män bland de medverkande ska vara lika eller avvika med maximalt tio procent. Mål finns också uppsatta för personalpolitiken, bl.a. gällande lika andel män och kvinnor bland chefer och inom kompetensområden, prioritering av underrepresenterat kön vid rekrytering, hänsyn till föräldraledighet, ett totalt förbud mot sexuella trakasserier och att lönerna ska vara lika eller maximalt avvika med tre procent år 2005. Jämställdhetsperspektivet ska enligt policydokumentet integreras i all planering och ledningsverksamhet.

För att uppnå dessa mål finns konkreta handlingsplaner på flera områden. Systematisk uppföljning och rapportering ska ske

löpande och programansvariga är skyldiga att försöka finna ett likvärdigt kvinnligt alternativ till varje manlig expert, kommentator eller känd person. Faktabanker med förslag på alternativa intervju-personer håller på att byggas upp. Som stöd för arbetet används bl.a. en särskild handlingsplan som har tagits fram för enheten Nyheter och Samhälle. Varje enhet inom SVT ska upprätta en plan för jämställdhetsarbetet som varje år ska redovisas för jämställdhetskommittén.

Jämställdhetsarbetet inom SVT har enligt företaget gett resultat på flera områden. Exempelvis är andelen kvinnor och män bland reportrarna idag lika stor och SVT uppger att löneskillnaderna mellan män och kvinnor är mycket små. Under år 2003 har instrument för att sätta upp mätbara mål på området utarbetats och en jämställdhetsdag har hållits. SVT har också inrättat ett årligt jämställdhetspris, Prix Egalia, som går till det program som bäst främjat jämställdhetsfrågor.

Som underlag för jämställdhetsarbetet används också undersökningar av jämställdheten i nyhetsutbudet, som på SVT:s uppdrag gjorts av oberoende forskare. Ett exempel är på en sådan studie är undersökningen *Kvinnor och män i nyhetsutbudet*² som beskriver representationen av män och kvinnor i nyhetsprogrammen. Rapporten har enligt SVT bl.a. lett till att jämställdhetskrav skrivs in i alla programkontrakt där det är motiverat. Någon studie av det totala programutbudet finns inte.

Enligt studien dominerar männen inom alla kategorier bland dem som *intervjuas* i nyhetsprogrammen. Fördelningen är mest skev i Aktuellt och Rapport (en fjärdedel kvinnor) och jämnast i regionala Västerbottensnytt där andelen kvinnor är 45 procent. Generellt är andelen kvinnor något högre i de regionala sändningarna än i rikssändningarna. Kvinnor får oftast yttra sig i egenskap av privatpersoner och oftast om sociala frågor. Andelen kvinnliga intervju-personer ökade under åren 1990–1995 men har sedan dess minskat.

Bland *reportrarna* som har gjort inslagen är könsfördelningen mest ojämn i Östnytt och Rapport där männen dominerar och Värmlandsnytt och Tvärsnytt där kvinnorna dominerar. Jämnast fördelning har ABC, Mittnytt och Gävledalanytt. I snitt har regionalnyheterna lika andel män som kvinnor som producerar inslag medan andelen inslag gjorda av kvinnor i riksnheterna upp-

---

² Löfgren & Wiik 2003.

går till en tredjedel. Även ämnesfördelningen mellan män och kvinnor är ganska jämn i regionalnyheterna medan riksnyheter har en större andel män framför allt i kategorin ”hårda nyheter” (ekonomi, utrikes, politik). Ämnet med störst andel kvinnor är sociala frågor, men eftersom traditionellt manliga ämnen dominerar innehållet blir dessa även vanligast bland kvinnliga reportrar.

14.3 Sveriges Utbildningsradio

UR redovisar inte jämställdhetsaspekter på programverksamheten eller i övrig verksamhet i sin public service-redovisning. Däremot nämns ett gemensamt projekt mellan UR och Jämställdhetsombudsmannen (JämO) där man under år 2003 kartlade lönerna för kvinnor och män inom företaget. Undersökningen visade enligt UR på ett behov av fler män exempelvis i administrationen och bland producenter och projektledare och fler kvinnor i tekniska yrken som serviceingenjörer, fotografer och ljudtekniker.

Enligt UR:s jämställdhetspolicy ska företaget i enlighet med jämställdhetslagen och radio- och TV-lagen verka för jämställdhet i programverksamheten, för en jämnare könsfördelning i programutbudet, för att bryta traditionella könsrollsmönster och visa publiken alternativ, för att uppmärksamma jämställdhets- och könsrollsproblem (även vid inköp) och för att utvärdera utbudet kontinuerligt. På personalsidan gäller att företaget ska ge lika möjligheter till anställning, utbildning och utveckling, verka för jämn könsfördelning inom yrkes- och arbetsgrupper, underlätta kombinationen av föräldraskap och arbete, verka för lika lön till män och kvinnor samt ta med jämställdhetsfrågan i allt utvecklings- och utbildningsarbete.

Enligt UR:s årsredovisning för år 2003 är merparten av företagets chefer, arbetsledare och administratörer kvinnor medan männen dominerar på de tekniska befattningarna.

14.4 Slutsatser och förslag

Jämställdhet mellan kvinnor och män är en självklar del av den demokratiska grundtanken om alla människors lika rättigheter. Regeringens mål för den nationella jämställdhetspolitiken säger att kvinnor och män ska ha samma möjligheter, rättigheter och

skyldigheter inom livets alla områden. De konkreta mål som satts upp rör bl.a. makt och inflytande, ekonomiskt oberoende, företagande och arbete, utbildning och utveckling av personliga ambitioner, intressen och talanger, ansvar för hem och barn samt frihet från könsrelaterat våld.

Även om hävdande av jämställdhet mellan kvinnor och män följer av den s.k. demokratibestämmelsen i radio- och TV-lagen (och därmed gäller all radio och TV som omfattas av lagen) finns det enligt vår uppfattning anledning att understryka den roll som public service-företagen kan och bör spela på området. SR, SVT och UR har genom sitt programutbud möjlighet att nå en stor publik och därmed möjlighet att påverka attityder och skeenden i samhället. Det är viktigt att jämställdhetsperspektivet är en utgångspunkt i all programverksamhet inom företagen.

Idag är schabloniserade och stereotypa bilder av män och kvinnor samt av könsroller och maktstrukturer vanliga i samhället. Också medierna har en del i detta. Public service-företagen kan, genom att undvika att visa stereotypa bilder och traditionella könsroller och istället ta fram positiva exempel, bidra till en utveckling mot ett mer jämställt samhälle. Public service bör också kunna bidra till att motverka den sexualisering av det offentliga rummet som många upprörs över idag, inte minst genom att fungera som en motbild till andra medier.

Detta är också helt i överensstämmelse med de mål som programföretagen skisserar i sina respektive policydokument på jämställdhetsområdet. Kommittén kan konstatera att alla tre bolagen strävar efter att arbeta i linje med de principer som nämns i förarbetena till dagens public service-uppdrag och att programföretagens mål är likartade. Det är tydligt att SR, SVT och UR ser sin egen viktiga roll i jämställdhetsarbetet.

Det arbete som hittills bedrivits inom företagen, som det redovisas i deras public service-redovisningar och årsredovisningar, har framför allt gett resultat i den interna personalpolitiken och på områden som är lätta att mäta. Som exempel kan nämnas andelen kvinnliga reportrar eller chefer inom respektive företag. De undersökningar av SVT:s programverksamhet som har genomförts visar att det finns utrymme för ytterligare förbättringar. Det är angeläget att programföretagen strävar efter att kvinnor och män representeras på ett likvärdigt sätt i all programverksamhet och inom alla programgenrer. Det är också angeläget att företagen löpande genomför analyser av hur beslut i programverksamheten

påverkas av ett perspektiv präglat av jämställdhet. Företagens redovisning på detta område kan också bli tydligare, framför allt hos SR och UR som idag inte redovisar sitt jämställdhetsarbete i sina public service-redovisningar.

Kommittén anser att det arbete som bedrivs inom SVT, där man tar hjälp av utomstående forskare för att få fram underlag för jämställdhetsarbetet, är lovvärt och kan fungera som ett gott exempel för övriga programföretag. Programföretagen bör kunna genomföra sådana undersökningar i nära samarbete. Programföretagen har ett stort ansvar att genomföra de målsättningar som tecknas i policydokumenten och att följa upp och redovisa arbetet så att allmänheten kan ta ställning till hur uppdraget genomförs.

15 Utbildningsprogram

Av utredningsdirektiven framgår att kommittén ska analysera och bedöma hur UR:s uppdrag bäst kan tas tillvara i framtiden. Kommittén ska utgå från en tidigare utrednings tre alternativa förslag till organisation av UR.¹ Frågor som rör organisation, sändningsutrymme, finansiering samt förutsättningar för samarbete med utbildningsinstitutioner ska särskilt övervägas.

Kommittén ska också, beroende på utfallet av analysen och bedömningen, lämna förslag om hur utbildningsprogrammen ska hanteras i framtiden.

15.1 Utredningen Radio och TV i allmänhetens tjänst

Den särskilde utredaren konstaterade år 2000 att det fanns goda skäl för att utbildningsprogram i radio och TV skulle vara en del av public service-utbudet. Att allmänna eller folkbildande program skulle vara en del av UR:s uppdrag ansåg utredaren däremot inte vara helt oproblematiskt. Program som saknar ett uttalat utbildningssyfte kan vara svåra att skilja från liknande program som produceras av SVT respektive SR.

Utredaren valde att inte lämna ett färdigt förslag utan i stället peka på några möjliga handlingsvägar för UR i framtiden. Angående frågeställningen om utbildningsprogram ska vara en del av public service-utbudet menade utredaren att det fanns starka skäl för att anse att så var fallet. Han förordade också att UR:s verksamhet även fortsatt skulle finansieras via TV-avgiften.

Utredaren konstaterade att det fanns en stor potential för utbildningsprogram i framtiden men menade att de måste ges bättre förutsättningar i det samlade public service-utbudet för att denna potential skulle kunna utnyttjas bättre. För att det skulle bli

---

¹ *Radio och TV i allmänhetens tjänst – ett beredningsunderlag*, SOU 2000:55

möjligt behövde ett antal problem få sin lösning. Det rörde sig bl.a. om att UR delvis lämnat sitt ursprungliga uppdrag att producera program för utbildningsväsendet. Utredaren menade vidare att UR hade oklara målsättningar och en otydlig programprofil vilket medfört gränsdragningsproblem gentemot SVT och SR. Utredaren ansåg dessutom att UR hade en undanskymd tillvaro i public service-kanalerna och att företaget upplevdes som otydligt av användarna.

Utredningen presenterade tre alternativ till framtida organisation och verksamhet. Alternativen var följande:

1. UR organiseras och finansieras som idag men ges förbättrade förutsättningar.
2. UR integreras i de övriga public service-företagens verksamhet i syfte att stärka utbildningsprogrammets ställning och det samlade folkbildningsansvaret.
3. UR behåller sin ställning som självständigt public service-företag men verksamheten renodlas mot utbildningsprogram. SVT och SR tar över de folkbildande/allmänna programmen.

Alternativen utgick från att det fanns fler än en organisatorisk lösning för att komma tillrätta med problemen kring utbildningsprogrammets ställning i public service-verksamheten. Alternativen utgick också från utredningsdirektivet om att stärka folkbildningsinslaget inom public service-utbudet totalt sett.

Utredaren ansåg att det fanns anledning att under tillståndsperioden utreda förutsättningarna för en omorganisation av public service-verksamheten till ett sammanhållet företag med decentraliserad organisation. Inom ramen för gällande organisationsstruktur förordade dock utredaren alternativ ett som den bästa lösningen.

Remissvar och yttranden

De remissvar som berörde utbildningsprogrammets ställning inom public service var eniga med den särskilde utredaren om att utbildningsprogram var en del av public service-verksamheten. Flera yttranden berörde också UR:s oklara uppdrag och ansåg att det fanns behov av att tydliggöra programbolagets roll.

Distansutbildningsmyndigheten (Distum) konstaterade att en public service-uppgift inom utbildningsområdet måste vara att trygga svagare grupper tillgång till kunskapsförsörjning. Detta

hade blivit än viktigare eftersom samhällsutvecklingen innebar att i princip alla medborgare hade behov av livslångt lärande. Distum underströk vidare vikten av att UR samverkar med det offentliga utbildningsväsendet och folkbildningen. Distum ansåg också att UR:s huvudsakliga uppgift borde vara att producera program som stödjer den enskildes lärande när denne deltar i en organiserad utbildning.

Statskontoret delade utredningens uppfattning att UR bör bli föremål för vidare utredning avseende oklarheterna i uppdraget.

Skolverket ansåg att UR hade glidit ifrån sitt ursprungliga uppdrag att producera program för utbildningsväsendet och föreslog att utbildningsprogram skulle ges en tydlig koppling till läroplaner och andra styrdokument. Skolverket tyckte ändå att UR hade en viktig roll även när det gällde sådana program som inte är exklusivt framtagna för bruk i skolor.

Göteborgs universitet menade att UR hade en oklar profil vilket var ett resultat av att statsmakterna varit otydliga i sitt uppdrag till UR men också en följd av att UR själv definierat uppdraget. Universitetet riktade kritik mot utredarens förslag om oförändrade villkor för UR och menade att det behövdes snabba åtgärder i stället för att skjuta på beslutet om förändring av uppdrag och organisation.

Sveriges Television (SVT) argumenterade för alternativ tre i utredningen, dvs. att verksamheten skulle renodlas mot utbildningsprogram och att SVT och SR skulle ta över ansvaret för de folkbildande/allmänna programmen och få motsvarande resursförstärkning. Det skulle enligt SVT betyda att oklarheter i gränsdragningen mellan UR och SVT skulle försvinna och att tablåläggningen skulle underlättas. SVT konstaterade att utredningens alternativ ett förutsatte att UR gavs ett folkbildande uppdrag, vilket vore olyckligt eftersom det skulle skapa ytterligare oklarheter om gränsdragningen mellan programföretagen. SVT ansåg att det fanns starka argument för att finansiera produktion av utbildningsprogram med andra medel än TV-avgiften, t.ex. skattemedel.

Sveriges Utbildningsradio (UR) stödde utredarens alternativ ett, dvs. att bolaget organiseras och finansieras som hittills men ges förbättrade förutsättningar. UR ansåg att företagets pedagogiska kompetens, i kombination med den nya organisationen med medieintegrerade redaktioner som kan bedriva projekt över flera plattformar, talade för ett sammanhållet UR. UR ansåg sig behöva

bättre sändningstider i SVT och SR för att kunna fullgöra sitt uppdrag.

Regeringens proposition och riksdagens beslut

I propositionen *Radio och TV i allmänhetens tjänst 2002–2005* (prop. 2000/01:94) anförde regeringen att UR var en viktig resurs inom public service-verksamheten som borde tas tillvara. Regeringens förslag blev att UR i större utsträckning än idag skulle koncentrera sina insatser på utbildningsprogram och att företaget skulle stärka sin samverkan med SR och SVT, bl.a. om folkbildningsuppdraget. Regeringen anförde också att det som tidigare ska finnas möjlighet för användare att framföra synpunkter och önskemål på verksamheten och tillade att detta i särskilt hög grad ska gälla olika instanser inom utbildningsväsendet. Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens förslag.

Beslutet ledde till vissa förändringar i UR:s sändningstillstånd. Det avsnitt som behandlar utbildningsprogrammets ställning i verksamheten slår fast att UR ska koncentrera sin programverksamhet till utbildningsområdet jämfört med föregående tillståndperiod. Sändningstillståndet betonar också behovet av samråd med utbildningsväsendet. Programverksamheten ska utformas så att den som helhet präglas av folkbildningsambitioner, en skrivning som är likalydande för alla tre public service-företagen. I anslagsvillkoren för UR och de övriga public service-företagen konstateras dessutom att SVT, SR och UR genom överenskommelser ska lösa samarbetet kring program som inte primärt är avsedda för att användas i utbildningssammanhang.

15.2 UR:s programverksamhet

UR har sedan starten år 1977 haft till uppgift att tillgodose behovet av ljud- och bildprogram för olika delar av utbildningsväsendet. Programverksamheten ska inriktas på att förstärka, bredda och komplettera de insatser som görs av andra inom utbildningsområdena förskola, skola, högskola och vuxenutbildning. Programföretaget omsatte år 2003 drygt 316 miljoner kronor och hade vid utgången av året 267 tillsvidareanställda.

UR sänder radio- och TV-program i SR:s och SVT:s frekvensutrymme. Sändningsrätten förutsätter överenskommelser mellan UR och SR och SVT om fördelning och placering av sändningstid.

Tabell 15.1. UR:s sändningar i TV och radio 2003 (timmar/år)

	TV	Radio
Förstasändning	217	296
Återutsändning och repris	591	288
<i>Totalt</i>	<i>808</i>	<i>584</i>

Källa: UR:s public service-redovisning år 2003.

År 2003 sände UR 808 timmar TV och 584 timmar radio inklusive återutsändningar och repris. Andelen återutsändningar och repris är större i TV än i radio.

Tabell 15.2. UR:s TV-sändningar 1997–2003 (timmar/år)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Förstasändning	187	186	204	170	188	185	217
Återutsändning och repris	529	667	631	617	528	578	591
<i>Totalt</i>	<i>716</i>	<i>853</i>	<i>835</i>	<i>787</i>	<i>763</i>	<i>763</i>	<i>808</i>

Källa: UR:s public service-redovisningar år 1998–2003.

Sett över en längre period har antalet förstasändningar i TV pendlat mellan 185 och 217 timmar per år. Den totala sändningsvolymen har också varierat, bl.a. beroende på tablåläggning, nattsändningar för bandning och mängden timmar sända på sommaren.

En tydlig trend är den ökade andelen inköpta program. Företagets statistik visar att andelen inköp utgjorde i genomsnitt 27 procent av det totala antalet producerade timmar under den förra tillståndsperioden (1997–2001). Under innevarande tillståndsperiod är andelen hittills, med de två första åren redovisade, ca 40 procent.

Tabell 15.3. UR:s radiosändningar 1997–2003 (timmar/år)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
1:a sändning	852	709	692	605	718	281	296
Återutsändning och repris	802	797	831	679	857	280	288
<i>Totalt</i>	<i>1 654</i>	<i>1 506</i>	<i>1 523</i>	<i>1 284</i>	<i>1 575</i>	<i>561</i>	<i>584</i>

Källa: UR:s public service-redovisningar år 1998–2003.

UR:s sändningsvolym i radio är något svårare att jämföra över tid, bl.a. på grund av att antalet program från UR i de regionala P4-sändningarna har minskat. Ett program som sänds över många regionala P4-stationer räknas som en sändning på varje ställe. Från och med år 2002 har UR kraftigt ökat sina sändningar i P4 riks och minskat regionalt sända program i P4 vilket gör att det ser ut som om antalet sända timmar har minskat mer än de faktiskt gjort.

Om man istället ser till UR:s redovisning av produktionsvolym kan man dock konstatera att den har minskat från 580 radiotimmar år 2000 till 265 år 2003, dvs. mer än halverats på tre år.

Tillgänglighet och användning

En stor del av UR:s utbud i TV har sändningstider då få människor tittar på TV. På bästa sändningstid hade UR:s program mellan 300 000 och 400 000 tittare år 2003.² De flesta programmen sändes på andra tider och nådde då mellan 50 000 och 150 000 tittare.

UR:s sändningar i radio fördelar sig på kanalerna P1, P2, P3 samt P4 riks och regionalt. Kanalerna har olika profil och generellt sett är radiolyssnande mer bundet till vissa kanaler än till särskilda program. Radiolyssnande är också tvärtemot TV-tittande en aktivitet som sker på morgnar och på dagtid, dvs. bara i begränsad utsträckning på kvällen.

UR:s kvällsblock i P1 hade omkring 20 000 lyssnare år 2003. UR har också haft ett block på tidig onsdagskväll i P3 vilket har samlat i genomsnitt ca 70 000 lyssnare. I P4, som är den största och mest publika radiokanalen, hade UR mellan 300 000 och 400 000 lyssnare

² Bästa sändningstid definieras i Nordicom's rapport MedieSverige 2001/2002 som program som startar i intervallet 19.00–21.59.

på helgmorgnarna och cirka 200 000 lyssnare på sitt program tidig vardagkväll i samband med SR:s Barnradion³.

Tabell 15.4. Utlåning från AV-Mediecentralerna, antal enheter (kassett eller liknande)

	2001	2002	2003
TV	372 000	385 000	534 000
Radio	175 000	150 000	130 000

Källa: AV-Mediecentralerna/UR.

Efteranvändningen av UR:s program inom utbildningsväsendet undersöks vartannat år av SCB på UR:s uppdrag. Det finns dessutom utlåningsstatistik att tillgå från landets AV-Mediecentraler. UR:s sammanställning av statistiken visar på en tydlig ökning för TV-program under de första två åren av den nuvarande tillståndsperioden.⁴ Prognosen för 2004 pekar mot en ytterligare ökning till upp emot 600 000 lån. UR:s egen förklaring till den positiva trenden är att det sannolikt rör sig om en samlad effekt av starkare koncentration på utbildningsprogram, ökad marknadsföring och ökad tillgång till information om UR:s utbud via Internet. Den sjunkande utlåningen av radioprogram kan troligen delvis förklaras med den minskande andelen nyproduktion av utbildningsprogram för radio.

Av SCB:s undersökning framgår bl.a. att 80 procent av alla mellanstadie lärare använt bild- och ljudmedier från UR.⁵ Motsvarande siffror för lågstadiet är 64 procent och för högstadiet 74 procent. I gymnasieskolan har 58 procent av lärarna använt UR:s material.

Som komplement till sändningsverksamheten i radio och TV och utlåningsverksamheten via AV-Mediecentralerna har UR byggt upp en verksamhet på Internet. Verksamheten avser att fylla flera funktioner som t.ex. programinformation, ökad tillgång till programmen samt information om företaget. På webben finns också pedagogiskt material och fördjupningar kring olika program.

³ I antalet lyssnare ingår inte förskolebarn, som är den egentliga målgruppen, eftersom de inte ingår i RUAB:s statistik av integritetsskäl.

⁴ UR:s *omvärld*, rapport 3. UR 2004.

⁵ *Lärarnas Medieanvändning* UR 2004.

En viktig del av UR:s verksamhet på Internet är Mediebiblioteket. UR:s avsikt med Mediebiblioteket är att lagra information om UR:s produktioner i en databas som ska kunna användas av lärare, elever och andra intresserade. I Mediebiblioteket finns också ljud- och bildfiler till de program där UR löst de upphovsrättsliga frågorna.

Utbildningsprogrammets ställning

Hur UR levt upp till kravet att koncentrera sin programverksamhet till utbildningsområdet jämfört med föregående tillståndsperiod har undersökts av Institutionen för journalistik och masskommunikation vid Göteborgs universitet (JMG) på Granskningsnämndens uppdrag samt av UR självt.⁶ Det rör sig om relativt korta undersökningsserier. Granskningsnämndens mätningar går tillbaka till år 2000 medan UR började mäta vid nuvarande tillståndsperiods början år 2002.

Undersökningarna är inte helt jämförbara eftersom de har olika kriterier för klassificering av programmen. JMG har dessutom begränsat mätningarna till UR:s TV-utbud, medan UR:s egna mätningar omfattar såväl radio som TV. Oavsett skillnaderna visar båda undersökningarna samma trendmässiga utveckling mot en ökad andel utbildningsprogram.

Tabell 15.5. Programtyper i UR:s TV-utbud, andel i procent

	2000	2001	2002	2003
Utbildningsprogram	32	43	60	65
Folkbildningsprogram	63	49	38	29
Annat, fiktion ⁷	5	8	2	6
	100	100	100	100

Källa: Granskningsnämnden 2004.

Undersökningens kriterier för att ett program ska klassas som utbildningsprogram är:

- att någon form av kursmaterial förekommer,

⁶ *Svensket TV-utbud 2003* (Granskningsnämnden 2004) samt UR:s public service-redovisning 2003

⁷ År 2000 och 2001 ingår även barnprogram i denna kategori. Fr.o.m. år 2002 har JMG upphört med ämneskategorin barnprogram.

- att det omfattar minst tre avsnitt
- att UR anger att programmet direkt vänder sig till skolväsendet som målgrupp eller explicit benämner det som ett utbildningsprogram.

Undersökningarna visar att andelen utbildningsprogram har fördubblats under de fyra år mätningar skett.

Tabell 15.6. UR om utbildningsprogram och folkbildningsprogram, andel i procent av programutbud i radio och TV

	Folkbildningsprogram		Utbildningsprogram	
	2002	2003	2002	2003
Radio	37	49	63	51
TV	36	5	64	95
<i>Totalt</i>	<i>36</i>	<i>30</i>	<i>64</i>	<i>70</i>

Källa: UR:s public service-redovisningar åren 2002 och 2003.

UR:s definitioner ser något annorlunda ut och leder också till en högre andel utbildningsprogram än JMG:s. Utbildningsprogram enligt UR:s definition kännetecknas av:

- att den primära målgruppen är utbildningsinstitutioner som bedriver formellt och/eller ickeformellt lärande
- att programmet har ett uttalat pedagogiskt syfte och tar sin utgångspunkt i läroplaner eller liknande
- att det finns en uttalad kursanknytning
- att det finns pedagogisk handledning, alternativt att en bok eller ett häfte ingår.

UR:s egen undersökning redovisar också andelen utbildnings- respektive folkbildningsprogram fördelat på radio och TV. Enligt den har folkbildningsprogrammen minskat kraftigt i TV-utbudet och återfinns framför allt i radioutbudet för vuxna.

Det är stora skillnader mellan JMG:s och UR:s mätningar av andelen utbildningsprogram för TV år 2003. JMG har 65 procent utbildningsprogram medan UR har cirka 95 procent. Samma differens i resultat uppvisas inte i mätningarna för år 2002 och det har inte gått att få någon entydig förklaring till dessa skillnader.

Samverkan med utbildningsväsendet

UR:s sändningstillstånd för innevarande period innebar ett förtydligande av kravet på samverkan med användarna. UR har i sina public service-redovisningar för åren 2002 och 2003 beskrivit hur man hanterat frågan om kontakt och samverkan med användare och publik. På företagsnivå sker samverkan med ett antal institutioner som t.ex. Centrum för flexibelt lärande, Myndigheten för skolutveckling och Skolverket. UR är också en aktiv part i Samverkan för nätbaserad högskoleutbildning (SNH) som är en samverkansorganisation mellan ett antal högskolor och Utbildningsradion. UR har också kontakt med organisationer på folkbildningsområdet och har fört en dialog med arbetsmarknadens parter om utbildningsbehov och framtidsvisioner.

När det gäller förskola och ungdomsskola, som är decentraliserade verksamheter i kommunal regi, framhåller UR de regionalt placerade mediepedagogernas arbete. Syftet med deras verksamhet är enligt UR att vara närvarande i olika utbildningsmiljöer regionalt och lokalt.

Produktionskostnader

I SOU 2000:55 berördes det faktum att det byggts upp parallella produktionsresurser i public service-bolagen. Utredaren konstaterade att de omfattande tekniska resurser UR byggt upp på sikt riskerade att bli en ekonomisk belastning för ett företag av UR:s storlek.

Ett mått på kostnadseffektivitet är kostnaderna per producerad radio- respektive TV-timme. En jämförelse mellan UR:s och de övriga public service-företagens produktionskostnader försvåras av skillnader mellan olika programgenrer och de olika redovisningsmetoder företagen använder sig av.

UR menar att det är svårt att ta fram ett relevant produktivitetmått för verksamheten då den ofta omfattar flera olika medier i samma produktion. De egentliga kostnaderna för t.ex. en TV-produktion innefattar också kostnader för Internet, Mediebibliotek, marknadsföring och vidareanvändning. Enligt UR har det visat sig omöjligt att utforma en mätmetod som tar alla dessa aspekter i beaktande och UR räknar inte heller in de kostnaderna när de redovisar sina kostnader för programproduktion.

Vi har utgått från de kostnader UR har för *direkt programproduktion* exklusive distributionskostnader år 2003.⁸ Dessa utgör 57 procent av UR:s omsättning. UR har dessutom kostnader för övrig programproduktion motsvarande ytterligare 18 procent av omsättningen, vilket bl.a. innefattar kostnader för Internet, Mediebibliotek och marknadsföring.

Merparten av UR:s kostnader för direkt programproduktion, 83 procent, hänför sig till TV-produktion. Våra beräkningar är gjorda för att kunna jämföra kostnaderna mellan UR och SVT avseende denna produktion. För att det ska vara möjligt har anpassningar gjorts av de siffror företagen som redovisar i sina respektive public service-redovisningar och i kompletterande material till kommittén. De kostnader som redovisas nedan avser kostnaderna för den direkta programproduktionen exklusive kostnader för distribution.

UR har inte kunna särredovisa kostnader för inköp och produktionsutläggningar. För att kunna jämföra har vi därför lagt till SVT:s kostnader för inköp och utlägg i beräkningsunderlaget.⁹ Vi har dessutom kompletterat med uppgifter från SVT för programkategorin Fakta, som i vissa avseenden kan anses likna UR:s produktion.

Tabell 15.7. Produktionsvolym och resursinsats för TV-produktion, inkl. inköp och produktionsutläggningar

	<i>Producerade timmar</i>	<i>Kostnader, tkr</i>	<i>Kostnad/tim, tkr</i>
UR	212	136 900	646
SVT totalt	6 973	2 336 300	335
SVT Fakta ¹⁰	1 205	549 700	456

Källa: SVT:s och UR:s public service-redovisningar 2003.

Av underlaget framgår att UR:s genomsnittliga kostnad per producerad timme är nästan dubbelt så hög som SVT:s och drygt 40 procent högre än SVT:s programkategori Fakta. Utöver dessa kostnader har UR, till skillnad från SVT, kostnader för övrig programproduktion. Dessa uppgår till drygt 50 miljoner kronor.

⁸ UR:s public service-redovisning 2003

⁹ SVT:s public service-redovisning 2003

¹⁰ Sända timmar år 2003.

Tabell 15.8. UR:s produktionsvolym för radio och TV fördelade på produktionskategorier, timmar per år (mkr)

	2003
<i>TV</i>	
Egenproduktion/samproduktion	136
Inköp	71
Utläggningar	5
<i>Totalt</i>	<i>212</i>
<i>Radio</i>	
Egenproduktion/samproduktion	260
Inköp	3
Utläggningar	2
<i>Totalt</i>	<i>265</i>

Källa: UR:s public service-redovisning 2003.

Ett bättre mått på kostnadseffektiviteten i programbolagen än den ovan redovisade är kostnaden för *egenproduktion*. Egenproduktion är generellt sett avsevärt dyrare än inköpta program. Förhållandet mellan egenproduktion och inköp skiljer sig också åt mellan bolagen. En tredjedel av UR:s totala produktion år 2003 är inköpta program medan de bara utgör ca en fjärdedel av SVT:s.

UR har som nämnts tidigare inte kunnat särredovisa kostnaderna för inköpta program, utlägg och egenproduktion. UR har framhållit att inköpta program kräver särskild hantering för att kunna fungera i utbildningssituationer vilket gör att produktionskostnaden för UR:s inköpta program blir större än SVT:s. SVT har till kommittén redovisat kostnaderna för egenproduktion för såväl det totala utbudet som programkategorin Fakta.¹¹

Av SVT:s public service-redovisning för år 2003 framgår att den genomsnittliga kostnaden för en inköpt TV-timme är 190 000 kronor. Om vi gör antagandet att en inköpt timme blir 30 procent dyrare om den ska anpassas till utbildningssammanhang blir UR:s kostnad för en inköpt timme ca 250 000 kronor. Vi kan då räkna bort inköp från de produktionskostnader som redovisas i tabell 15.7. Det skulle innebära att kostnaden för UR:s egenproduktion hamnar i storleksordningen 845 000 kronor per timme att jämföra med SVT som har ett genomsnitt på 357 000 kronor. Motsvarande kostnad för SVT i programkategorin Fakta ligger på

¹¹ SVT underlag till kommittén 2004-08-12

582 000 per timme. Denna skattning av företagens egenproduktion visar att UR:s kostnader är 45 procent högre än SVT:s kostnader för programkategorin Fakta.

När det gäller UR:s kostnader för radio tvingas vi också göra ett antal antaganden eftersom SR och UR har skilda redovisningsmetoder. SR fördelar samtliga kostnader på produktionen medan UR som tidigare nämnts skiljer på kostnader för direkt programproduktion, övrig programproduktion och gemensamma kostnader.

Vi har valt att fördela UR:s gemensamma kostnader och kostnader för övrig programproduktion, sammanlagt 81,6 miljoner kronor, enligt samma förhållande som råder mellan radio- och TV-produktion dvs. 17 procent radio och 83 procent TV. Den totala kostnaden för UR:s radioproduktion blir då 50,4 miljoner kronor att fördela på 296 förstasända timmar vilket ger en kostnad av 170 000 kronor per timme. Motsvarande kostnad för SR är 48 000 kronor per timme.¹²

För att hitta en produktionskategori inom SR:s verksamhet som kan vara jämförbar med produktion av utbildningsprogram har vi även undersökt kostnaden för programområdet Aktualiteter/samhälle. Kostnaden där är 71 000 kronor per timme.

UR har anfört att det finns ett antal faktorer som är av betydelse för förståelsen av UR:s högre kostnader. Till skillnad från UR har SVT och SR låga hyreskostnader som finansieras via medelsavstående till Sveriges Radios Förvaltnings AB. Enligt UR:s beräkningar belastar detta UR:s TV-produktion med motsvarande 63 000 kronor per timme och UR:s radioproduktion med 11 000 kronor per timme.

UR anser också att det är fel att i beräkningsunderlaget för radio ta med kostnader för Mediebibliotek, marknadsföring och vissa andra kostnader. I ett underlag till kommittén beräknar UR självt snittkostnaden per förstasänd radiotimme till 147 000 kronor.¹³

Dessutom menar UR att utbildningsprogram kräver omfattande förberedelser för användning i olika utbildningssituationer, resurser för produktion av handledningar och annat pedagogiskt material samt för leverans av programinformation till Mediebiblioteket. UR har uppskattat att resursåtgången för detta arbete uttryckt i tid motsvarar 16 årsarbetare, eller 41 000 kronor per producerad timme. Ett annat sätt att uttrycka saken är att konstatera att för

¹² SR underlag till kommittén 2004-09-07. Gäller rikssända program exklusive reprisar.

¹³ UR underlag till kommittén 2004-11-02

varje producerad och inköpt TV- och radiotimme lägger UR ner 120 timmar för behovsanalyser, handledarproduktion och uppdatering av Mediebiblioteket.

UR hävdar vidare att produktionen för Kunskapskanalen innebär att den totala volymen ökar kraftigt de kommande åren och att detta ökar effektiviteten i användningen av de tekniska resurserna vilket sänker den genomsnittliga timkostnaden. I en prognos som företaget tillställt kommittén framgår det att man planerar att producera 70 procent fler timmar år 2005 jämfört med 2003.¹⁴ Av dessa förväntas dock 42 procent vara inköpta program, dvs. en ökning från 71 inköpta timmar år 2003 till 152 timmar år 2005.

Kunskapskanalen

UR och SVT startade hösten 2004 Kunskapskanalen som de driver gemensamt. Avsikten är, enligt de två företagen, att ge utbildnings- och folkbildningsprogram ett ökat utrymme inom public service och i det framtida TV-landskapet. Överenskommelsen är tidsbegränsad och omfattar tiden från starten den 27 september 2004 till och med år 2005. Kunskapskanalen sänder på kvällstid i det digitala marknätet och utnyttjar det sändningsutrymme som på dagtid används av SVT:s Barnkanalen.

15.3 UR:s synpunkter inför kommande tillståndsperiod

UR har till kommittén lämnat synpunkter och önskemål om verksamhetens inriktning, organisation och andra frågor.

Utbildningsprogrammets organisation

UR framhåller i sitt underlag att utbildningsprogrammen även i framtiden bör hanteras i ett självständigt programbolag. UR:s argument kan sammanfattas i följande punkter:

- Planering och produktion av utbildningsprogram kräver en närmare samverkan med användare än vad som gäller för andra områden och förutsätter kunskap om utbildningsbehoven i samhället.

---

¹⁴ UR underlag till kommittén 2004-10-18

- Utbildningsprogrammets slagkraft ökar genom samverkan mellan olika medier som t.ex. TV, radio, text-TV, trycksaker och Internet.
- UR har upphovsrättsliga avtal som ger utbildningsväsendet rätt att vidareanvända utbildningsprogrammen utan extra kostnad.
- Det behövs särskild kompetens för behovsanalys, planering, produktion, distribution och utvärdering av utbildningsprogram.
- Utbildningsprogrammen riskerar att marginaliseras om de utgör en del av den allmänna programverksamheten.

Utbildningsprogrammets ställning

UR menar att en rimlig balans har uppnåtts mellan programbolagets båda uppdrag att producera och sända dels utbildningsprogram som ett stöd och komplement till formell utbildning och dels kunskapsberikande folkbildande program med en pedagogisk ambition. UR anser därför att företagets uppdrag och inriktning bör kvarstå oförändrade under nästa tillståndsperiod.

Allmänna medel för särskilda utbildningsinsatser

UR har för närvarande möjlighet att söka och ta emot allmänna medel för särskilda utbildningsinsatser. De allmänna medel som UR erhållit under ett antal år har till största delen avsett kompetensutveckling av lärare. Riksdagen har även anvisat på vilka villkor UR kan ta emot allmänna medel.

UR anser att det är viktigt att möjligheten att söka allmänna medel finns beskriven med anledning av EU:s regelverk på området. För att inte tveksamhet ska uppstå bör denna möjlighet därför finnas angiven i tillståndsvillkor och förarbeten.

Arkivinslag från SVT i utbildningsprogram

UR framhåller att företaget behöver ha möjlighet att utnyttja program och inslag från SR:s och SVT:s programarkiv för att fullgöra sitt uppdrag. I prop. 2000/01:94 konstaterade regeringen att det är viktigt att UR kan använda arkivmaterial från radio och TV på rimliga villkor. UR har för närvarande ett avtal med SVT som

reglerar rätten till användning av arkivmaterial i etersändningar. Enligt UR har SVT däremot inte accepterat att dessa program ska kunna distribueras i slutna datornätverk till AV-Mediecentraler och utbildningsanordnare.

Enligt UR försvårar det företagets möjligheter att fullgöra sitt uppdrag med att förse utbildningsväsendet med utbildningsprogram. UR menar att det är viktigt att även inför kommande tillståndsperiod upprepa regeringens ställningstagande avseende tillgång till arkivmaterial samt att spridningen inte ska vara begränsad till etersändningar.

Kunskapskanalen

UR har med anledning av satsningen på Kunskapskanalen, och den ökade sändningsvolym det medger, gjort bedömningen att det kommer att behövas en ökning av produktionen av utbildningsprogram. UR menar att möjligheterna till produktivitetsoökningar är små under de närmaste åren. Programbolaget hävdar att det inte heller går att omfördela resurser från folkbildande program eftersom de huvudsakligen sänds i radio och tar en begränsad del av produktionsresurserna i anspråk. UR uppskattar därför att det kommer att behövas cirka 50 miljoner kronor utöver nuvarande medelnivå för att uppnå den önskvärda ökningen av volymen utbildningsprogram.

Sändningsrätt och frekvensutrymme

UR har sedan starten år 1978 egen sändningsrätt, vilket innebär rätten att självständigt besluta om programinnehåll och placering av program. UR menar att sändningsrätten i praktiken är begränsad eftersom de inte själva kan besluta om sändningstider utan måste förhandla med SVT och SR om sändningsutrymme.

UR föreslår att programbolaget får egen sändningsrätt i 25 procent av frekvensutrymmet i det digitala marknätet i den multiplex som reserverats för SVT:s och UR:s sändningar. UR framhåller vidare att såväl SVT som UR bör ha rätt att sända i varandras frekvensutrymme.

15.4 UR:s programverksamhet – kommitténs bedömning

Kommittén kan konstatera att UR:s verksamhet den senaste perioden fått en tydligare inriktning mot utbildningsväsendet. Mätningar tyder på en ökad koncentration på utbildningsprogram och användningen av TV-program i ungdomsskolan har ökat kraftigt. Viktiga steg har också tagits mot ett mer tillgängligt utbud i och med utvecklingen av det Internetbaserade Mediebiblioteket och satsningen på Kunskapskanalen tillsammans med SVT.

Det som är specifikt för UR som självständigt bolag inom public service-sfären är företagets uppdrag att förstärka, bredda och komplettera de insatser som görs av andra inom utbildningsområdena förskola, ungdomsskola, högskola och vuxenutbildning samt att ge utbildningsväsendet möjlighet att framföra synpunkter och önskemål på programverksamheten.

UR har däremot inte, enligt vår mening, ett direkt uppdrag att göra särskilda folkbildningsprogram. Begreppet folkbildning i samband med UR:s verksamhet har sitt ursprung i att regeringen i förarbetena till uppdraget betonade att programutbudet i samtliga programföretag som helhet ska präglas av folkbildningsambitioner. Därmed fick även UR detta inskrivet i sitt sändningstillstånd.

UR har möjligen ett indirekt uppdrag att göra andra program än kursanknutna utbildningsprogram. I sändningstillståndet konstateras att programmen ska tillgodose olika utbildningsbehov och intressen hos landets befolkning. Att det lett till en uppdelning och redovisning av programverksamheten i två kategorier, utbildningsprogram och folkbildningsprogram, har dock inget direkt stöd i sändningstillstånd eller förarbeten.

Målet för verksamheten är således att tillgodose de nämnda utbildningsområdenas behov. Kommittén anser att det innebär att man kan tänka sig andra programdefinitioner än just utbildnings- respektive folkbildningsprogram. Ett alternativ skulle kunna vara *kursanknutna utbildningsprogram* respektive *ämnesanknutna allmänbildande utbildningsprogram*. Syftet med den senare typen av program skulle vara att ge sammanhang och skapa intresse för ett ämnesområde samt att stimulera människor till fortsatta eller återupptagna studier.

Ett relevant kriterium för kursanknutna utbildningsprogram torde vara att de utgår från kursplaner och de mål som definieras där. Redan idag är ungdomsskolan och högskolan utbildnings-

områden där merparten av UR:s produktion utgörs av kursanknutna utbildningsprogram. Det är angeläget att UR även fortsättningsvis redovisar andelen kursanknutna utbildningsprogram i sin public service-redovisning.

Det kan dock vara rimligt att inom uppdraget även producera ämnesanknutna allmänbildande utbildningsprogram, kanske särskilt inom utbildningsområdet vuxna. Dagens samhälle ställer stora krav på flexibilitet och många människor kommer att byta arbetsuppgifter flera gånger under sitt yrkesverksamma liv. En väl fungerande vuxenutbildning är av stor betydelse för människors välbefinnande och förmåga till ett bra arbetsliv.

UR:s programverksamhet inom området vuxenutbildning kan troligen inte vara kursanknuten i lika hög utsträckning som i fallen ungdomsskola och högskola. Folkhögskolor och studieförbund har en mer decentraliserad pedagogisk verksamhet som i stor utsträckning styrs av deltagarna. Eftersom folkbildningen betonar medborgarrollen och människans delaktighet och engagemang, snarare än formell kompetens, blir UR:s uppgift att förstärka, bredda och komplettera de insatser som görs av andra av något annorlunda karaktär än för ungdomsskola och högskola.

En del av UR:s programverksamhet inom vuxenutbildningens område måste också ha karaktären av att vara rekryterande i den meningen att programmen ska stimulera till fortsatta eller återupptagna studier. Ett område där allmänbildande och rekryterande program kan ha stor betydelse är behoven för den stora andel av befolkningen som är född utomlands.

Man bör ha med i beräkningen att kunskapsberikande och allmänbildande program även produceras av SVT och SR. UR är dock ensamma om att i sitt tillstånd ha i uppdrag ge utbildningsväsendets olika organisationer möjlighet att framföra synpunkter och önskemål på verksamheten. För folkbildningens studieförbund och folkhögskolor, liksom för det övriga utbildningsväsendet, torde detta vara en viktig sida av UR:s uppdrag.

Kravet på UR att samarbeta med utbildningsinstitutioner är centralt, enligt kommitténs uppfattning. Det är inte helt lätt att i dag få en tydlig bild av hur samarbetet bedrivs och fungerar. Stora delar av utbildningsväsendet är decentraliserat vilket i sig kan innebära vissa svårigheter. Det är viktigt att UR finner former som verkligen garanterar att utbildningsväsendet har goda möjligheter att föra fram synpunkter och önskemål på programverksamheten. UR:s redovisning på detta område bör förtydligas väsentligt.

Utöver de medel UR erhåller från rundradiokontot för sin verksamhet har bolaget haft rätt att söka allmänna medel för programverksamhet inriktad på särskilt angelägen fortbildning av lärare. Det är kommitténs uppfattning att UR även fortsättningsvis bör ha rätt att erhålla kompletterande finansiering för denna verksamhet. En förutsättning är att UR:s integritet inte beskärs och att programmen kan produceras inom ramarna för de villkor som gäller för UR:s verksamhet. Bidragsgivningen får inte heller åberopas som skäl för att påverka programmets innehåll och utformning.

15.5 Slutsatser och förslag

Kommittén anser att utbildningsprogram är en mycket viktig del av public service-uppdraget. Utbildningssektorn i vid mening kan genom public service-radio och TV få viktiga bidrag till den verksamhet som bedrivs, ofta av annan karaktär än de som förmedlas i reguljära utbildningsformer. Etersända utbildningsprogram kan också användas utanför det formella utbildningsväsendet och har möjlighet att nå alla medborgare oberoende av utbildningsbakgrund, ekonomiska förutsättningar och geografisk hemvist. Av detta följer att kommittén anser att utbildningsprogrammen även i fortsättningen ska finansieras via TV-avgiften.

Det är kommitténs uppfattning att utbudet av utbildningsprogram i public service bör kunna spela en ännu större roll inom utbildningssektorn än den gör idag. På viktiga områden, t.ex. inom högskolan, verkar UR:s programverksamhet idag spela en relativt undanskymd roll. Vi vill därför stärka utbildningsprogrammets ställning i det samlade public service-utbudet. För att detta ska kunna ske, inom ramen för de ekonomiska resurser som står till buds, krävs ett närmare samarbete mellan programföretagen.

Det kan framstå som olyckligt att det för så närstående organisationer inom samma public service-familj har byggts upp helt parallella produktionsapparater. Det är kostsamt att ha en fullt utrustad teknikpark för radio- och TV-produktion för ett företag som bedriver en så pass begränsad produktions- och sändningsverksamhet som UR gör. Ett sätt att stärka utbildningsprogrammets ställning är ökat samutnyttjande av produktionsresurser, både inom radio och TV. Vi tror dock inte att ett sådant

ökat samutnyttjande är möjligt att åstadkomma inom ramen för dagens organisation och samarbetsformer.

De höga produktionskostnaderna inom UR jämfört med de övriga programföretagen är ett hinder om produktionen av utbildningsprogram ska öka och få en mer framträdande plats. UR har lämnat uppgifter som visar att man planerar att öka produktionsvolymen som en följd av starten av Kunskapskanalen. Om detta sker kommer kostnaden per timme att minska. Det förändrar dock inte det grundläggande förhållandet att företaget har höga produktionskostnader. UR har dessutom till kommittén framfört att driften av Kunskapskanalen kräver ökad produktion för att kunna utvecklas fullt ut och företaget har begärt 50 miljoner kronor extra per år för att klara detta.

Det kan också konstateras att det sedan tidigare kvarstår problem i kontaktytorna mellan UR och SVT, bl.a. i fråga om placeringen av utbildningsprogram i SVT:s sändningar. UR har också påpekat att det har varit svårt att få till stånd en överenskommelse med SVT som ger tillgång till arkivmaterial för programdistribution via datornätverk till skolor. Slutligen finns ett antal frågetecken kring Kunskapskanalens framtid eftersom uppgörelsen mellan SVT och UR är tidsbegränsad till utgången av år 2005 samt att både SVT och UR har framfört till kommittén att man gör anspråk på sändningsrätten. Samtliga problem tycks hänga samman med en brist på samordning inom den samlade public service-organisationen.

Kommittén anser att företagets gemensamma satsning på Kunskapskanalen är ett steg i rätt riktning. Det bör kunna ge utbildningsprogrammen en mer framträdande roll i det samlade public service-utbudet. Starten av Kunskapskanalen innebär emellertid ökade åtaganden när det gäller produktionsvolym. Det ställer krav på att båda programföretagen bedriver en effektiv produktionsverksamhet och att samarbetet dem emellan utvecklas och förbättras.

I kommitténs uppdrag ligger att, mot bakgrund av de alternativ som presenterades i SOU 2000:55, överväga en lämplig organisation för UR. Vår utgångspunkt är att värna utbildningsprogrammets ställning i det samlade utbudet. En förändring bör därför vara ägnad att balansera intresset av att å ena sidan värna UR:s självständighet som egen organisatorisk enhet och å andra sidan skapa drivkrafter för ett rationellt utnyttjande av begränsade resurser.

Vi vill understryka att UR:s pedagogiska uppdrag och företagets kontaktytor med utbildningsväsendet talar för att verksamheten bedrivs sammanhållet och självständigt även i framtiden. Detsamma gäller UR:s behov av särskilda lösningar på upphovsrättsområdet för vidareanvändning av programmen i utbildningssammanhang. Vi menar dock att produktionen av utbildningsprogram kan bedrivas mer rationellt. Betydande samordningsvinster bör kunna åstadkommas och UR bör kunna öka andelen egenproduktion i förhållande till andelen inköpta program. Vår utgångspunkt är att samordningsvinsterna bör användas för att stärka utbildnings- och folkbildningsinslagen i programverksamheten.

Vi föreslår att en kommitté får i uppdrag att arbeta fram förslag som syftar till att frigöra resurser för utbildningsprogram samt lösa de problem som finns i kontaktytorna mellan företagen som t.ex. sändningstider och arkivfrågor. Det kan vara lämpligt att kommittén är sammansatt av representanter för de tre programföretagen samt en oberoende ordförande. Också representanter för utbildningsväsendet bör knytas till arbetet. Kommitténs arbete bör bedrivas så att resultat föreligger i god tid före kommande tillståndsperiod.

UR har i dag en produktionsverksamhet som är starkt centraliserad till Stockholm. I ett utvecklat samarbete med SVT och SR skulle gemensamma produktionsresurser kunna utnyttjas och verksamheten kopplas mycket närmare utbildningsanordnare runt om i olika delar av landet, t.ex. universitet och högskolor.

Genom ett samutnyttjande av produktionsresurser och lokaler bedömer vi att programföretagen gemensamt, inom ramen för befintliga resurser, bör kunna skapa förutsättningar för en ökad produktion inom utbildnings- och folkbildningsområdet motsvarande i storleksordningen 50 miljoner kronor. Ambitionen bör vara att förändringen och därmed resursförstärkningen åstadkoms under en period av två år. För att säkerställa utbildningsprogrammets ställning inom public service anser vi att det även i en annan organisationsmodell än dagens bör fastställas ekonomiska ramar för utbildningsprogramverksamheten i nivå med den fördelningsnyckel som gäller idag. UR bör också fortsättningsvis ha ett eget sändningstillstånd som beskriver verksamhetens inriktning.

Reservationer och särskilt yttrande

Reservation

av ledamoten Tobias Krantz (fp)

Folkpartiet slår vakt om en stark public service i radio och television. Det centrala i uppdraget för public service är att värna program av hög kvalitet som har ett stort samhälleligt värde men som i det korta perspektivet inte nödvändigtvis har en naturlig kommersiell avsättning på marknaden. Det gäller exempelvis kvalificerade kommenterande program, nyheter, program på minoritetsspråk, svenska pjäser och filmer, barnprogram av hög standard och utbildningsprogram.

Sverige behöver en ny, modern finansiering av public service som långsiktigt säkrar dess oberoende och kvalitet. Folkpartiet menar (se exempelvis mot. 2004/05:Kr366) att flera fristående fonder ska skapas för att stödja public serviceprogram inom radio och TV. Även kommersiella radio- och TV-stationer, liksom webplatser, ska kunna erhålla medel från fonderna. Fonderna kan ges skilda profiler i syfte att öka mångfalden i utbudet. I fondernas ansvar är den regionala etableringen av särskild vikt. Hur samhällsfrågor bevakas påverkas av var de publicistiska besluten fattas. Fonderna ska kunna bidra till en ökad regional spridning av samhällsbevakningen.

Public servicefonderna ska erhålla sina resurser från två källor. För det första ska ett grundkapital för fonderna byggas upp. Kapitalen kan tillskapas bland annat genom utförsäljningar av statliga bolag. I vilken takt och i vilken utsträckning företagsförsäljningar kan användas till att bygga upp ett grundkapital för fonderna måste avgöras med utgångspunkt i det ekonomiska läget; inte minst den socialdemokratiska regeringens vanskötsel av ekonomin har lett till ökade behov av att amortera på statsskulden. Också andra möjligheter måste därför noggrant utredas. För det andra behöver fonderna årliga tillskott. Det bör komma från intäkter från auktio-

nering av radiofrekvenser, koncessionsavgifter för TV-sändningar och intäkter från nätavgifter.

De produktionsresurser som staten äger genom Sveriges Radio AB, Sveriges Television AB och Sveriges Utbildningsradio AB bör, enligt folkpartiets uppfattning, tas över av personalen eller säljas som publika bolag på börsen. De tillgångar som SVT, SR och UR har bör komma den framtida public serviceverksamheten till nytta. Deras arkiv kan exempelvis föras över till Arkivet för ljud och bild. I samband med att ett nytt finansieringssystem för public service är på plats kan de nuvarande TV-avgifterna avskaffas.

Min principiellt avvikande syn på finansieringen och organiseringen av public service föranleder mig att inte i detalj ha synpunkter på eller ta ställning till samtliga formuleringar från kommittémajoriteten, som tar sin utgångspunkt i nuvarande system. Jag vill emellertid framhålla att jag anser att kommittén har kommit fram till flera förslag som jag kan stödja inom ramen för den existerande ordningen. Det gäller till exempel Granskningsnämndens utvidgade funktion, förvaltningsstiftelsens styrelses sammansättning och delvis nya roll, tillståndperiodens längd och speglingen av hela landet.

På ett antal punkter vill jag dock särskilt markera en skiljaktig mening. För det första rör det kommittémajoritetens beskrivning av utvecklingen på etermedieområdet. Det svenska medielandskapet har under de senaste decennierna genomgått stora omvälvningar – från monopol och rigida regleringar till mångfald och ökad konkurrens i form av bland annat fler kanaler och fler aktörer. Kommittémajoriteten väljer primärt att teckna utvecklingen i mörka färger. Det är en analys som jag inte delar. Människors möjligheter att välja det program som just de vill lyssna eller titta på har ökat kraftigt. Den ökade friheten har banat väg för en teknisk utveckling som har skapat tidigare oanade möjligheter för såväl produktion som konsumtion av TV- och radioprogram.

För det andra är jag kritisk till public servicebolagens så kallade sidoverksamheter. Utbildningsradions förlagsverksamhet är ett exempel på en verksamhet som kan ifrågasättas. Public servicebolagens uppgift är att producera och sända radio- och TV-program, inte att ge sig in på andra marknader i syfte att exempelvis ytterligare värna sina egna varumärken. Om public serviceföretagen expanderar sin verksamhet till andra fält skadar det kärnverksamheten. Det egentliga public serviceuppdraget hamnar i skymundan och den medborgerliga legitimiteten för public service riskerar att

urholkas. Kommittémajoriteten saknar tydliga markeringar på denna punkt.

För det tredje intar kommittémajoriteten, enligt min mening, en alltför okritisk inställning till så kallad indirekt sponsring. Grundprincipen måste vara att sponsring, när den förekommer inom public service, ska ske direkt och öppet. Det gör det möjligt för tittaren/lyssnaren att aktivt förhålla sig till den påverkan som han eller hon utsätts för. Om sponsring sker indirekt kan en risk uppstå att den enskilde får svårt att sakligt värdera innehållet i ett program. Enligt min mening borde skärpningar av regelverket på denna punkt ytterligare utredas.

Reservation

av ledamoten Kent Olsson (m)

Det svenska medielandskapet har under de senaste decennierna genomgått stora, för att inte säga dramatiska, omvälvningar. För bara ett par årtionden sedan kännetecknades radio och television av monopol och rigida regleringar; mångfalden var begränsad och valfriheten starkt inskränkt. Nu ser situationen radikalt annorlunda ut.

I dag finns en mängd TV- och radiokanaler vid sidan av Sveriges Television och Sveriges Radio. Antalet aktörer på marknaden har vuxit avsevärt. Utbudet av radio- och TV-program inom skiftande programgenrer har ökat kraftigt. Radio- och TV-sändningar kan numera inte följas enbart via de traditionella apparaterna utan även till exempel via Internet.

Det friare och mer mångfacetterade medielandskapet har delvis drivits fram av den tekniska utvecklingen i sig. Men i mycket hög grad ligger det medvetna politiska beslut bakom. Enligt min mening har utvecklingen i allt väsentligt varit positiv. Människors möjligheter att välja det program som just de vill lyssna eller titta på har ökat kraftigt. Den ökade mångfalden har också skapat skarpare konkurrens till gagn bland annat för pris och kostnader. Kommittémajoriteten väljer huvudsakligen att teckna utvecklingen i mörka färger. Det är en beskrivning som jag inte kan dela.

Public service har en viktig roll att spela också i en förändrad verklighet. Den kommersiella radion och televisionen å ena sidan och radion och televisionen inom public service å den andra sidan kompletterar varandra. Public service centrala uppdrag består, enligt min uppfattning, i att värna kvalitetsproduktion och program som inte har en direkt, kortsiktig avsättning på en kommersiell marknad men som ändå är av stort samhälleligt värde. Det gäller exempelvis kvalificerade kommenterande program, nyheter, program på minoritetsspråk, svensk teater och televiserade överföringar från våra nationalscener som t.ex. Kungliga Dramatiska Teatern och Kungliga Operan och filmer och barnprogram av hög standard, liksom utbildningsprogram. Breda underhållningsprogram och viss sportproduktion behöver inte finansiering av offentliga medel för att produceras. Public service-bolagens verksamhet måste koncentreras därför att public service måste vara stark på områden där det kommersiella intresset för radio och TV är ringa. Public service bör bli smalare, men vassare.

Av det skälet är jag också mycket kritisk till åtskilligt av public service-bolagens så kallade sidoverksamheter. Public service-bolagens uppgift är att producera och sända radio- och TV-program, inte att ge sig in på andra marknader i syfte att exempelvis ytterligare värna sina egna varumärken. Om public service-företagen expanderar sin verksamhet till andra fält skadar det kärnverksamheten på flera sätt. För det första kan den nya verksamheten på sikt tränga undan kärnverksamheten ekonomiskt. När konkurrensen om företagets medel ökar riskerar kärnverksamheten att få stryka på foten. För det andra riskeras hela den medborgerliga legitimiteten för public service. Om public service förvandlas till att omfatta allt mer urholkas grundtanken med public service. Det vore mycket allvarligt. Enligt min mening saknar kommittémajoriteten tydliga markeringar på denna punkt.

Den sponsringsverksamhet som förekommer måste vara begränsad och reglerad. Utgångspunkter bör vara att sponsring inte uppenbart får skada andra icke-licensierade konkurrenters marknad, inte vara dold eller okänd för lyssnare, tittare och allmänhet, inte stå i strid med vare sig publicistiska krav eller kvalitetskrav eller kravet på opartiskhet eller förbudet mot kommersiellt gynnade.

När det gäller indirekt sponsring ska public service företagen ha rätt att införskaffa och producera program och ha visningsrättigheter även om produktionen är sponsrad. Produktionen kan göras både tillsammans med andra och av public service företagen själva. Detta kan ibland vara en förutsättning för angelägen produktion, såväl inom kultur som utbildning och faktaprogram. Den indirekta sponsringen ska dock vara begränsad i sin förekomst och frekvens, för att inte bli styrande eller skapa oklara konkurrensförutsättningar. All indirekt sponsring ska redovisas till tittarna och allmänheten och underordnas kraven på opartiskhet, kommersiell neutralitet och kvalitet.

En radio och TV i allmänhetens tjänst ska erbjuda ett programutbud av hög kvalitet. Programmen ska självklart produceras både i Stockholm och i övriga landet. Oron som majoriteten visar, genom att man vill bestämma att minst 55 procent av programmen ska produceras utanför Stockholm, delar jag inte alls. Redan nu uppgår allmänproduktionen producerad utanför Stockholm till 59 procent i SVT. SVT har dessutom i en skrivelse till kommittén redovisat att man ämnar satsa ytterligare 50 miljoner kronor per år under 2005 och 2006 på regional programverksamhet. Ny teknik kommer

också att bidra till att fler program kommer att produceras regionalt.

Innehållet i programmen är för tittaren troligen viktigare än var de produceras. Procentmålet bidrar inte till en bättre radio eller TV, utan innebär bara ökad byråkratisering och diskussion om var programmen ska produceras för att uppnå procentsatser. Jag är övertygad om att radio och TV kommer att produceras i minst lika stor omfattning som nu utanför Stockholm utan att specifika regler behövs om detta.

Även om finansieringen av den framtida televisionen inte ligger i vår uppgift att yttra oss om då en särskild utredare handlägger denna fråga, utgår kommittémajoriteten i utredningen från att TV-avgifter eller annan medieavgift ska betalas av dem som ser på TV. Jag delar inte majoritetens uppfattning i denna fråga. Avgiftsfinansieringen bör avskaffas och public service verksamheten ska finansieras gemensamt av skattemedel på samma sätt som annan verksamhet, som är omistlig för allmänheten.

Vad gäller must carry som nämns i vår utredning, anser jag att den bör begränsas till de nuvarande public service-kanalerna TV1 och TV2.

Jag delar kommitténs uppfattning att verksamheten i UR har en alldeles för låg kostnadseffektivitet. Med ett gemensamt samutnyttjande av teknik och produktionsresurser med SR och SVT skulle programverksamheten bli betydligt billigare utan att kvaliteten försämrades. Jag ser det som positivt att en kommitté tillsätts för att se över UR:s framtida verksamhet. Min uppfattning är att kommitténs mål bör vara att UR ska ligga som en särskild distributionskanal av utbildning under SR och SVT. En stor del av utbildningsproduktionen bör kunna köpas in från andra producenter av utbildning än SVT. Härigenom fås ett mer effektivt och bättre UR.

Särskilt yttrande

av ledamöterna *Dan Kihlström (kd)* och *Ewa Larsson (mp)*

Kommittén om radio och TV i allmänhetens tjänst har haft regeringens uppdrag att ta fram ett underlag om de villkor som ska gälla för verksamheten inom radio och TV i allmänhetens tjänst under kommande tillståndperiod.

Enligt en tidigare överenskommelse mellan partierna och enligt proposition 2000/01:94 Radio och TV i allmänhetens tjänst 2002–2005 skulle en parlamentarisk kommitté tillsättas för göra ”en samlad översyn av public service-uppdraget och public service-företagens förutsättningar, bland annat ekonomiska och organisatoriska, att uppfylla detta uppdrag i en ny och föränderlig mediasituation” (prop. 2001/01:94 s. 80). Trots denna överenskommelse har frågor om public service-företagens ekonomiska förutsättningar och finansiering inte behandlats i denna utredning. Vi anser att det har inneburit en stor brist i utredningens arbete.

Redan i samrådet inför framtagandet av direktiven till utredningen framförde vi från kristdemokraterna och miljöpartiet att finansieringsfrågorna, bland annat avgiftsfrågan, har en central betydelse för public service-företagens utveckling och att dessa aspekter därför borde ha funnits med i direktiven. Regeringen valde istället att låta en särskild utredare ta fram ett underlag beträffande vissa frågor om finansieringen av verksamheten inom radio och TV i allmänhetens tjänst, separat från vår utredning. Vi menar att det inneburit att den utredning vi nu presenterar inte är komplett och att det hade varit en stor fördel om vi fått möjlighet att även utreda de ekonomiska aspekterna på public service-verksamheten.

Litteraturförteckning

Källor

- Bergström, A., *Internetanvändningens fas II. I Ju mer vi är tillsammans. Tjugosju kapitel om politik, medier och samhälle*. SOM-undersökningen 2003. SOM-rapport nr 34. Kungälv, 2004
- Betzel, M., *Programme Performance of Public Service Broadcasting and its Mission in the Digital Age*. Background paper at 17th EPRA meeting in Naples, Italy, 8–9 May 2003
- Carlsson, U. & Weibull, L., *Om kultur- och medievanors förändring. I Det ska vara billigt att köpa böcker och tidskrifter III*. SOU 2003:76
- Carlsson, U. Facht, U. & Hellingwerf, K., *Bokläsning i den digitala tidsåldern. Resultat från Mediearbarometern 1979–2003*. Underlag utarbetat för SCB och Bokpriskommissionen 2004-05-19. Nordicom, 2004
- Dagspresskollegiets PM nr 36, 2002. Wadbring, I., *Svenskars och invandrades medieinnehav och nyhetskonsumtion*
- EBU Technical – Information I44–2004. *EBU Report Access Services – includes draft recommendations*
- Elgemyr, G., *Radion i strama tyglar. Om radiotjänsts tillblivelse, teknik och ekonomi 1922–1957*, Borås 1996
- European Audiovisual Observatory, Yearbook 2003. *Economy of the European Audiovisual Industry*
- European Broadcasting Union (EBU), 2004
- Fakta om DR 2003 (Danmark, DR)
- Granskningsnämnden för radio och TV, 1999. *Hur lokal är den lokala radion?*
- Granskningsnämndens rapportserie, rapport nr 7, 2001. Asp, K., *Svenskt TV-utbud 2000*
- Granskningsnämndens rapportserie, rapport nr 9, 2002. Asp, K., *Svenskt TV-utbud 2001*
- Granskningsnämndens rapportserie, rapport nr 10, december 2002. Findahl, O., *Mångfald i TV-nyheterna, delrapport 1*

- Granskningsnämndens rapportserie, rapport nr 11, 2003. Asp, K., *Svenskt TV-utbud 2002*
- Granskningsnämndens rapportserie, rapport nr 13, 2004. Asp, K., *Svenskt TV-utbud 2003*
- Granskningsnämndens rapportserie, rapport nr 15, juni 2004. Findahl, O., *Mångfald i TV-nyheterna, delrapport 2*
- Granskningsnämndens rapportserie, rapport nr 16, 2004. Reimer, B., Larsson, H. & Nilsson, T., *Spegling, produktion, mångfald*.
- Hadenius, S. & Weibull, L. *Massmedier. En bok om press, radio & TV*. 8:e upplagan. Falun, 2003
- Hadenius, S., *Kampen om monopolet. Sverige radio och TV under 1900-talet*. Värnamo, 1998
- Hedman, L., *Radio*. I Carlsson, U. & Facht, U., (red.) *MedieSverige 2004, Statistik och analys*. Nordicom, 2004
- Holmberg, S. & Weibull, L., (red.) *Ju mer vi är tillsammans. Tjugosju kapitel om politik, medier och samhälle*. SOM-undersökningen 2003. SOM-rapport nr 34. Kungälv, 2004
- Hultén, O., *Betal-TV ställer televisionen inför nya utmaningar*. I Carlsson, U. & Facht, U., (red.) *MedieSverige 2004, Statistik och analys*. Nordicom, 2004
- KOM/1999/58406
- Kommissionens IP/04/666 (EU-kommissionens avgörande om danska TV2:s statsstöd)
- Kommunikationsministeriets publikationer 59/2004. *Televisions- och radioverksamheten inom den allmännyttiga verksamheten 2010*. Rapport från Arbetsgruppen för televisionsverksamhet och Rundradion AB i Finland 2010.
- Lagen om Rundradion AB (Finland, lag nr 492/2002)
- Löfgren Nilsson, M. & Wiik, J., *Kvinnor och män i nyheterna. En kvantitativ undersökning av SVT:s nyhetssändningar 02/03*. JMG, Göteborgs universitet, 2003
- Mediavision 2004. *Svensk TV-marknad 2004/2005: Mot en ny vår?*
- Mediebarometer 1998*. MedieNotiser nr 1, 1999, Nordicom
- Mediebarometer 2003*. MedieNotiser nr 1, 2004, Nordicom
- MedieSverige 2001/2002. Statistik och analys*. Nordicom, 2002. Carlsson, U. & Facht, U., (red.)
- MedieSverige 2004. Statistik och analys*. Nordicom, 2004. Carlsson, U. & Facht, U., (red.)
- MMS 2004 *TV-tittandet*

- Presstödsnämnden 2002. *Minoriteternas medier. Kartläggning och analys av situationen för medier som främst riktar sig till invandrare och nationella minoriteter i Sverige.*
- Radio and Television Systems in the EU Member States and Switzerland* (1998)
- Review of the BBC's Royal Charter.* Department of Culture, Media and Sport, Storbritannien (december 2003)
- RUAB 2004. *Radiolyssnandet i Sverige 2003*
- Statistik från STIM, e-post från Roger Wallis 2004-09-29
- Strid, J., *En ny radio – och sedan?* I Holmberg & Weibull, 2001
- Strid, J., *Tio års radiolyssnande. En översikt.* I Holmberg, S. & Weibull, L. (red.) *Ju mer vi är tillsammans. Tjugosju kapitel om politik, medier och samhälle.* SOM-undersökningen 2003. SOM-rapport nr 34. Kungälv, 2004
- Sundin, S., *Den svenska mediemarknaden 2003.* I *MedieNotiser* nr. 2 2003, Nordicom
- Sveriges Television 2003. *Aktuellt och Rapport. Mätning av unika ämnen 2000–2003.*
- Sveriges Television 2004. *Ett mångkulturellt SVT?* Rapport från Publik- och Utbudsanalysgruppen
- The Nordic Media Market.* Nordicom 2003
- Theodoropoulou, V., *Consumer Convergence. Digital Television and the Early Interactive Audience in the UK.* I Ferrell Lowe, G. & Hujanen, T. (red.) *Broadcasting & Convergence: New Articulations of the Public Service Remit.* Kungälv, 2003
- Utbildningsradion 2004 *Lärarnas medieanvändning i grundskolan och på gymnasiet läsåret 2003/2004*
- Utbildningsradion 2004 *UR:s omvärld.* Rapport 3, februari 2004
- Vedtekter för NRK AS (NRK:s stadgar)
- Weibull, L. & Gustafsson, K-E., *Politikens medialisering.* I *Politikens medialisering.* SOU 1999:126
- Weibull, L., *Förtroendet för mediernas innehåll.* I Holmberg, S. & Weibull, L. (red.) *Ju mer vi är tillsammans. Tjugosju kapitel om politik, medier och samhälle.* SOM-undersökningen 2003. SOM-rapport nr 34. Kungälv, 2004
- Våldsskildringsrådets skriftserie nr. 31, 2004. von Feilitzen, C., *Mer tecknat...? Animerade TV-program – marknad, utbud, barn, föräldrar* YLE, 2003. *Rundradion AB:s förvaltningsråds berättelse till riksdagen*

Offentligt tryck

- Bet. 1977/78:KrU24 *Med anledning av propositionerna 1977/78:91 om radions och televisionens fortsatta verksamhet m.m. och 1977/78:144 med förslag till lag om ansvarighet i försöksverksamhet med närradio m.m. jämte motioner*
- Bet. 1990/91:KU39 *Radio- och TV-frågor*
- Bet. 1992/93:KrU28 *Ägande av den avgiftsfinansierade radio- och TV-verksamheten*
- Bet. 1994/95:KrU26 *Den avgiftsfinansierade radio- och TV-verksamheten*
- Bet. 1995/96:KrU12 *En radio och TV i allmänhetens tjänst 1997–2001*
- Bet. 1999/2000:SoU14 *Nationell handlingsplan för handikappolitiken*
- Bet. 2000/01:KrU8 *Radio och TV i allmänhetens tjänst 2002–2005*
- Bet. 2002/03:KU33 *Digitala TV-sändningar*
- Ds 1994:76 *En radio och TV i allmänhetens tjänst!*
- Prop. 1977/78:91 *Om radions och televisionens fortsatta verksamhet m.m.*
- Prop. 1990/91:149 *Om radio- och TV-frågor*
- Prop. 1991/92:140 *Om den avgiftsfinansierade radio- och TV-verksamheten 1993–1996 m.m.*
- Prop. 1992/93:236 *Om ägande av den avgiftsfinansierade radio- och TV-verksamheten*
- Prop. 1994/95:100 *Förslag till statsbudget för budgetåret 1995/96*
- Prop. 1995/96:161 *En radio och TV i allmänhetens tjänst 1997–2001*
- Prop. 1999/2000:79 *Från patient till medborgare – en nationell handlingsplan för handikappolitiken*
- Prop. 2000/01:94 *Radio och TV i allmänhetens tjänst 2002–2005*
- Prop. 2002/03:72 *Digitala TV-sändningar*
- SFS 1966:755 *Radiolagen*
- SFS 1996:844 *Radio- och TV-lagen*
- SOU 1965:20 *Radions och televisionens framtid i Sverige I. Bakgrund och förutsättningar, programfrågor. Organisations- och finansieringsfrågor*
- SOU 1977:19 *Radio och TV 1978–1985*
- SOU 1995:37 *Vårt dagliga blad – Stöd till svensk dagspress*
- SOU 1995:84 *Kulturpolitikens inriktning*
- SOU 1999:126 *Politikens medialisering*
- SOU 1999:68 *Katastrofbranden i Göteborg Drabbade – Medier – Myndigheter*
- SOU 2000:55 *Radio och TV i allmänhetens tjänst. Ett beredningsunderlag*

SOU 2002:27 *Mål i mun. Förslag till handlingsprogram för det svenska språket*
SOU 2002:38 *Digital Radio – Kartläggning och analys*
SOU 2003:109 *Must carry*
SOU 2004:16 *Digital Radio*
SOU 2004:39 *Nytt regelverk för marknadsänd digital-TV*

Internetkällor

- <http://www.bbc.co.uk>
- <http://www.bbccharterreview.org.uk>
- <http://www.dn.se> (2003-07-20, 2003-07-29, 2004-01-28, 2004-01-29)
- <http://www.guardian.co.uk> (2004-01-28)
- <http://www.mtg.se> (2004-07-05)
- <http://www.svd.se> (2003-08-29, 2003-09-04, 2004-01-28, 2004-01-29, 2004-02-03)

Övrigt material

Avtal mellan staten och RIKAB om granskning av förvaltningen av rundradiorörelsen 2004-03-25
SR:s jämställdhetspolicy
SR:s personalberättelse 2003
SR:s policy för kulturell mångfald
SR:s public service-redovisning 2003
SVT:s personalberättelse 2003
SVT:s policy för etnisk och kulturell mångfald
SVT:s public service-redovisning 2003
SVT:s jämställdhetspolicy
SVT:s remissyttrande över SOU 2004:39, 2004-07-12
UR:s jämställdhetspolicy
UR:s public service redovisningar 1998–2003
UR:s årsredovisning 2003

Skrivelser från och korrespondens med programföretagen samt enskilda och intresseorganisationer finns att tillgå i kommitténs diarium.

Kommittédirektiv

Radio och TV i allmänhetens tjänst

**Dir.
2003:119**

Beslut vid regeringssammanträde den 9 oktober 2003.

Sammanfattning av uppdraget

En parlamentarisk kommitté ges i uppdrag att utifrån en bred omvärldsanalys ta fram ett underlag om de villkor som skall gälla för radio och TV i allmänhetens tjänst. Kommittén skall främst behandla frågor som rör programföretagens uppdrag och organisation.

Den parlamentariska kommittén skall redovisa sitt uppdrag före utgången av september 2004.

Regeringen avser att ge en särskild utredare i uppdrag att samtidigt med den parlamentariska kommittén ta fram ett underlag om vissa frågor som främst rör finansieringen och medelstillelsen av radio och TV i allmänhetens tjänst.

Bakgrund

Sändningstillstånden för Sveriges Radio AB (SR), Sveriges Television AB (SVT) och Sveriges Utbildningsradio AB (UR) gäller till utgången av år 2005. Den 1 januari 2006 inleds således en ny tillståndsperiod.

Riksdagens beslut (prop. 2000/01:94, bet. 2000/01:KrU8, rskr. 2000/01:268) om riktlinjer för radio och TV i allmänhetens tjänst 2002–2005 innebar ett förtydligande på en rad punkter när det gäller uppdraget till radio och TV i allmänhetens tjänst. Det gäller bl.a. företagets kulturansvar, krav på decentraliserad organisation och programproduktion utanför Stockholm samt insatserna för funktionshindrade och språkliga och etniska

minoriteter. Vidare renodlades uppdraget till UR. Kraven när det gäller mångfald i programutbudet och definitionerna av olika verksamhetstyper inom företagen förtydligades. Vidare skärptes kraven på redovisning och revision.

Utgångspunkter för kommitténs arbete

Det är av avgörande betydelse i en demokrati att det finns fria och självständiga medier som bidrar till mångfald i nyhetsförmedling och opinionsbildning. Radio och TV utgör en central del av de flesta människors liv och är viktiga språk- och kulturbärare. Det särskilda uppdraget till radio och TV i allmänhetens tjänst har sin bakgrund i detta.

Under de senaste femton åren har det svenska medielandskapet genomgått stora förändringar, bl.a. som en följd av distributions- och teknikens utveckling framför allt vad gäller televisionen. Konkurrensen på både radio- och TV-området har ökat kraftigt liksom utbudet. Trots det behåller radio- och TV-kanalerna i allmänhetens tjänst en stark ställning hos publiken. Att televisionen i allmänhetens tjänst har ett brett stöd framgår bl.a. av att drygt 40 procent av det samlade TV-tittandet ägnas åt dessa sändningar trots att utbudet av kommersiella TV-kanaler som sänder till den svenska publiken är mycket omfattande. Radion i allmänhetens tjänst har drygt 50 procent dagligt lyssnande hos befolkningen.

Riksdagen beslutade den 28 maj 2003 att godkänna regeringens förslag i propositionen Digitala TV-sändningar (prop. 2002/03:72) att den marksända televisionen skall övergå till digital teknik samt, med ändring i fråga om slutdatum, om tidpunkt för övergången till digital teknik (bet. 2002/03:KU33, rskr. 2002/03:196). Samtidigt tillkännagav riksdagen för regeringen att den bör återkomma till riksdagen med förslag som ger en god överblick och utgör ett erforderligt underlag för att på nytt bedöma frågan om utbyggnaden av det digitala marknätet och därmed sammanhängande frågor.

En parlamentarisk kommitté har regeringens uppdrag att utreda förutsättningarna för digital radio (Ku2001:03). Kommittén skall slutredovisa sitt arbete senast den 31 december 2003.

Den tekniska utvecklingen av distribution och produktion berör alla aktörer på mediemarknaden, inte minst radio och TV i allmänhetens tjänst. Företagen ställs inför nya krav och verksamheten ges fler möjligheter. Trots ett allt större utbud på radio- och TV-

området spelar utbudet från radio och TV i allmänhetens tjänst fortfarande en mycket viktig och betydelsefull roll för mångfalden i medieutbudet.

Uppgifterna för radio och TV i allmänhetens tjänst kan beskrivas som att ge alla tillgång till ett allsidigt och oberoende programutbud av hög kvalitet fritt från reklambudskap. Detta innebär bl.a. att sändningarna skall kunna tas emot i hela landet och att programverksamheten skall vara så sammansatt och varierad att den rör sig från det breda anslaget till det mera särpräglade, samtidigt som medborgarna får chansen till nya och oväntade val av program och genrer. Det innebär också att sändningarna skall präglas av det demokratiska statsskickets grundidéer samt uppfylla krav på opartiskhet, saklighet, självständighet och oberoende av såväl staten som privata intressen. Programutbudet skall som helhet kännetecknas av hög kvalitet och präglas av en strävan att i olika programgenrer förmedla kunskap och bidra till allmänbildning. En viktig aspekt är att programverksamheten skall spegla hela landet och att programproduktion skall ske i olika delar av Sverige. Radio och TV i allmänhetens tjänst är också genom sin särställning bland medieföretagen en av landets viktigaste kulturskapare och kulturförmedlare. Public service-företagen bidrar dessutom i hög grad till att berika det svenska kulturlivet genom de uttrycksformer som är specifika för radion och televisionen.

Utgångspunkten för kommitténs arbete skall vara att programföretagens verksamhet även fortsättningsvis skall ha denna inriktning.

Utredningsuppdraget

Den parlamentariska kommittén skall ta fram ett underlag om de villkor som skall gälla för verksamheten inom radio och TV i allmänhetens tjänst. Regeringen avser att låta en särskild utredare se över vissa frågor som bl.a. berör finansieringen av och medeltilldelningen för public service-företagen. De frågor som berörs i den utredningen skall inte ingå i kommitténs uppdrag. Frågor som anges i det följande skall behandlas och där det är lämpligt skall olika alternativ utformas. Erfarenheter från andra länder skall beaktas i den utsträckning det är motiverat. I de fall kommittén lämnar förslag som har ekonomiska konsekvenser skall kostnads-

beräkningar redovisas. Även relevanta EG-bestämmelser skall beaktas.

I Radio- och TV-lagsutredningen (Ku2000:01) hanteras vissa frågor kring radio och TV i allmänhetens tjänst och som inte heller skall ingå i kommitténs uppdrag.

Omvärldsanalys

Radio och TV i allmänhetens tjänst spelar en stor och viktig roll på mediemarknaden. Det är därför angeläget att public serviceföretagen har resurser och förmåga att utvecklas så att det blir möjligt att även i framtiden bedriva en livskraftig programverksamhet. Den pågående konvergensutvecklingen påverkar även public serviceföretagens villkor. Fram tills nu har utvecklingen främst inneburit att bolagen bedriver kompletterande verksamhet i andra medier än radio och TV, t.ex. på Internet.

Kommittén skall göra en bred och djupgående analys av omvärlden för radio och TV i allmänhetens tjänst.

Kommittén skall undersöka och redogöra för hur uppdraget för public service i andra jämförbara länder säkerställs i en ny och föränderlig mediasituation, särskilt med avseende på konvergensutvecklingen. Arbetet bör i övrigt bedrivas med utgångspunkt i den allmänna utvecklingen inom mediesektorn.

Nyheter i Sveriges Television AB

Nyhetsuppdraget är en central del av uppdraget till en radio och TV i allmänhetens tjänst. Nyhetsverksamheten inom SVT har genomgått en organisationsförändring. År 2001 togs kravet på två självständiga nyhetsredaktioner bort och SVT:s nyhetsverksamhet skall i stället bedrivas så att de olika självständiga redaktionerna inom företaget oberoende av varandra kan fatta beslut med skilda perspektiv. Regeringen har gett Granskningsnämnden för radio och TV i uppdrag att följa och utvärdera hur de gjorda förändringarna påverkat mångfalden i nyhetsutbudet. En delrapport lämnades till regeringen i december 2002. Uppdraget kommer att slutredovisas i maj 2004.

Den parlamentariska kommittén skall mot bakgrund av bl.a. Granskningsnämndens arbete bedöma om SVT:s uppdrag utifrån ett mångfaldsperspektiv på nyhetsverksamheten behöver förändras.

Kulturansvar

Radio och TV i allmänhetens tjänst har en viktig funktion att fylla för det svenska kulturlivet. Genom sin särställning bland medie-företagen är den en av landets viktigaste kulturskapare och kultur-förmedlare. I ett alltmer internationaliserat och kommersialiserat kultur- och medieutbud har public serviceföretagen en allt viktigare roll att spela.

För upphovsmän och konstutövare får programföretagens utbud allt större betydelse och programföretagens kulturansvar innebär också att ta skälig hänsyn till medverkande upphovsmäns och utövande konstnärers rättigheter till sina verk.

Många av de programtyper som ryms inom programföretagens kulturansvar skulle sannolikt aldrig produceras om inte public service hade uppgiften att tillhandahålla dem. Genom att svenskt kulturliv skildras och förmedlas i radio och TV kan kulturen ges en långt större publik än vad enskilda kulturinstitutioner kan klara. För många människor är radion och televisionen det enda sättet att regelbundet komma i kontakt med konstarter som film, teater, bildkonst och musik.

SR och SVT har ett långtgående uppdrag att vidga och fördjupa sitt kulturansvar. I det ingår, förutom att vara kulturskapare och kulturförmedlare, att samarbeta med kulturinstitutioner och kulturproducenter. Både SR och SVT spelar en central roll i att göra svensk musik tillgänglig för en bred allmänhet. SVT har även stor betydelse för produktionen och spridningen av svensk film.

Kommittén skall utvärdera hur bolagen genomför sitt kulturuppdrag. Kommittén skall, utifrån nuvarande krav på företagen om att fördjupa och vidga kulturansvaret, bedöma om villkoren är ändamålsenligt utformade och om uppdraget kan utvecklas för att bättre ta tillvara de möjligheter som radio och TV i allmänhetens tjänst har som kulturskapare och kulturförmedlare.

Utbildningsprogram

Inför den nuvarande tillståndsperioden föreslog den särskilde utredaren i sitt betänkande *Radio och TV i allmänhetens tjänst – ett beredningsunderlag* (SOU 2000:55) tre olika alternativ till organisation av UR. Det första alternativet innebar att UR skulle organiseras och finansieras som för närvarande men ges förbättrade förutsättningar. Det andra alternativet gick ut på att UR skulle integreras i de två övriga public service-företagens verksamheter i syfte att stärka utbildningsprogrammets ställning och det samlade folkbildningsansvaret. Det tredje alternativet innebar att UR skulle behålla sin ställning som självständigt public serviceföretag men att verksamheten skulle renodlas mot utbildningsprogram samtidigt som SVT och SR fullt ut skulle ta över ansvaret för program av folkbildningskaraktär.

För att bättre ta tillvara den resurs som UR utgör förtydligades villkoren för UR:s uppdrag inför den nuvarande tillståndsperioden. Företaget skall i större utsträckning koncentrera sina insatser till utbildningsprogram än tidigare.

Kommittén skall analysera och bedöma hur UR:s uppdrag bäst kan tas till vara i framtiden. Kommittén skall utgå från den tidigare särskilde utredarens alternativa förslag till organisation av UR. Frågor som rör organisation, sändningsutrymme, finansiering samt förutsättningar för samarbete med utbildningsinstitutioner skall i detta sammanhang särskilt övervägas. Kommittén skall också, beroende på utfallet av analysen och bedömningen, lämna förslag om hur utbildningsprogrammen skall hanteras i framtiden och, i förekommande fall, utvärdera hur förtydligandet av UR:s uppdrag för innevarande tillståndsperiod påverkat verksamheten inom UR.

Tillgänglighet för funktionshindrade

Programmets tillgänglighet för funktionshindrade är en viktig del av uppdraget för radio och TV i allmänhetens tjänst.

Den parlamentariska kommittén skall följa upp och utvärdera det arbete för ökad tillgänglighet som bedrivs inom public service-företagen och då särskilt lösningar för uppläst textremsa i TV samt användningen av annan ny teknik. I detta sammanhang skall kommittén även ta del av internationella erfarenheter. Kommittén skall analysera om nuvarande krav på insatser och redovisning är ända-

målsenliga och därutöver undersöka om ytterligare krav skall ställas på programföretagen för att öka tillgängligheten. I förekommande fall skall kommittén lämna förslag på hur sådana krav bör formuleras.

Språkliga och etniska minoriteter

Innebörden av sändningstillstånden under innevarande tillståndsperiod är att programföretagen skall beakta språkliga och etniska minoriteters intressen samt att insatserna på detta område skall öka. Minoritetsspråken samiska, finska, meänkieli (tornedalsfinska) och romani chib skall inta en särställning.

Kommittén skall undersöka om dagens krav på programföretagen är lämpliga för att tillgodose kraven på tillgänglighet för språkliga och etniska minoriteter. Kommittén skall särskilt analysera hur företagen redovisar insatserna på detta område.

Folkbildning

Programverksamheten inom radio och TV i allmänhetens tjänst skall som helhet präglas av folkbildningsambitioner. För att stärka det samlade folkbildningsansvaret i radio och TV i allmänhetens tjänst har programföretagen getts i uppdrag att gemensamt utarbeta en plan för ett fördjupat samarbete kring dessa frågor. Programföretagen avrapporterade sitt uppdrag i oktober 2002. I anslagsvillkoren för 2003 gavs företagen ett förnyat uppdrag på denna punkt. Programföretagen lämnade sin gemensamma redovisning till regeringen den 3 september 2003.

Kommittén skall utifrån bolagens redovisningar analysera hur det samlade folkbildningsansvaret hanteras och realiseras av programföretagen. Kommittén skall, om den finner det lämpligt, lämna förslag till hur inslaget av folkbildning i den samlade verksamheten kan förstärkas.

Jämställdhet

I 6 kap. 1 § radio- och TV-lagen (1996:844) föreskrivs att programverksamheten som helhet skall präglas av det demokratiska statskicketets grundidéer samt principen om alla människors lika värde

och den enskilda människans frihet och värdighet. Denna bestämmelse gäller för alla typer av radio- och TV-sändningar som omfattas av lagen. Uttrycket "alla människors lika värde och den enskilda människans frihet och värdighet" avser de sidor av demokrati-begreppet som anknyter till bl.a. förhållandet mellan människor, t.ex. fördömande av rasism, våld och brutalitet samt hävdande av jämställdhet mellan kvinnor och män. Inför den nuvarande tillståndsperioden angavs att programverksamheten bör, såväl i utformning som till innehåll, utgå från ett perspektiv präglat av jämställdhet mellan kvinnor och män (prop. 2000/01:94, s. 32, bet. 2000/01:KrU8, rskr. 2000/01:268).

Kommittén skall analysera om de villkor om redovisning av programverksamheten i detta avseende är tillräckliga för att bedöma om programföretagen uppfyller kraven.

Organisation av verksamheten

I sändningstillstånden och i anslagsvillkoren för SR, SVT och UR finns vissa krav på bolagens interna organisation och arbetsätt. Kraven avser bl.a. distriktsorganisation, samarbetsprojekt, utläggningar av produktioner samt att viss del av allmänproduktionen skall ske utanför Stockholm.

Huvudsyftet med de angivna villkoren är att bolagen skall ha en egen högkvalitativ produktionsverksamhet, främja mångfald och arbeta för att programmen präglas av olika perspektiv och speglar hela Sverige.

Kommittén skall bedöma hur nuvarande krav uppfyller angivna syften.

Övriga frågor

Svenska språket

Våren 2002 lämnade en parlamentarisk kommitté sitt betänkande *Mål i mun. Förslag till handlingsprogram för svenska språket* (SOU 2002:27) till regeringen. Betänkandet har remitterats. I betänkandet lämnas bl.a. förslag som rör verksamheten inom radio och TV i allmänhetens tjänst.

Kommittén skall beakta de förslag som lämnas i betänkandet om verksamheten inom SR, SVT och UR samt remissutfallet i berörda frågor.

Vissa sponsringsfrågor

Enligt nuvarande sändningstillstånd får sponsring förekomma dels i SVT:s sändningar i samband med sportevenemang, dels av program i SR och SVT som innebär utsändning av en allmän sammankomst eller offentlig tillställning där programföretaget är arrangör. Förutsättningen i det senare fallet är dock att det är ett evenemang inom ramen för ett åtagande gentemot Europeiska radiounionen (EBU) eller ett arrangemang av liknande betydelse samt att programmet direktsänds till flera länder.

Kommittén skall utifrån gällande regler överväga om det finns skäl att tydliggöra riktlinjerna för sponsring inom radio och TV i allmänhetens tjänst.

Utredningsarbetet

Kommittén skall samverka med Sveriges Radio AB, Sveriges Television AB och Sveriges Utbildningsradio AB. Kommittén skall fortlöpande samråda med Radio- och TV-lagsutredningen (Ku2000:01), Digitalradiokommittén (Ku2001:03) samt den särskilda utredaren (Ku2003:02).

Kommittén skall börja med att genomföra omvärldsanalysen.

Kommittén skall i sitt arbete noga följa arbetet inom andra områden som rör verksamheten inom radio och TV i allmänhetens tjänst. Uppdraget skall redovisas före utgången av september 2004.

(Kulturdepartementet)

Kommittédirektiv

Tilläggsdirektiv till Kommittén om radio och TV i allmänhetens tjänst (Ku 2003:01)   Dir. 2004:67

Beslut vid regeringssammanträde den 13 maj 2004.

Förlängd tid för uppdraget

Med stöd av regeringens bemyndigande den 9 oktober 2003 tillkallade chefen för Kulturdepartementet en parlamentarisk kommitté med uppdrag att utifrån en bred omvärldsanalys ta fram ett underlag om de villkor som skall gälla för radio och TV i allmänhetens tjänst (dir. 2003:119). Kommittén, som antagit namnet Kommittén om radio och TV i allmänhetens tjänst (Ku 2003:01), skall enligt direktiven redovisa sitt uppdrag före utgången av september 2004.

Uppdraget skall, med ändring av tidigare angiven tidpunkt, redovisas före utgången av januari 2005.

(Kulturdepartementet)

Deltagare vid hearing om funktions- hindrades tillgänglighet till public service den 6 maj 2004

Inbjudna gäster

Berndt Nilsson (Handikappförbunden)
Jan-Olof Bergold (Hörselskadades riksförbund)
Vivi-Anne Emanuelsson (Synskadades riksförbund)
Göran Andersson (Sveriges dövas riksförbund)
Annika Sell-Sivert (teckentolk)
Ingrid Gustafsson (teckentolk)
Stig Becker (Handikappinstitutet)
Inger Rålenius (FMLS)

Kommittén

Bengt K.Å. Johansson (ordförande)
Annika Nilsson (s)
Erland Olauson (s)
Kent Olsson (m)
Tobias Krantz (fp)
Dan Kihlström (kd)
Birgitta Sellén (c)
Rossana Dinamarca (v)
Ewa Larsson (mp)

Eva Lisskar-Dahlgren (Socialdep)
Cissi Storck (Ju-dep)
Ann-Jeanette Eriksson (Ku-dep)
Åsa Finnström (Ku-dep)

Sekretariatet

Henrik Selin
Jenny Isaksson
Göran Larsson

Deltagare vid hearing om språkliga och etniska minoriteters tillgänglighet till public service den 16 juni 2004

Inbjudna gäster

Lars-Anders Baer (Sametinget)
Esko Melakari (Sverigefinländarnas delegation)
Torvald Pääjärvi (Svenska Tornedalingars Riksförbund)
Milinko Mijatovic (SIOS)

Kommittén

Bengt K.Å. Johansson (ordförande)
Annika Nilsson (s)
Erland Olauson (s)
Kent Olsson (m)
Tobias Krantz (fp)
Dan Kihlström (kd)
Birgitta Sellén (c)
Ewa Larsson (mp)
Cissi Storck (Ju-dep)
Åsa Finnström (Ku-dep)

Sekretariatet

Henrik Selin
Jenny Isaksson
Göran Larsson

Sändningstillstånd för Sveriges Radio AB

Kulturdepartementet 2001-12-20

Tillståndets innebörd, tid och upphörande

Sveriges Radio AB (SR) har till uppgift att bedriva ljudradioverksamhet i allmänhetens tjänst. Verksamheten skall bedrivas självständigt i förhållande till såväl staten som olika ekonomiska, politiska och andra intressen och maktsfärer i samhället.

SR meddelas tillstånd enligt 2 kap. 2 § första stycket radio- och TV-lagen (1996:844) att under hela dygnet sända rikstäckande ljudradio. Sändningstillståndet innebär rätt att i hela landet samtidigt sända fyra program. Att samtidigt sända ett rikstäckande program innebär rätt att dela upp sändningen i regionala sändningar. SR medges dessutom rätt att – i likhet med vad som sänds år 2001 – i Stockholm och Malmö samtidigt sända två respektive ett program. Se också SR:s sändningstillstånd för digitala ljudradiosändningar.

SR medges vidare rätt att sända ljudradioprogram avsedda för mottagning i utlandet.

Tillståndet träder i kraft den 1 januari 2002 och gäller till och med den 31 december 2005. Samtidigt upphör SR:s nu gällande sändningstillstånd.

I enlighet med bestämmelserna i 3 kap. 7 § radio- och TV-lagen förlängs tillståndet på oförändrade villkor med ytterligare fyra år, om tillståndshavaren önskar det och regeringen inte senast två år före tillståndstidens utgång meddelat att tillståndet inte kommer att förlängas eller att regeringen önskar förändra villkoren.

Detta tillstånd kan återkallas enligt bestämmelserna i 11 kap. 1 och 2 §§ radio- och TV-lagen.

Villkor för sändningsrätten

Regeringen föreskriver att sändningstillståndet skall förenas med följande villkor, vilka SR godtagit, enligt 3 kap. 8 § radio- och TV-lagen.

Allmänna bestämmelser

1 §

SR skall samtidigt sända fyra rikstäckande ljudradioprogram, varav ett även skall ha regionalt uppdelat innehåll. Att sända till hela landet innebär att minst 99,8 procent av den fast bosatta befolkningen skall kunna ta emot sändningarna. Vill SR uppfylla en del av denna skyldighet genom att sända över satellit skall regeringens medgivande inhämtas.

SR får inte ta flera frekvenser i FM-bandet i anspråk för sina sändningar än dem som SR använt under huvuddelen av år 2001. Detta hindrar dock inte en sådan utbyggnad som behövs för att en större andel av den bofasta befolkningen skall kunna nås av sändningarna.

2 §

SR skall bereda utrymme för sändningar av radiotidningar. Sändningar skall ske, om så behövs, i samma tidsmässiga omfattning som under verksamhetsåret 2001.

3 §

SR skall upplåta sändningstid för sändningar av utbildningsprogram från Sveriges Utbildningsradio AB (se även SR:s anslagsvillkor).

4 §

SR skall utforma sändningarna på sådant sätt att de inte endast kan tas emot av en begränsad del av allmänheten i sändningsområdet.

5 §

SR skall använda analog utsändningsteknik för sändningarna. Den tekniska kvaliteten på sändningarna skall vara hög. Sändningarna skall ske med så god säkerhet att eventuella sändningsavbrott blir så korta som möjligt. Verksamheten skall utformas så att den inte

understiger de kvalitets- och säkerhetsnivåer som sammantaget rådde för programproduktion och utsändning under år 2001.

6 §

SR skall köpa utsändningstjänster för analoga marksändningar från Teracom AB.

Innehållet i sändningarna

7 §

Sändningsrätten skall utövas opartiskt och sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrandefrihet och informationsfrihet skall råda i ljudradion.

SR skall före sändning av program så noggrant som omständigheterna medger kontrollera sakuppgifter i programmet. Ämnesval och framställning skall ta sikte på vad som är väsentligt.

8 §

Den enskildes privatliv skall respekteras i programverksamheten om inte ett oavvisligt allmänt intresse kräver annat.

9 §

SR skall ta hänsyn till ljudradions särskilda genomslagskraft när det gäller programmens ämnen och utformning samt tiden för sändning av programmen.

10 §

SR skall erbjuda ett mångsidigt programutbud som kännetecknas av hög kvalitet i alla programgenrer.

Programmen skall utformas så att de genom tillgänglighet och mångsidighet tillgodoser skiftande förutsättningar och intressen hos landets befolkning. Programutbudet skall spegla hela landet och som helhet präglas av folkbildningsambitioner. SR skall beakta programverksamhetens betydelse för den fria åsiktsbildningen och utrymme skall ges åt en mångfald av åsikter och meningsriktningar. SR skall i skälig omfattning tillgodose olika intressen i fråga om bl.a. religion, kultur och vetenskap.

(Se prop. 2000/01:94 s. 30-35, bet. 2000/01:KrU8 s. 19-23).

11 §

SR har ett särskilt ansvar för det svenska språket och dess ställning i samhället. SR skall tillhandahålla ett mångsidigt utbud av program av hög kvalitet på svenska språket och tillvarata den svenska kulturen i dess vidaste bemärkelse. Språkvårdsfrågor skall beaktas i programverksamheten.

12 §

Nyhetsverksamheten inom SR skall bedrivas så att en mångfald i nyhetsurval, analyser och kommentarer kommer till uttryck i olika program.

SR skall meddela nyheter, stimulera till debatt, kommentera och belysa händelser och skeenden och därvid ge den allsidiga information som medborgarna behöver för att vara orienterade och ta ställning i samhälls- och kulturfrågor.

SR skall granska myndigheter, organisationer och företag som har inflytande på beslut som rör medborgarna samt spegla verksamheten inom sådana organ och inom andra maktsfärer.

Nyhetsförmedling och samhällsbevakning skall utgå från olika perspektiv, så att händelser speglas utifrån olika geografiska, sociala och andra utgångspunkter.

13 §

SR skall i sin roll som kulturbärare fortsatt vidga och fördjupa sitt kulturansvar.

SR skall verka för debatt kring viktigare kulturfrågor, bevaka och granska händelser och utveckling på kulturlivets olika områden och i samverkan med det övriga kulturlivet stimulera och förmedla olika kulturaktiviteter. SR skall tillvarata och utveckla ljudradions särskilda förutsättningar att ge upplevelser och stimulera fantasin och därigenom ge möjligheter till inlevelse, engagemang och förströelse.

Nyskapande programinnehåll skall främjas, även i SR:s egen skapande verksamhet. SR skall samarbeta med kulturinstitutioner och fria kulturproducenter i hela Sverige i syfte att erbjuda utsändningar av föreställningar, konserter och andra kulturhändelser. Det årliga antalet utsändningar av föreställningar, konserter och andra kulturhändelser skall under tillståndsperioden öka jämfört med år 2001.

SR skall tillhandahålla ett mångsidigt utbud som speglar de olika kulturer som finns i Sverige. Det utländska programutbudet skall

spegla olika kulturkretsar. Program om och från de nordiska grannländerna skall sändas i syfte att stärka den nordiska kulturgemenskapen.

14 §

SR:s program för sändning till utlandet skall ge dels svenskar som befinner sig utomlands, dels utländsk publik, möjlighet att få information om och upprätthålla kontakt med Sverige. Programmen bör ge kunskap om Sverige och bidra till förståelse för det svenska samhället.

Bestämmelserna i 9, 10, 12 och 13 §§ skall tillämpas med avseende på varje språkgrupp för sig och med beaktande av den speciella karaktären hos sändningarna till utlandet.

15 §

SR skall ägna ökad uppmärksamhet åt program för och med barn och ungdomar samt i dessa program förmedla kulturella och konstnärliga upplevelser, nyheter och information. SR skall ta särskild hänsyn till de språkliga behoven hos barn som tillhör språkliga eller etniska minoritetsgrupper.

16 §

SR skall beakta funktionshindrades behov. Program skall även produceras för speciella målgrupper. SR:s insatser för att göra programmen tillgängliga för funktionshindrade skall öka under tillståndsperioden jämfört med år 2001. God hörbarhet i sändningarna skall eftersträvas.

I fråga om program om och för funktionshindrade får SR, Sveriges Television AB (SVT) och Sveriges Utbildningsradio AB (UR) sinsemellan fördela ansvaret för olika slags insatser.

17 §

SR skall beakta språkliga och etniska minoriteters intressen. SR:s insatser på detta område skall under tillståndsperioden öka jämfört med år 2001. Minoritetsspråken samiska, finska, meänkieli och romani chib skall inta en särställning. SR skall vidta särskilda åtgärder för att säkerställa en ökad tillgänglighet för den finska språkgruppen jämfört med år 2001.

I fråga om verksamhet för språkliga och etniska minoriteter får SR, SVT och UR sinsemellan fördela ansvaret för olika slags insatser.

18 §

Det lokalt producerade utbudet bör både spegla respektive områdes särprägel och egenart och på ett mer allmänt sätt bidra till mångfalden i programverksamheten.

Omfattningen av utomståendes medverkan och frilansmedverkan av olika slag i programproduktionen skall under tillståndsperioden öka jämfört med år 2001.

SR skall under tillståndsperioden sträva efter att öka antalet produktionsutläggningar, samarbetsprojekt och inköp av program.

19 §

SR skall kostnadsfritt sända meddelanden som är av vikt för allmänheten om en myndighet begär det. SR skall se till att meddelandet ges en lämplig utformning och att det inte genom sin omfattning eller på annat sätt inverkar menligt på programverksamheten.

20 §

SR skall till Granskningsnämnden för radio och TV lämna uppgifter som är nödvändiga för nämndens bedömning om sända program stämmer överens med de villkor som gäller för bolaget.

Genmäle och beriktigande

21 §

Uppgifter som förekommit i ett ljudradioprogram skall beriktigas när det är befogat. Den som har befogat anspråk på att bemöta ett påstående skall beredas tillfälle till genmäle.

Begäran om beriktigande och genmäle skall behandlas skyndsamt. Bifalls en begäran om beriktigande, skall beriktigandet sändas så snart det kan ske i ett för publiken naturligt sammanhang. Bifalls begäran om genmäle, skall ett genmäle sändas så snart det kan ske i eller i anslutning till program av samma eller likartad karaktär som det som anmärkningen avser.

Om en skriftlig begäran om genmäle har avslagits av SR skall bolaget lämna information till den berörde om förutsättningarna för att hos Granskningsnämnden anmäla bolagets beslut eller dess

handläggning av ärendet. Ett beslut om avslag skall innehålla uppgifter om skälen för avslaget.

Villkor för reklam och sponsring

22 §

SR får inte sända reklam. Förbudet omfattar inte sponsringsmeddelanden, reklam för egen programverksamhet eller för programverksamhet från Sveriges Television AB och Sveriges Utbildningsradio AB, utbildningsmaterial eller andra liknande produkter med direkt anknytning till programmen.

23 §

SR får inte sända sådana sponsrade program där sponsorbidraget har tillfallit SR direkt eller medfört att SR:s kostnader för programmet påtagligt har minskat.

Utan hinder av första stycket får sponsring förekomma av program som innebär utsändning av en allmän sammankomst eller offentlig tillställning där SR är arrangör, under förutsättning att det är ett arrangemang inom ramen för ett åtagande gentemot Europeiska Radiounionen (EBU) eller ett arrangemang av liknande betydelse samt att programmet direktsänds till flera länder.

SR får inte sända sponsrade program som huvudsakligen vänder sig till barn under 12 år.

24 §

Bestämmelser om sponsringsmeddelande finns i 7 kap. 8 § första stycket radio- och TV-lagen.

Meddelandet skall – med beaktande av att ändamålet med meddelandet skall vara att upplysa publiken om sponsorskapet – ges en sådan utformning att det inte riskerar att förväxlas med sedvanliga reklaminslag i reklamfinansierad radio. Sponsringsmeddelandet, som skall vara kort, får inte åtföljas av musik och skall även i övrigt ges en neutral utformning.

Om, utan att det är fråga om sponsring enligt 23 § första stycket, bidrag till finansieringen av programmet lämnats av någon som inte är engagerad inom radio eller TV eller med att framställa audiovisuella verk, skall upplysning om detta lämnas i enlighet med bestämmelsen i 7 kap. 8 §. Sådan upplysning behöver dock inte

lämnas om uppgiften inte kan erhållas utan svårighet eller det är uppenbart att den skulle sakna betydelse för lyssnarna.

25 §

Vid sändning av reklam enligt 22 § behöver inte reklaminslagen omges av ljud- och bildsignaturer enligt 7 kap. 1 § första stycket radio- och TV-lagen eller vara minst en minut långa enligt 7 kap. 6 §.

Villkor för verksamheten under höjd beredskap och vid svåra påfrestningar på samhället i fred.

26 §

SR skall, efter samråd med Teracom AB, Styrelsen för psykologiskt försvar (SPF) och andra berörda myndigheter, utarbeta beredskapsplaner för verksamheten under höjd beredskap och vid svåra påfrestningar på samhället i fred. Beredskapsplanerna skall årligen före den 1 mars lämnas till regeringen (Kulturdepartementet) och till SPF för kännedom.

Om högsta beredskap råder i landet skall SR utgöra en självständig organisation med totalförsvarsuppgifter och lyda direkt under regeringen. UR:s resurser skall i en sådan situation tillföras SVT och SR. Om höjd beredskap råder i landet får regeringen förordna att vad som sägs i första meningen i detta stycke skall gälla.

De bestämmelser om bolagets programverksamhet som intagits i tillståndsvillkor och anslagsvillkor för bolaget skall vara vägledande också för den verksamhet som bedrivs under höjd beredskap och vid svåra påfrestningar på samhället i fred.

27 §

SR skall på sina leverantörer av tjänster för utsändning och programinsamling ställa de krav som är nödvändiga för att uppfylla de säkerhets- och beredskapskrav som företaget åläggs av regeringen. En hög säkerhet och uthållighet i distributionen av radio och TV skall eftersträvas.

Sändningstillstånd för Sveriges Television AB

Kulturdepartementet 2001-12-20

Tillståndets innebörd, tid och upphörande

Sveriges Television AB (SVT) har till uppgift att bedriva TV-verksamhet i allmänhetens tjänst. Verksamheten skall bedrivas självständigt i förhållande till såväl staten som olika ekonomiska, politiska och andra intressen och maktsfärer i samhället.

SVT meddelas tillstånd att sända rikstäckande television i enlighet med 2 kap. 2 § första stycket radio- och TV-lagen (1996:844). Sändningstillståndet innebär rätt att i hela landet, under hela dygnet samtidigt sända två program. Att samtidigt sända rikstäckande program innebär rätt att dela upp sändningen i regionala sändningar. Se också SVT:s sändningstillstånd för digital marksänd TV.

Tillståndet träder i kraft den 1 januari 2002 och gäller till och med den 31 december 2005. Samtidigt upphör SVT:s nu gällande sändningstillstånd.

I enlighet med bestämmelserna i 3 kap. 7 § andra stycket radio- och TV-lagen förlängs tillståndet på oförändrade villkor med ytterligare fyra år, om tillståndshavaren önskar det och regeringen inte senast två år före tillståndstidens utgång meddelat att tillståndet inte kommer att förlängas eller att regeringen önskar förändra villkoren.

Detta tillstånd kan återkallas enligt bestämmelserna i 11 kap. 1 och 2 §§ radio- och TV-lagen.

Villkor för sändningsrätten

Regeringen föreskriver att sändningstillståndet skall förenas med följande villkor, vilka SVT godtagit, enligt 3 kap. 8 § radio- och TV-lagen.

Allmänna bestämmelser

1 §

SVT skall samtidigt sända två TV-program till hela landet. Att sända till hela landet innebär att minst 99,8 procent av den fast bosatta befolkningen skall kunna ta emot sändningarna. Vill SVT uppfylla en del av denna skyldighet genom att sända över satellit skall regeringens medgivande inhämtas.

2 §

SVT skall bereda utrymme för sändningar av utbildningsprogram och text-TV från Sveriges Utbildningsradio AB (se även SVT:s anslagsvillkor).

3 §

SVT skall utforma sändningarna på sådant sätt att de inte endast kan tas emot av en begränsad del av allmänheten i sändningsområdet.

4 §

SVT skall använda analog utsändningsteknik vid sändning av bild och ljud. SVT får även sända ljud och text-TV med digital teknik.

Den tekniska kvaliteten på sändningarna skall vara hög. Sändningarna skall ske med så god säkerhet att eventuella sändningsavbrott blir så korta som möjligt. Verksamheten skall utformas så att den inte understiger de kvalitets- och säkerhetsnivåer som sammantaget rådde för programproduktion och utsändning under år 2001.

5 §

SVT skall köpa utsändningstjänster för analoga marksändningar från Teracom AB.

Innehållet i sändningarna

6 §

Sändningsrätten skall utövas opartiskt och sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrandefrihet och informationsfrihet skall råda i televisionen.

SVT skall före sändning av program så noggrant som omständigheterna medger kontrollera sakuppgifter i programmet. Ämnesval och framställning skall ta sikte på vad som är väsentligt.

7 §

Den enskildes privatliv skall respekteras i programverksamheten om inte ett oavvisligt allmänt intresse kräver annat.

8 §

SVT skall erbjuda ett mångsidigt programutbud som kännetecknas av hög kvalitet i alla programgenrer.

Programmen skall utformas så att de genom tillgänglighet och mångsidighet tillgodoser skiftande förutsättningar och intressen hos landets befolkning. Programutbudet skall spegla förhållanden i hela landet och som helhet präglas av folkbildningsambitioner. SVT skall beakta programverksamhetens betydelse för den fria åsiktsbildningen och utrymme skall ges åt en mångfald av åsikter och meningsriktningar. SVT skall i skälig omfattning tillgodose olika intressen i fråga om bl.a. religion, kultur och vetenskap.

(Se prop. 2000/01:94 s. 30-35, bet. 2000/01:KrU8 s. 19-23)

9 §

SVT har ett särskilt ansvar för det svenska språket och dess ställning i samhället. SVT skall tillhandahålla ett mångsidigt utbud av program av hög kvalitet på svenska språket och tillvarata den svenska kulturen i dess vidaste bemärkelse. Språkvårdsfrågor skall beaktas i programverksamheten.

10 §

Nyhetsverksamheten i SVT skall bedrivas så att en mångfald i nyhetsurval, analyser och kommentarer kommer till uttryck i olika program.

SVT skall meddela nyheter, stimulera till debatt, kommentera och belysa händelser och skeenden och därvid ge den allsidiga information som medborgarna behöver för att vara orienterade och ta ställning i samhälls- och kulturfrågor.

SVT skall granska myndigheter, organisationer och företag som har inflytande på beslut som rör medborgarna samt spegla verksamheten inom sådana organ och inom andra maktsfärer.

SVT skall sända regionala nyhetsprogram i minst samma omfattning som under verksamhetsåret 2001.

Nyhetsförmedling och samhällsbevakning skall ha olika perspektiv, så att händelser speglas utifrån olika geografiska, sociala och andra utgångspunkter.

11 §

SVT skall i sin roll som kulturbärare fortsatt vidga och fördjupa sitt kulturansvar.

SVT skall verka för debatt kring viktigare kulturfrågor, bevaka och granska händelser och utveckling på kulturlivets olika områden och i samverkan med det övriga kulturlivet stimulera och förmedla olika kulturaktiviteter.

SVT skall tillvarata och utveckla televisionens särskilda förutsättningar att ge upplevelser och stimulera fantasin och därigenom ge möjligheter till inlevelse, engagemang och förströelse.

Nyskapande programinnehåll skall främjas, i såväl inköp som i SVT:s egen skapande verksamhet. SVT skall samarbeta med kulturinstitutioner och fria kulturproducenter i hela Sverige i syfte att erbjuda utsändningar av föreställningar, konserter och andra kulturhändelser. Det årliga antalet utsändningar av föreställningar, konserter och andra kulturhändelser skall under tillståndsperioden öka jämfört med år 2001.

SVT skall bidra till utvecklingen av svensk filmproduktion.

SVT skall tillhandahålla ett mångsidigt utbud som speglar de olika kulturer som finns i Sverige. Det utländska programutbudet skall spegla olika kulturkretsar och i större omfattning än hittills innehålla program från olika delar av världen. Program om och från de nordiska grannländerna skall sändas i syfte att stärka den nordiska kulturgemenskapen.

12 §

SVT skall ägna ökad uppmärksamhet åt program för och med barn och ungdomar samt i dessa program förmedla kulturella och konstnärliga upplevelser samt nyheter och information. SVT skall ta särskild hänsyn till de språkliga behoven hos barn som tillhör språkliga eller etniska minoritetsgrupper.

13 §

SVT skall ta hänsyn till televisionens särskilda genomslagskraft när det gäller programmens ämnen och utformning samt tiden för sändning av programmen.

SVT bör ägna stor uppmärksamhet åt sättet att skildra våld i nyhetsprogram och andra program som informerar publiken om det faktiska våld som förekommer.

14 §

SVT skall beakta funktionshindrades behov. Program skall även produceras för speciella målgrupper. SVT:s insatser för att göra programmen tillgängliga för funktionshindrade skall öka under tillståndsperioden jämfört med år 2001. Minst 50 procent av sändningstiden för förstagångssändningar med svenskt ursprung bör vara textad vid utgången av tillståndsperioden. Ett mål skall vara att uppläst textremsa kan erbjudas under tillståndsperioden.

I fråga om program om och för funktionshindrade får SVT, Sveriges Radio (SR) och Sveriges Utbildningsradio (UR) sinsemellan fördela ansvaret för olika slags insatser.

Inriktningen på programverksamheten för döva skall vara att sända främst nyheter, information och kulturprogram på teckenspråk. Barn och ungdomar skall särskilt prioriteras.

15 §

SVT skall beakta språkliga och etniska minoriteters intressen. SVT:s insatser på detta område skall öka under tillståndsperioden jämfört med år 2001. Minoritetsspråken samiska, finska, meänkieli och romani chib skall inta en särställning.

I fråga om verksamhet för språkliga och etniska minoriteter får SVT, SR och UR sinsemellan fördela ansvaret för olika slags insatser.

16 §

De program som produceras utanför Stockholm bör både spegla respektive områdes särprägel och egenart och på ett mer allmänt sätt bidra till mångfalden i programverksamheten.

Omfattningen av utomståendes medverkan och frilansmedverkan av olika slag i programproduktionen skall fortsatt hållas på en hög och jämn nivå.

SVT skall under tillståndsperioden inte prioritera ytterligare utläggningar av produktioner. Omfattningen av utläggningar skall under tillståndsperioden uppgå till högst 2001 års nivå.

17 §

SVT skall kostnadsfritt sända meddelanden som är av vikt för allmänheten om en myndighet begär det. SVT skall se till att meddelandet ges en lämplig utformning och att det inte genom sin omfattning eller på annat sätt inverkar menligt på programverksamheten.

18 §

SVT skall till Granskningsnämnden för radio och TV lämna uppgifter som är nödvändiga för nämndens bedömning om sända program stämmer överens med de villkor som gäller för bolaget.

Genmäle

19 §

Den som har befogat anspråk på att bemöta ett påstående skall beredas tillfälle till genmäle. Begäran om genmäle skall behandlas skyndsamt. Bifalls begäran om genmäle, skall ett genmäle sändas så snart det kan ske i eller i anslutning till program av samma eller likartad karaktär som det som anmärkningen avser.

Om en skriftlig begäran om genmäle har avslagits av SVT skall bolaget lämna information till den berörde om förutsättningarna för att hos Granskningsnämnden anmäla bolagets beslut eller dess handläggning av ärendet. Ett beslut om avslag skall innehålla uppgifter om skälen för avslaget.

Villkor för reklam och sponsring

20 §

SVT får inte sända reklam. Förbudet omfattar inte sponsringsmeddelanden, reklam för egen programverksamhet eller för programverksamhet från SR och UR, utbildningsmaterial eller andra liknande produkter med direkt anknytning till programmen.

21 §

SVT får inte sända sådana sponsrade program där sponsorbidraget har tillfallit SVT direkt eller medfört att SVT:s kostnader för programmet påtagligt har minskat.

Utän hinder av första stycket får sponsring förekomma

- i SVT:s sändningar i samband med sportevenemang,
- av program som innebär utsändning av en allmän sammankomst eller offentlig tillställning där SVT är arrangör, under förutsättning att det är ett arrangemang inom ramen för ett åtagande gentemot Europeiska Radiounionen (EBU) eller ett arrangemang av liknande betydelse samt att programmet direktsänds till flera länder.

SVT får inte sända sponsrade program som huvudsakligen vänder sig till barn under 12 år.

22 §

Bestämmelser om sponsringsmeddelande finns i 7 kap. 8 § första stycket radio- och TV-lagen.

En sponsors logotyp får användas endast om det kan ske utan risk för förväxling med tjänst eller vara som sponsorn erbjuder till försäljning. Sponsringsmeddelandet, som skall vara kort, får inte åtföljas av musik och skall även i övrigt ges en neutral utformning.

Om, utan att det är fråga om sponsring enligt 21 § första stycket, bidrag till finansieringen av programmet lämnats av någon som inte är engagerad inom radio eller TV eller med att framställa audiovisuella verk, skall upplysning om detta lämnas i enlighet med bestämmelsen i 7 kap. 8 §. Sådan upplysning behöver dock inte lämnas om uppgiften inte kan erhållas utan svårighet eller det är uppenbart att den skulle sakna betydelse för tittarna.

23 §

Vid sändning av reklam enligt 20 § behöver inte reklamslagen omges av ljud- och bildsignaturer enligt 7 kap. 1 § första stycket radio- och TV-lagen eller vara minst en minut långa enligt 7 kap. 6 §.

Villkor för verksamheten under höjd beredskap och vid svåra påfrestningar på samhället i fred.

24 §

SVT skall, efter samråd med Teracom AB, Styrelsen för psykologiskt försvar (SPF) och andra berörda myndigheter, utarbeta beredskapsplaner för verksamheten under höjd beredskap och vid svåra påfrestningar på samhället i fred. Beredskapsplanerna skall

årligen före den 1 mars lämnas till regeringen (Kulturdepartementet) och till SPF för kännedom.

Om högsta beredskap råder i landet skall SVT utgöra en självständig organisation med totalförsvarsuppgifter och lyda direkt under regeringen. UR:s resurser skall i en sådan situation tillföras SVT och SR. Om höjd beredskap råder i landet får regeringen förordna att vad som sägs i första meningen i detta stycke skall gälla.

De bestämmelser om bolagets programverksamhet som intagits i tillståndsvillkor och anslagsvillkor för bolaget skall vara vägledande också för den verksamhet som bedrivs under höjd beredskap och vid svåra påfrestningar på samhället i fred.

25 §

SVT skall på sina leverantörer av tjänster för utsändning och programinsamling ställa de krav som är nödvändiga för att uppfylla de säkerhets- och beredskapskrav som företaget åläggs av regeringen. En hög säkerhet och uthållighet i distributionen av radio och TV skall eftersträvas.

Sändningstillstånd för Sveriges Utbildningsradio AB

Kulturdepartementet 2001-12-20

Tillståndets innebörd, tid och upphörande

Sveriges Utbildningsradio AB (UR) har till uppgift att bedriva programverksamhet inom utbildningsområdet i allmänhetens tjänst. Verksamheten skall bedrivas självständigt i förhållande till såväl staten som olika ekonomiska, politiska och andra intressen och maktsfärer i samhället.

UR meddelas tillstånd att sända rikstäckande ljudradio och television i enlighet med 2 kap. 2 § första stycket radio- och TV-lagen (1996:844). Sändningstillståndet innebär rätt att i hela landet sända program med utnyttjande av Sveriges Television AB:s (SVT) och Sveriges Radio AB:s (SR) sändningsutrymme, enligt överenskommelse som träffas bolagen emellan. Att samtidigt sända ett rikstäckande program innebär rätt att dela upp sändningen i regionala sändningar. Se också UR:s sändningstillstånd för marksänd digital TV och sändningstillstånd för ljudradio med digital teknik.

Tillståndet träder i kraft den 1 januari 2002 och gäller till och med den 31 december 2005.

I enlighet med bestämmelserna i 3 kap. 7 § andra stycket radio- och TV-lagen förlängs tillståndet på oförändrade villkor med ytterligare fyra år, om tillståndshavaren önskar det och regeringen inte senast två år före tillståndstidens utgång meddelat att tillståndet inte kommer att förlängas eller att regeringen önskar förändra villkoren.

Detta tillstånd kan återkallas enligt bestämmelserna i 11 kap. 1 och 2 §§ radio- och TV-lagen.

Villkor för sändningsrätten

Regeringen föreskriver att sändningstillståndet skall förenas med följande villkor, vilka UR godtagit, enligt 3 kap. 8 § radio- och TV-lagen.

Allmänna bestämmelser

1 §

UR skall sända ljudradio- och TV-program.

2 §

UR skall utforma sändningarna på sådant sätt att de inte endast kan tas emot av en begränsad del av allmänheten i sändningsområdet.

3 §

UR skall använda analog utsändningsteknik vid sändning av bild och ljud för television. UR får även sända ljud i TV och text-TV med digital teknik.

4 §

UR skall i samråd med SVT och SR köpa utsändningstjänster för analoga marksändningar från Teracom AB.

Innehållet i sändningarna

5 §

Sändningsrätten skall utövas opartiskt och sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrandefrihet och informationsfrihet skall råda i ljudradion och televisionen.

UR skall före sändning av program så noggrant som omständigheterna medger kontrollera sakuppgifter i programmet. Ämnesval och framställning skall ta sikte på vad som är väsentligt.

6 §

Den enskildes privatliv skall respekteras i programverksamheten om inte ett oavvisligt allmänt intresse kräver annat.

7 §

UR skall ta hänsyn till ljudradions och televisionens särskilda genomslagskraft när det gäller programmens ämnen och utformning samt tiden för sändning av programmen.

8 §

UR skall erbjuda ett mångsidigt programutbud som kännetecknas av hög kvalitet.

UR skall koncentrera sin programverksamhet till utbildningsområdet jämfört med föregående tillståndsperiod. Programverksamheten skall bedrivas inom utbildningsområdena förskola, ungdomsskola, högskola och vuxenutbildning och inriktas på att förstärka, bredda och komplettera de insatser som görs av andra inom dessa områden. Användarna av UR:s programverksamhet, särskilt inom utbildningsväsendet, skall ges möjligheter att framföra synpunkter och önskemål på programverksamheten.

Programmen skall utformas så att de genom tillgänglighet och mångsidighet i skälig omfattning tillgodoser olika utbildningsbehov och intressen hos landets befolkning samt som helhet präglas av folkbildningsambitioner. UR skall beakta programverksamhetens betydelse för den fria åsiktsbildningen och utrymme skall ges åt en mångfald av åsikter och meningsriktningar.

9 §

UR har ett särskilt ansvar för det svenska språket och dess ställning i samhället. Språkvårdsfrågor skall beaktas i programverksamheten.

10 §

UR skall ägna ökad uppmärksamhet åt program för och med barn och ungdomar samt i dessa program förmedla kulturella och konstnärliga upplevelser. UR skall ta särskild hänsyn till de språkliga behoven hos barn som tillhör språkliga eller etniska minoritetsgrupper.

11 §

UR skall beakta funktionshindrades behov. Program skall även produceras för speciella målgrupper. UR:s insatser för att göra programmen tillgängliga för funktionshindrade skall öka under tillståndsperioden jämfört med år 2001. Andelen textade program skall öka påtagligt under tillståndsperioden jämfört med år 2001.

I fråga om program om och för funktionshindrade får UR, SVT och SR sinsemellan fördela ansvaret för olika slags insatser.

12 §

UR skall tillhandahålla ett mångsidigt utbud som speglar de olika kulturer som finns i Sverige och innehålla program från olika delar av världen.

13 §

UR skall beakta språkliga och etniska minoriteters behov. UR:s insatser på detta område skall under tillståndsperioden öka jämfört med år 2001. Minoritetsspråken samiska, finska, meänkieli och romani chib skall in ta en särställning.

I fråga om verksamhet för språkliga och etniska minoriteter får UR, SVT och SR sinsemellan fördela ansvaret för olika slags insatser.

14 §

Omfattningen av utomståendes medverkan och frilansmedverkan av olika slag i programproduktionen skall fortsatt hållas på en hög och jämn nivå.

15 §

UR skall till Granskningsnämnden för radio och TV lämna uppgifter som är nödvändiga för nämndens bedömning om sända program stämmer överens med de villkor som gäller för bolaget.

Genmäle och beriktigande

16 §

Uppgifter som förekommit i ett ljudradioprogram skall beriktigas när det är befogat. Den som har befogat anspråk på att bemöta ett påstående skall beredas tillfälle till genmäle.

Begäran om beriktigande och genmäle skall behandlas skyndsamt. Bifalls en begäran om beriktigande, skall beriktigandet sändas så snart det kan ske i ett för publiken naturligt sammanhang. Bifalls begäran om genmäle, skall ett genmäle sändas så snart det kan ske i eller i anslutning till program av samma eller likartad karaktär som det som anmärkningen avser.

Om en skriftlig begäran om genmäle har avslagits av UR skall bolaget lämna information till den berörde om förutsättningarna för att hos Granskningsnämnden anmäla bolagets beslut eller dess handläggning av ärendet. Ett beslut om avslag skall innehålla uppgifter om skälen för avslaget.

Villkor för reklam och sponsring

17 §

UR får inte sända reklam. Förbudet omfattar inte sponsringsmeddelanden, reklam för egen programverksamhet eller för programverksamhet från SR och SVT, utbildningsmaterial eller andra liknande produkter med direkt anknytning till programmen.

18 §

UR får inte sända sådana sponsrade program där sponsorbidraget har tillfallit UR direkt eller medfört att UR:s kostnader för programmet påtagligt har minskat.

Om, utan att det är fråga om sponsring enligt första stycket, bidrag till finansieringen av programmet lämnats av någon som inte är engagerad inom radio eller TV eller med att framställa audiovisuella verk, skall upplysning om detta lämnas i enlighet med bestämmelsen i 7 kap. 8 § radio- och TV-lagen. Sådan upplysning behöver dock inte lämnas om uppgiften inte kan erhållas utan svårighet eller det är uppenbart att den skulle sakna betydelse för tittarna eller lyssnarna.

19 §

Vid sändning av reklam enligt 17 § behöver inte reklaminslagen omges av ljud- och bildsignaturer enligt 7 kap. 1 § första stycket radio- och TV-lagen eller vara minst en minut långa enligt 7 kap. 6 §.

Villkor för verksamheten under höjd beredskap och vid svåra påfrestringar på samhället i fred.

20 §

UR skall, efter samråd med Teracom AB, Styrelsen för psykologiskt försvar (SPF) och andra berörda myndigheter, utarbeta beredskapsplaner för verksamheten under höjd beredskap och vid

svåra påfrestningar på samhället i fred. Beredskapsplanerna skall årligen före den 1 mars lämnas till regeringen (Kulturdepartementet) och till SPF för kännedom.

Om högsta beredskap råder i landet skall SVT och SR utgöra självständiga organisationer med totalförsvarsuppgifter och lyda direkt under regeringen. UR:s resurser skall i en sådan situation tillföras SVT och SR. Om höjd beredskap råder i landet får regeringen förordna att vad som sägs i första meningen i detta stycke skall gälla.

De bestämmelser om bolagets programverksamhet som intagits i tillståndsvillkor och anslagsvillkor för bolaget skall vara vägledande också för den verksamhet som bedrivs under höjd beredskap och vid svåra påfrestningar på samhället i fred.

21 §

UR skall på sina leverantörer av tjänster för utsändning och programinsamling ställa de krav som är nödvändiga för att uppfylla de säkerhets- och beredskapskrav som företaget åläggs av regeringen. En hög säkerhet och uthållighet i distributionen av radio och TV skall eftersträvas.

Anslagsvillkor för Sveriges Radio AB för år 2004

Anslag

Prop. 2003/04:1, bet. 2003/04:KrU1, rskr. 2003/04:87

Medelsanvisning* 2 214 800 000 kr

Medlen utbetalas från rundradiorörelsens resultatkonto (rundradiokontot) hos Riksgäldskontoret. Om ingen behållning finns på rundradiokontot tillhandahåller staten genom Riksgäldskontoret en kredit för rundradiorörelsens behov. Om ett behov av att utnyttja denna kredit uppstår skall programföretagen genom Radiotjänst i Kiruna AB (RIKAB) anmäla saken för regeringen. Regeringen fastställer därefter kreditens storlek.

Medlen på rundradiokontot förvaltas av RIKAB i enlighet med avtal mellan staten och RIKAB (regeringsbeslut 1997-12-04). Medel till Sveriges Radio AB (SR) betalas ut efter rekvisition. Medlen betalas ut under år 2004 månadsvis i förskott. De får lyftas tidigast den 7:e i varje månad.

För år 2005 avser regeringen att ställa villkor av följande innebörd:

Om TV-avgiftsintäkterna inte, exklusive avgiftshöjningar,

1. antingen i jämförelse med år 2000 är minst 100 miljoner kronor högre år 2005, eller
2. i jämförelse med närmast föregående år har ökat med minst 25 miljoner kronor,

---

* Om de sammanlagda TV-avgiftsintäkterna för år 2004, exklusive avgiftshöjningar för åren 2002, 2003 och 2004 inte är minst 75 miljoner kronor högre än för år 2000 eller i jämförelse med år 2003 har ökat med minst 25 miljoner kronor, skall medelstillelsen minskas med för SR 37,52 procent av skillnaden mellan de verkliga avgiftsintäkterna, exklusive avgiftshöjningar, och det som skulle ha uppnåtts, dock med för SR högst 37,52 procent av 25 miljoner kronor för år 2004. En eventuell justering görs när avgiftsintäkterna för år 2004 är kända.

skall medelstillelningen till programföretagen minska med för SR 37,52 procent av skillnaden mellan de verkliga avgiftsintäkterna, exklusive avgiftshöjningar, och det som skulle ha uppnåtts, dock med för SR högst 37,52 procent av 25 miljoner kronor per år.

VILLKOR

Anslagsvillkoren träder i kraft den 1 januari 2004 och gäller till och med den 31 december 2004. Regeringen föreskriver att SR:s medelstillelning skall förenas med följande villkor.

Ekonomiska förutsättningar

1. SR skall inom tillgängliga ekonomiska ramar göra de prioriteringar som krävs för att uppfylla uppdraget. Verksamheten skall inom ramen för uppdraget bedrivas rationellt och syfta till ökad effektivitet och förbättrad produktivitet.
2. SR skall i avvaktan på regeringens ställningstagande till resultatet av den tillsatta digitalradioutredningen, minska kostnaderna för de digitala sändningarna (se också prop. 2000/01:94, sid. 62 och 74).
3. Medlen skall användas för företagets kärnverksamhet, dvs. radioverksamhet i allmänhetens tjänst. Medlen skall också användas till verksamhet som syftar till att komplettera och stärka kärnverksamheten, exempelvis verksamhet på Internet.
4. Sidoverksamheter till SR:s sändningsverksamhet skall bära sina kostnader och i övrigt bedrivas på ett konkurrensneutralt sätt i förhållande till andra företag som tillhandahåller motsvarande tjänster. Sidoverksamheter skall redovisas som egna resultatområden. Det skall finnas en resultaträkning och om god redovisningssed så kräver, en balansräkning för dessa verksamheter. Redovisningen skall ingå som en del av årsredovisningen som granskas av bolagets revisorer.
5. SR skall tillsammans med Sveriges Television AB (SVT) och Sveriges Utbildningsradio AB (UR) anslå medel för RIKAB:s kostnader i proportion till storleken på respektive programföretags medelstillelning från rundradiokontot.

6. SR har som delägare till RIKAB ansvar för att RIKAB för statens räkning uppbär TV-avgifter och bedriver avgiftskontroll samt ansvarar för förvaltningen av rundradiorörelsens medel. I ansvaret ligger att ge RIKAB förutsättningar för att bedriva en effektiv TV-avgiftsuppbörd och avgiftskontroll. Avgiftsskolket skall reduceras under tillståndsperioden.

Verksamhet

7. SR:s sändningar skall vara tillgängliga för allmänheten utan villkor om särskild betalning.
8. SR:s resurser till programverksamhet för språkliga och etniska minoriteter skall öka under tillståndsperioden jämfört med år 2001.
9. Överenskommelser mellan SVT, SR och UR rörande insatser för språkliga och etniska minoriteter samt funktionshindrade skall tillställas Kulturdepartementet och Granskningsnämnden för radio och TV.

Organisation

10. SR skall ha en decentraliserad organisation med en sådan uppbyggnad att goda förutsättningar skapas för mångfald och självständigt beslutsfattande även på lokal nivå och att förhållanden i olika delar av landet kan speglas och representeras i programutbudet.
11. Den andel av allmänproduktionen i SR:s rikssändningar som produceras utanför Stockholm skall under tillståndsperioden uppgå till minst 55 procent. Den andel av resurserna för allmänproduktion som förbrukas av enheterna utanför Stockholm skall behållas på minst 2001 års nivå.
12. Genom riksdagens beslut om radio och TV i allmänhetens tjänst (prop. 2000/01:94, bet. 2000/01:KrU8, rskr. 2000/01:268) slogs fast att public service-företagens programverksamhet som helhet skall präglas av folkbildningsambitioner. SVT, SR och UR skall genom överenskommelser lösa samarbetet kring program som inte primärt är avsedda att användas i utbildningssammanhang.

13. Om oenighet uppstår mellan SR och UR om fördelning och placering av sändningstid skall frågan avgöras av en skiljenämnd enligt lagen (1999:116) om skiljeförfarande.
14. Staten får, om SR:s sändningstillstånd upphör, inlösa byggnader, inredning och utrustning samt övriga inventarier och installationer, som tillhör SR. Kan överenskommelse ej träffas om lösenbeloppet, skall detta bestämmas av tre värderingsmän, som utses enligt lagen (1999:116) om skiljeförfarande. SR skall medverka till att företag som staten bestämmer utan särskilt vederlag får överta de lokaler som SR förhyrt. SR medger att personal anställd för programverksamheten får övergå till anställning i sådant företag senast när tillståndet upphör att gälla.

Redovisning och revision

15. SR skall senast den 1 mars 2004 lämna budgetunderlag till Kulturdepartementet inför regeringens förslag till riksdagen om medelstillelning för år 2005. Budgetunderlaget skall innehålla redovisningar av den genomförda verksamheten samt redovisningar av SR:s planer för verksamheten. SR jämte övriga delägare av RIKAB svarar för att även en redovisning avseende RIKAB:s verksamhet bifogas budgetunderlaget. RIKAB skall senast den 1 mars 2004 till Kulturdepartementet inge årsredovisning för rundradiorörelsen under år 2003. Redovisningen skall innehålla en redogörelse för avgiftskontrollens effekter och arbetet med att minska TV-avgiftsskolkets omfattning.
16. SR skall årligen följa upp och rapportera hur uppdraget uppfyllts. Uppföljningsrapporten avseende år 2004 skall senast den 1 mars 2005 ges in till Kulturdepartementet samt till Granskningsnämnden för radio och TV.

SR skall, i samarbete med SVT och UR, ta fram konkreta uppföljningsbara resultatmått baserade på tillstånds- och anslagsvillkor. Resultatmåttan bör utformas så att de ger väsentlig information om uppdraget och förmedlar viktiga erfarenheter av verksamheten. SR skall på olika sätt stimulera en fortlöpan­de offentlig diskussion om verksamheten.

SR skall redovisa och kommentera hur resultaten har utvecklats med avseende på volym, kostnader och intäkter samt nyckeltal som visar effektivitet och produktivitet. SR skall utveckla arbetet med att mäta och redovisa olika indikatorer på kvaliteten och särarten i programutbudet.

Programstatistiken skall utformas så att jämförelser blir möjliga över tid. Redovisningen skall uttrycka olika programkategoriers andel av den totala sändningstiden, när olika programtyper sänds samt resursförbrukningen för respektive kategori. Redovisningen skall även avse omfattningen av lyssnande och publikens reaktioner samt företagets planer för kommande år.

SR skall vidare beakta de anvisningar för redovisning av programverksamhet m.m. som anges i proposition 2000/01:94.

17. SR skall säkerställa att företagets revisorer ges möjlighet att granska företagets uppföljningsrapport, budgetunderlag och, i förekommande fall, särredovisningar av uppdrag i särskilda regeringsbeslut. Utlåtande över dessa granskningar skall ske i särskilda revisorsintyg som tillställs Kulturdepartementet.

Anslagsvillkor för Sveriges Television AB för år 2004

Anslag

Prop. 2003/04:1, bet. 2003/04:KrU1, rskr. 2003/04:87

<i>Medelsanvisning*</i>	<i>3 910 200 000 kr, varav</i>
<i>från rundradiokontot</i>	<i>3 407 900 000 kr</i>
<i>från distributionskontot</i>	<i>502 300 000 kr</i>

Medlen utbetalas från rundradiorörelsens resultatkonto (rundradiokontot) respektive distributionskontot hos Riksgäldskontoret. Om ingen behållning finns på rundradiokontot tillhandahåller staten genom Riksgäldskontoret en kredit för rundradiorörelsens behov. Om ett behov av att utnyttja denna kredit uppstår skall programföretagen genom Radiotjänst i Kiruna AB (RIKAB) anmäla saken för regeringen. Regeringen fastställer där efter kreditens storlek.

Medlen på rundradiokontot förvaltas av RIKAB i enlighet med avtal mellan staten och RIKAB (regeringsbeslut 1997-12-04). Medel till Sveriges Television AB (SVT) betalas ut efter rekvisition. Medlen betalas ut under år 2004 månadsvis i förskott. De får lyftas tidigast den 7:e i varje månad.

Enligt riksdagens beslut har regeringen bemyndigats att för budgetåret 2004 besluta om lån i Riksgäldskontoret i syfte att täcka underskottet på distributionskontot intill ett belopp om 1 059 000 000 kronor (prop. 2003/04:1, bet. 2003/04:KrU1, rskr. 2003/04:87).

---

* Om de sammanlagda TV-avgiftsintäkterna för år 2004, exklusive avgiftshöjningar för åren 2002, 2003 och 2004, inte är minst 75 miljoner kronor högre än för år 2000 eller i jämförelse med år 2003 har ökat med minst 25 miljoner kronor skall medelstillelningen minskas med för SVT 57,73 procent av skillnaden mellan de verkliga avgiftsintäkterna, exklusive avgiftshöjningar, och det som skulle ha uppnåtts, dock med för SVT högst 57,73 procent av 25 miljoner kronor för år 2004. En eventuell justering görs när avgiftsintäkterna för år 2004 är kända.

Under år 2004 skall 266 460 000 kronor överföras från rundradiokontot till distributionskontot. RIKAB svarar för att denna överföring sker i enlighet med avtal mellan staten och RIKAB (regeringsbeslut 2001-12-20). Medlen skall överföras med en tolftedel den 7:e varje månad.

I avvaktan på att nya avtal sluts mellan SVT/UR och Teracom bibehålls medelstildelningen från distributionskontot på samma nivå som för år 2003.

För år 2005 avser regeringen att ställa villkor av följande innebörd:

Om TV-avgiftsintäkterna inte, exklusive avgiftshöjningar,

1. antingen i jämförelse med år 2000 är minst 100 miljoner kronor högre år 2005, eller
2. i jämförelse med närmast föregående år har ökat med minst 25 miljoner kronor,

skall medelstildelningen till programföretagen minska med för SVT 57,73 procent av skillnaden mellan de verkliga avgiftsintäkterna, exklusive avgiftshöjningar, och det som skulle ha uppnåtts, dock med för SVT högst 57,73 procent av 25 miljoner kronor per år.

VILLKOR

Anslagsvillkoren träder i kraft den 1 januari 2004 och gäller till och med den 31 december 2004. Regeringen föreskriver att SVT:s medelstildelning skall förenas med följande villkor.

Ekonomiska förutsättningar

1. SVT skall inom tillgängliga ekonomiska ramar göra de prioriteringar som krävs för att uppfylla uppdraget. Verksamheten skall inom ramen för uppdraget bedrivas rationellt och syfta till ökad effektivitet och förbättrad produktivitet.
2. Medlen skall användas för företagets kärnverksamhet, dvs. TV-verksamhet i allmänhetens tjänst. Medlen skall också användas till verksamhet som syftar till att komplettera och stärka kärnverksamheten, exempelvis verksamhet på Internet.

3. Sidoverksamheter till SVT:s sändningsverksamhet skall bära sina kostnader och i övrigt bedrivas på ett konkurrensneutralt sätt i förhållande till andra företag som tillhandahåller motsvarande tjänster. Sidoverksamheter skall redovisas som egna resultatområden. Det skall finnas en resultaträkning och, om god redovisningssed så kräver, en balansräkning för dessa verksamheter. Redovisningen skall ingå som en del av årsredovisningen som granskas av bolagets revisorer.
4. SVT skall tillsammans med Sveriges Radio AB (SR) och Sveriges Utbildningsradio AB (UR) anslå medel för RIKAB:s kostnader i proportion till storleken på respektive programföretags medelstildelning från rundradiokontot.
5. SVT har som delägare till RIKAB ansvar för att RIKAB för statens räkning uppbär TV-avgifter och bedriver avgiftskontroll samt ansvarar för förvaltningen av rundradiorörelsens medel. I ansvaret ligger att ge RIKAB förutsättningar för att bedriva en effektiv TV-avgiftsuppbörd och avgiftskontroll. Avgiftsskolket skall reduceras under tillståndsperioden.

Verksamhet

6. SVT skall sända text-TV-sändningar till hela landet.
7. SVT får bedriva sändningar via satellit med syfte att nå allmänheten i Sverige, Finland och övriga Europa.
8. SVT:s sändningar riktade till Sverige skall vara tillgängliga för allmänheten utan villkor om särskild betalning utöver erlagd TV-avgift. Till den del sändningarna görs tillgängliga utanför Sverige skall verksamheten bära sina egna kostnader.
9. De villkor som gäller för SVT:s programverksamhet skall i tillämpliga delar gälla även för nya programkanaler.
10. SVT:s resurser till programverksamhet för språkliga och etniska minoriteter skall öka under tillståndsperioden jämfört med år 2001.
11. Överenskommelser mellan SVT, SR och UR rörande insatser för språkliga och etniska minoriteter samt funktionshindrade skall tillställas Kulturdepartementet och Granskningsnämnden för radio och TV.

Organisation

12. SVT skall ha en decentraliserad organisation med en sådan uppbyggnad att goda förutsättningar skapas för mångfald och självständigt beslutsfattande även på regional nivå och att förhållanden i olika delar av landet kan speglas och representeras i programutbudet.
13. Den andel av allmänproduktionen i SVT:s rikssändningar som produceras utanför Stockholm skall under tillståndsperioden uppgå till minst 55 procent. Den andel av resurserna för allmänproduktion som förbrukas av enheterna utanför Stockholm skall behållas på minst 2001 års nivå.
14. SVT:s nyhetsverksamhet skall bedrivas så att de olika självständiga redaktionerna inom företaget oberoende av varandra kan fatta beslut med skilda perspektiv.
15. Produktionsanläggningarna för programverksamhet för döva i Leksand skall användas i minst samma utsträckning som under år 2001 också i den fortsatta verksamheten.
16. Genom riksdagens beslut om radio och TV i allmänhetens tjänst (prop. 2000/01:94, bet. 2000/01:KrU8, rskr. 2000/01:268) slogs fast att public service-företagens programverksamhet som helhet skall präglas av folkbildningsambitioner. SVT, SR och UR skall genom överenskommelser lösa samarbetet kring program som inte primärt är avsedda att användas i utbildningssammanhang.
17. Om oenighet uppstår mellan SVT och UR om fördelning och placering av sändningstid skall frågan avgöras av en skiljenämnd enligt lagen (1999:116) om skiljeförfarande.
18. Staten får, om SVT:s sändningstillstånd upphör, inlösa byggnader, inredning och utrustning samt övriga inventarier och installationer, som tillhör SVT. Kan överenskommelse ej träffas om lösenbeloppet, skall detta bestämmas av tre värderingsmän, som utses enligt lagen (1999:116) om skiljeförfarande. SVT skall medverka till att företag som staten bestämmer utan särskilt vederlag får överta de lokaler som SVT förhyrt. SVT medger att personal anställd för programverksamheten får övergå till anställning i sådant företag senast när tillståndet upphör att gälla.

Redovisning och revision

19. SVT skall senast den 1 mars 2004 lämna budgetunderlag till Kulturdepartementet inför regeringens förslag till riksdagen om medelstillsdelning för år 2005. Budgetunderlaget skall innehålla redovisningar av den genomförda verksamheten samt redovisningar av SVT:s planer för verksamheten. SVT jämte övriga delägare av RIKAB svarar för att även en redovisning avseende RIKAB:s verksamhet bifogas budgetunderlaget. RIKAB skall senast den 1 mars 2004 till Kulturdepartementet inge årsredovisning för rundradiorörelsen under år 2003. Redovisningen skall innehålla en redogörelse för avgiftskontrollens effekter och arbetet med att minska TV-avgiftsskolkets omfattning.
20. SVT skall årligen följa upp och rapportera hur uppdraget uppfyllts. Uppföljningsrapporten avseende år 2004 skall senast den 1 mars 2005 ges in till Kulturdepartementet samt till Granskningsnämnden för radio och TV.

SVT skall i uppföljningsrapporten särskilt redovisa hur företaget uppfyller det anslagsvillkor som innebär att den andel av allmänproduktionen som produceras utanför Stockholm skall uppgå till minst 55 procent.

SVT skall, i samarbete med SR och UR, ta fram konkreta uppföljningsbara resultatmått baserade på tillstånds- och anslagsvillkor. Resultatmåttarna bör utformas så att de ger väsentlig information om uppdraget och förmedlar viktiga erfarenheter av verksamheten. SVT skall på olika sätt stimulera en fortlöpande offentlig diskussion om verksamheten.

SVT skall redovisa och kommentera hur resultaten har utvecklats med avseende på bl.a. volym, kostnader och intäkter samt nyckeltal som visar effektivitet och produktivitet. SVT skall utveckla arbetet med att mäta och redovisa olika indikatorer på kvaliteten och särarten i programutbudet.

Programstatistiken skall utformas så att jämförelser blir möjliga över tid. Redovisningen skall uttrycka olika programkategoriers andel av den totala sändningstiden, när olika programtyper sänds samt resursförbrukningen för respektive kategori. Redovisningen skall även avse omfattningen av tittande och publikens reaktioner samt företagets planer för kommande år.

SVT skall vidare beakta de anvisningar för redovisning av programverksamhet m.m. som anges i proposition 2000/01:94.

21. SVT skall säkerställa att företagets revisorer ges möjlighet att granska företagets uppföljningsrapport, budgetunderlag och, i förekommande fall, särredovisningar av uppdrag i särskilda regeringsbeslut. Utlåtande över dessa granskningar skall ske i särskilda revisorsintyg som tillställs Kulturdepartementet.

Anslagsvillkor för Sveriges Utbildningsradio AB för år 2004

Anslag

Prop. 2003/04:1, bet. 2003/04:KrU1, rskr. 2003/04:87

<i>Medelsanvisning*</i>	<i>301 300 000 kr, varav</i>
<i>från rundradiokontot</i>	<i>280 400 000 kr</i>
<i>från distributionskontot</i>	<i>20 900 000 kr</i>

Medlen utbetalas från rundradiorörelsens resultatkonto (rundradiokontot) respektive distributionskontot hos Riksgäldskontoret. Om ingen behållning finns på rundradiokontot tillhandahåller staten genom Riksgäldskontoret en kredit för rundradiorörelsens behov. Om ett behov av att utnyttja denna kredit uppstår skall programföretagen genom Radiotjänst i Kiruna AB (RIKAB) anmäla saken för regeringen. Regeringen fastställer där efter kreditens storlek.

Medlen på rundradiokontot förvaltas av RIKAB i enlighet med avtal mellan staten och RIKAB (regeringsbeslut 1997-12-04). Medel till Sveriges Utbildningsradio AB (UR) betalas ut efter rekvisition. Medlen betalas ut under år 2004 månadsvis i förskott. De får lyftas tidigast den 7:e i varje månad.

Vad gäller överföring av medel från rundradiokontot till distributionskontot, se SVT:s anslagsvillkor för 2004.

I avvaktan på att nya avtal sluts mellan SVT/UR och Teracom bibehålls medelstillelningen från distributionskontot på samma nivå som för år 2003.

---

* Om de sammanlagda TV-avgiftsintäkterna år 2004, exklusive avgiftshöjningar för åren 2002, 2003 och 2004, inte är minst 75 miljoner kronor högre än för år 2000 eller i jämförelse med år 2003 har ökat med minst 25 miljoner kronor, skall medelstillelningen minska med för UR 4,75 procent av skillnaden mellan de verkliga avgiftsintäkterna, exklusive avgiftshöjningar, och det som skulle ha uppnåtts, dock med för UR högst 4,75 procent av 25 miljoner kronor för år 2004. En eventuell justering görs när avgiftsintäkterna för år 2004 är kända.

För år 2005 avser regeringen att ställa villkor av följande innebörd:

Om TV-avgiftsintäkterna inte, exklusive avgiftshöjningar,

1. antingen i jämförelse med år 2000 är minst 100 miljoner kronor högre år 2005, eller
2. i jämförelse med närmast föregående år har ökat med minst 25 miljoner kronor,

skall medelstillelningen till programföretagen minskas med för UR 4,75 procent av skillnaden mellan de verkliga avgiftsintäkterna, exklusive avgiftshöjningar, och det som skulle ha uppnåtts, dock med för UR högst 4,75 procent av 25 miljoner kronor per år.

VILLKOR

Anslagsvillkoren träder i kraft den 1 januari 2004 och gäller till och med den 31 december 2004. Regeringen föreskriver att UR:s medelstillelning skall förenas med följande villkor.

Ekonomiska förutsättningar

1. UR skall inom tillgängliga ekonomiska ramar göra de prioriteringar som krävs för att uppfylla uppdraget. Verksamheten skall inom ramen för uppdraget bedrivas rationellt och syfta till ökad effektivitet och förbättrad produktivitet.
2. Medlen skall användas för företagets kärnverksamhet, dvs. radio- och TV-verksamhet inom utbildningsområdet i allmänhetens tjänst. Medlen skall också användas till verksamhet som syftar till att komplettera och stärka kärnverksamheten, exempelvis verksamhet på Internet.
3. Sidoverksamheter till UR:s sändningsverksamhet skall bära sina kostnader och i övrigt bedrivas på ett konkurrensneutralt sätt i förhållande till andra företag som tillhandahåller motsvarande tjänster. Sidoverksamheter skall redovisas som egna resultatområden. Det skall finnas en resultaträkning och, om god redovisningssed så kräver, en balansräkning för dessa verksamheter. Redovisningen skall ingå som en del av årsredovisningen som granskas av bolagets revisorer.

4. UR skall tillsammans med Sveriges Television AB (SVT) och Sveriges Radio AB (SR) anslå medel för RIKAB:s kostnader i proportion till storleken på respektive programföretags medelstillelning från rundradiokontot.
5. UR har som delägare till RIKAB ansvar för att RIKAB för statens räkning uppbär TV-avgifter och bedriver avgiftskontroll samt ansvarar för förvaltningen av rundradiorörelsens medel. I ansvaret ligger att ge RIKAB förutsättningar för att bedriva en effektiv TV-avgiftsuppbörd och avgiftskontroll. Avgiftsskolket skall reduceras under tillståndsperioden.

Verksamhet

6. UR får utnyttja SVT:s sändningsutrymme vid TV-sändningar via satellit med syfte att nå allmänheten i Sverige, Finland och övriga Europa. Sändningarna skall i allt väsentligt utgöras av UR:s ordinarie sändningar. UR skall sända text-TV.
7. UR:s sändningar riktade till Sverige skall vara tillgängliga för allmänheten utan villkor om särskild betalning utöver erlagd TV-avgift. Till den del sändningarna görs tillgängliga utanför Sverige skall verksamheten bära sina egna kostnader.
8. UR:s resurser till programverksamhet för språkliga och etniska minoriteter skall öka under tillståndsperioden jämfört med år 2001.
9. Överenskommelser mellan SVT, SR och UR rörande insatser för språkliga och etniska minoriteter samt funktionshindrade skall tillställas Kulturdepartementet och Granskningsnämnden för radio och TV.

Organisation

10. UR bestämmer om regional indelning av organisationen.
11. Genom riksdagens beslut om radio och TV i allmänhetens tjänst (prop. 2000/01:94, bet. 2000/01:KrU8, rskr. 2000/01:268) slogs fast att public service-företagens programverksamhet som helhet skall präglas av folkbildningsambitioner. SVT, SR och UR skall genom överenskommelser lösa samarbetet kring program som inte primärt är avsedda att användas i utbildningssammanhang.

12. Om oenighet uppstår mellan UR och SVT eller SR om fördelning och placering av sändningstid skall frågan avgöras av en skiljenämnd enligt lagen (1999:116) om skiljeförfarande.
13. Staten får, om UR:s sändningstillstånd upphör, inlösa byggnader, inredning och utrustning samt övriga inventarier och installationer, som tillhör UR. Kan överenskommelse ej träffas om lösenbeloppet, skall detta bestämmas av tre värderingsmän, som utses enligt lagen (1999:116) om skiljeförfarande. UR skall medverka till att företag som staten bestämmer utan särskilt vederlag får överta de lokaler som UR förhyrt. UR medger att personal anställd för programverksamheten får övergå till anställning i sådant företag senast när tillståndet upphör att gälla.

Redovisning och revision

14. UR skall senast den 1 mars 2004 lämna budgetunderlag till Kulturdepartementet inför regeringens förslag till riksdagen om medelstillelning för år 2005. Budgetunderlaget skall innehålla redovisningar av den genomförda verksamheten samt redovisningar av UR:s planer för verksamheten. UR jämte övriga delägare av RIKAB svarar för att även en redovisning avseende RIKAB:s verksamhet bifogas budgetunderlaget. RIKAB skall senast den 1 mars 2004 till Kulturdepartementet inge årsredovisning för rundradiorörelsen under år 2003. Redovisningen skall innehålla en redogörelse för avgiftskontrollens effekter och arbetet med att minska TV-avgiftsskolkets omfattning.
15. UR skall årligen följa upp och rapportera hur uppdraget uppfyllts. Uppföljningsrapporten avseende år 2004 skall senast den 1 mars 2005 ges in till Kulturdepartementet samt till Granskningsnämnden för radio och TV.

UR skall, i samarbete med SVT och SR, ta fram konkreta uppföljningsbara resultatmått baserade på tillstånds- och anslagsvillkor. Resultatmåttén bör utformas så att de ger väsentlig information om uppdraget och förmedlar viktiga erfarenheter av verksamheten. UR skall på olika sätt stimulera en fort-löpande offentlig diskussion om verksamheten.

UR skall redovisa och kommentera hur resultaten har utvecklats med avseende på volym, kostnader och intäkter samt nyckeltal som visar effektivitet och produktivitet. UR skall utveckla arbetet med att mäta och redovisa olika indikatorer på kvaliteten och särarten i programutbudet.

Programstatistiken skall utformas så att jämförelser blir möjliga över tid. Redovisningen skall uttrycka olika programkategoriers andel av den totala sändningstiden, när olika programtyper sänds samt resursförbrukningen för respektive kategori. Redovisningen skall även avse omfattningen av tittande och lyssnande och publikens reaktioner samt företagets planer för kommande år.

UR skall vidare beakta de anvisningar för redovisning av programverksamhet m.m. som anges i proposition 2000/01:94.

16. UR skall säkerställa att företagets revisorer ges möjlighet att granska företagets uppföljningsrapport, budgetunderlag och, i förekommande fall, särredovisningar av uppdrag i särskilda regeringsbeslut. Utlåtande över dessa granskningar skall ske i särskilda revisorsintyg som tillställs Kulturdepartementet.

Statens offentliga utredningar 2005

Kronologisk förteckning

1. Radio och TV i allmänhetens tjänst.
Riktlinjer för en ny tillståndsperiod.
Ku.

Statens offentliga utredningar 2005

Systematisk förteckning

Kulturdepartementet

Radio och TV i allmänhetens tjänst.

Riktlinjer för en ny tillståndsperiod. [1]